

Sektorowy Program Operacyjny
Wzrost konkurencyjności
przedsiębiorstw,
lata 2004—2006

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	233
1. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI POLSKIEJ GOSPODARKI	236
1.1. Przemiany gospodarcze w Polsce w okresie transformacji ustrojowej	236
1.2. Analiza międzynarodowej pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki	237
1.2.1. PKB na 1 mieszkańca	237
1.2.2. Stabilność makroekonomiczna	238
1.2.3. Rynek pracy	238
1.2.4. Otwartość gospodarki	239
1.3. Charakterystyka przedsiębiorstw	241
1.3.1. Struktura tworzenia PKB	241
1.3.2. Struktura własnościowa przedsiębiorstw	241
1.3.3. Sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw w Polsce	242
1.3.4. Inwestycje w przedsiębiorstwach	244
1.3.5. Certyfikaty jakości w przedsiębiorstwach	247
1.3.6. Poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw	248
1.3.7. Najważniejsze wskaźniki procesów innowacyjnych w otoczeniu przedsiębiorstw	251
1.3.7.1. Nakłady na B+R	251
1.3.7.2. Bilans płatniczy w dziedzinie techniki	252
1.3.7.3. Liczba zgłoszeń patentowych	252
1.3.8. Technologie informacyjne w przedsiębiorstwach	253
1.4. Otoczenie biznesu	253
1.4.1. Instytucje wspierające przedsiębiorstwa	253
1.4.1.1. System wspierania MSP	255
1.4.1.2. Otoczenie instytucjonalne wspierające inwestycje i innowacje	257
1.4.2. Warunki rozwoju gospodarki elektronicznej	258
2. OCENA PRZED ROZPOCZĘCIEM DZIAŁAŃ (EX ANTE)	259
2.1. Ocena spójności zewnętrznej SPO-WKP	259
2.2. Ocena spójności wewnętrznej SPO-WKP	260
3. DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA W ZAKRESIE WSPIERANIA KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW	263
3.1. Strategia „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca”	263
3.2. Działania restrukturyzacyjne	265
3.3. Działania prorozwojowe	266
3.4. Pomoc publiczna	271
4. ANALIZA SWOT	273
5. CEL, PRIORYTETY I DZIAŁANIA SPO-WKP	276
5.1. Cele i Priorytety SPO-WKP i ich powiązanie z PWW	276
5.2. Oczekiwane efekty SPO-WKP	280
5.3. Powiązanie SPO-WKP z innymi programami operacyjnymi	281
5.4. Powiązanie SPO-WKP z programami krajowymi	284

5.5. Spójność SPO-WKP z politykami wspólnotowymi	286
5.5.1. Ochrona środowiska	286
5.5.2. Trwały, zrównoważony rozwój	287
5.5.3. Polityka równych szans	287
5.5.4. Społeczeństwo informacyjne	287
5.5.5. Zamówienia publiczne	288
5.5.6. Polityka wspierania zatrudnienia	288
5.5.7. Polityka konkurencji	288
5.5.8. Polityka wobec przedsiębiorstw	289
5.6. Priorytety i działania SPO-WKP	289
5.6.1. Priorytet 1 — Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	289
5.6.1.1. Działanie 1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw	294
5.6.1.2. Działanie 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw	295
5.6.1.3. Działanie 1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm	297
5.6.1.4. Działanie 1.4. Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką	299
5.6.1.5. Działanie 1.5. Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych on-line	301
5.6.2. Priorytet 2 — Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw	302
5.6.2.1. Działanie 2.1. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo	306
5.6.2.2. Działanie 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw	308
5.6.2.3. Działanie 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje	310
5.6.2.4. Działanie 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska	311
5.6.3. Pomoc techniczna	313
5.6.3.1. Działanie 3.1. Wsparcie zarządzania SPO-WKP	314
5.6.3.2. Działanie 3.2. Komputeryzacja oraz wyposażenie w sprzęt biurowy instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP	316
5.6.3.3. Działanie 3.3. Informacja i promocja działań SPO-WKP	316
5.6.3.4. Działanie 3.4. Wsparcie Jednostki Oceny	317
6. SYSTEM ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA	319
6.1. Zarządzanie i wdrażanie	319
6.1.1. Odpowiedzialność całkowita	319
6.1.2. Instytucja Zarządzająca	319
6.1.2.1. Instytucja Zarządzająca PWW	319
6.1.2.2. Instytucja Zarządzająca SPO-WKP	319
6.1.3. Instytucje Pośredniczące	321
6.1.4. Instytucje Wdrażające	322
6.1.5. Beneficjenci	323
6.1.6. Grupy Robocze ds. oceny projektów	323
6.1.7. Komitet Sterujący	323
6.2. Zarządzanie i kontrola	324
6.2.1. Zarządzanie finansowe oraz kontrola	324
6.2.2. Jednostka monitorująco-kontrolna	324
6.2.3. Rola Instytucji Płatniczej	324
6.2.4. Audyt i procedury kontroli	325

6.2.4.1. Poświadczenie zamknięcia pomocy	325
6.2.4.2. Kontrola pogłębiona (weryfikacja operacji)	325
6.2.4.3. Audyt wewnętrzny	326
6.2.4.4. Doniesienie o powstałych nieprawidłowościach	326
6.2.5. Przepływy środków finansowych	326
6.3. Zbieranie i transfer danych	329
6.4. Monitorowanie	329
6.4.1. Skład i rola Komitetu Monitorującego	329
6.4.2. Skwantyfikowanie celów, podstawowe wskaźniki monitorowania	332
6.5. Ocena (ewaluacja)	333
6.5.1. Ocena przed realizacją SPO-WKP (ewaluacja <i>ex ante</i>)	333
6.5.2. Ocena w połowie okresu programowania	333
6.5.3. Ocena na zakończenie realizacji SPO-WKP (<i>ex post</i>)	333
6.5.4. Budowa zdolności oceny, dodatkowe oceny i ocena na zakończenie realizacji SPO-WKP (<i>ex post</i>)	333
6.6. Informacja i promocja	334
7. PARTNERSTWO	336
ZAŁĄCZNIK 1. TABLICA FINANSOWA DLA SPO-WKP	338
ZAŁĄCZNIK 2. RAMOWA STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SPO-WKP	341
ZAŁĄCZNIK 3. ZGODNOŚĆ DZIAŁAŃ SPO-WKP Z ZASADAMI POMOCY PUBLICZNEJ	346

WPROWADZENIE

Jedną z osi rozwoju, realizujących cel Podstaw Wsparcia Wspólnoty, zwanych dalej „PWW”, na lata 2004-2006, jest rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Sektorowy Program Operacyjny – *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006*, zwany dalej „SPO-WKP” jest podstawowym instrumentem stworzonym dla realizacji tej osi rozwoju. SPO-WKP określa cele, Priorytety i działania dotyczące realizacji polityki w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw¹, zwanych dalej „MSP”, przy wykorzystaniu zasobów sfery naukowo-badawczej oraz korzyści związanych ze stosowaniem nowoczesnych technologii,

---

¹ Według Zalecenia nr 280/1996/WE z dnia 3 kwietnia 1996 r. dotyczącego definicji małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 107 z 30.04.1996) zostały przyjęte następujące definicje:

- średnie przedsiębiorstwo, to przedsiębiorstwo, które zatrudnia poniżej 250 pracowników. Jego obrót roczny nie powinien przekraczać 40 mln € lub jego bilans roczny powinien być poniżej 27 mln €.
- małe przedsiębiorstwo, to przedsiębiorstwo, które zatrudnia poniżej 50 pracowników. Jego obrót roczny nie powinien przekraczać 7 mln € lub jego bilans roczny nie powinien przekraczać 5 mln €.

Utrata statusu średniego lub małego przedsiębiorstwa następuje jedynie wówczas, gdy podane wyżej progi zostaną przekroczone w ciągu 2 następujących po sobie lat obrachunkowych.

Każde przedsiębiorstwo musi być niezależne – tj. 25 % kapitału lub praw głosu na walnym zgromadzeniu nie może być w posiadaniu jednego lub kilku przedsiębiorstw, które nie spełniają warunków przyjętych dla małego i średniego lub małego przedsiębiorstwa. W dwóch następujących przypadkach powyższe progi mogą być przekroczone:

- gdy przedsiębiorstwo należy do spółki publicznej, przedsiębiorstw „venture capital” lub inwestorów instytucjonalnych i pod warunkiem, że żadne z nich nie sprawuje kontroli nad tym przedsiębiorstwem;
- gdy kapitał jest rozproszony w taki sposób, że przedsiębiorstwo może zadeklarować w zgodzie z prawem, że nie należy w 25 % do jednego lub grupy przedsiębiorstw niespełniających warunków przynależności do sektora MSP.

Definicja obowiązująca od 01.01.2005 r. oparta na Zaleceniu nr 361/2003/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącego mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 124, z 20.05.2003):

Za mikroprzedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który co najmniej w jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz
- 2) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w PLN 2 mln €, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w PLN 2 mln €.

Za małego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który co najmniej w jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz
- 2) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w PLN 10 mln €, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w PLN 10 mln €.

Za średniego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który co najmniej w jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz
- 2) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w PLN 50 mln €, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w PLN 43 mln €.

Nie uważa się odpowiednio za mikro-, małego lub średniego przedsiębiorcy, w którym przedsiębiorcy inni niż mikro-, mali lub średni, Skarb Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego posiadają:

- 1) 25 % i większy wkład udziałów lub akcji;
- 2) prawo do 25 % i więcej udziału w zysku;
- 3) 25 % i więcej głosów w zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu akcjonariuszy albo walnym zgromadzeniu spółdzielni.

w tym technologii informacyjnych oraz technologii wspierających ochronę środowiska.

Środki finansowe przeznaczone na realizację celów SPO-WKP będą uruchamiane z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, zwanego dalej „EFRR”. Wysokość przewidywanego wkładu z EFRR wynosi 1 251,1 mln €, a szacowane dofinansowanie z krajowych środków publicznych wyniesie 388,5 mln € oraz 51,8 mln € z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zwanego dalej „NFOŚiGW”. Działania oraz zasady wdrażania SPO-WKP są zgodne z rozporządzeniem nr 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającym przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych (Dz. Urz. WE L 161, z 26.06.1999), zwanym dalej „rozporządzeniem 1260/1999”, oraz rozporządzeniem nr 1783/1999/WE z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. WE L 213, z 13.08.1999), a także unijnymi regulacjami dotyczącymi pomocy publicznej.

Celem SPO-WKP jest poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, działających na terenie Polski w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego.

Poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw wzmocni konkurencyjność gospodarki, która jest rozumiana jako długookresowa zdolność, stającej się częścią Jednolitego Rynku Europejskiego, zwanego dalej „JRE”, otwartej na świat gospodarki rynkowej, do sprostania międzynarodowej konkurencji (na rynku krajowym, unijnym i krajów trzecich), a także skutecznej adaptacji do zmieniających się warunków zewnętrznych oraz osiągania trwałego, zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Realizacja celu powinna zmniejszyć dystans ekonomiczny, społeczny i technologiczny wobec bardziej rozwiniętych gospodarek krajów Unii Europejskiej, zwanej dalej „UE”.

Uwzględniając zidentyfikowane możliwości poprawy pozycji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw, stających w obliczu nowych wyzwań związanych z wejściem na JRE, z jednej strony, oraz możliwości uzyskania wsparcia przez Polskę z EFRR z drugiej, SPO-WKP wskazuje następujące Priorytety:

- **rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu,**
- **bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw.**

Działania przyjęte w ramach **Priorytetu 1** umożliwią stworzenie instytucji (sieci instytucji) otoczenia biznesu dostarczających wysokiej jakości usług dla przedsiębiorstw. Działania podjęte w ramach tego Priorytetu wzmocnią współpracę sfery badawczo-rozwojowej, zwanej dalej „B+R”, i przedsiębiorstw, co stworzy warunki dla zwiększenia absorpcji wyników prac B+R przez gospodarkę. Wspierane będą także instytucje świadczące usługi finansowe dla przedsiębiorstw, co wpłynie na zwiększenie dostępności firm do kapitału. Środki będą także przeznaczone na budowę infrastruktury technicznej i instytucjonalnej, co wpłynie na polepszenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wsparte będą także działania mające na celu poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorstw poprzez zwiększenie i poprawę jakości ich dostępu do informacji i usług świadczonych *on-line* przez instytucje administracji rządowej.

Działania **Priorytetu 2** umożliwią poprawę pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, w szczególności poprzez poprawę ich oferty produktowej i technologicznej (ze szczególną uwagą na sektor MSP jako źródło zatrudnienia i wzrostu gospodarczego). Przewidziane jest wsparcie projektów inwestycyjnych

przedsiębiorstw oraz pomoc w zakresie umiędzynarodowienia ich działalności. Ponadto w ramach Priorytetu 2 MSP będą mogły uzyskać w pakiecie pomoc doradczą i inwestycyjną dotyczącą poprawy ich zdolności do funkcjonowania w warunkach JRE oraz pozycji konkurencyjnej na rynku. Działania tego Priorytetu umożliwią także dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska. Wszystkie te działania wpłyną na lepsze dostosowanie przedsiębiorstw do funkcjonowania na JRE.

Realizacja działań w ramach ww. Priorytetów, przyczyni się do stworzenia nowej jakościowo struktury przedsiębiorstw, poprawi ich sytuację ekonomiczną oraz zapewni większą możliwość konkurowania zarówno na rynku krajowym, jak też unijnym oraz międzynarodowym. Poprawi to z jednej strony dostęp do gospodarki opartej na wiedzy, a z drugiej strony ułatwi dostęp do kapitału i pobudzi aktywność przedsiębiorstw w zakresie inwestowania. Działania te tworzyć będą warunki do powstawania nowych miejsc pracy w rozwojowych sektorach gospodarki.

Wsparcie w ramach SPO-WKP ma charakter horyzontalny i jest kierowane do wszystkich podmiotów, które spełniają kryteria określone w Uzupelnieniu SPO-WKP. Jednakże ze względu na realizowane cele polityki strukturalnej preferowane będą działania podejmowane w sektorach o wysokiej wartości dodanej.

Działania proponowane w SPO-WKP są zgodne z zasadami trwałego, zrównoważonego rozwoju rozumianego jako zrównoważenie celów ekonomicznych, społecznych i ochrony środowiska naturalnego.

Działania SPO-WKP mają horyzontalny charakter i ponadregionalny wymiar. Są komplementarne do działań Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, zwanego dalej „ZPORR”, który zawiera szereg zadań realizowanych na poziomie regionalnym, mających wspomóc przygotowanie środowisk gospodarczych i infrastruktury poprzez promowanie inwestycji lokalnych i regionalnych.

Ponadto działania przewidziane do realizacji w ramach Priorytetów SPO-WKP znajdują swoje dopełnienie m. in. w działaniach szkoleniowych Sektorowego Programu Operacyjnego – Rozwój Zasobów Ludzkich, zwanego dalej „SPO-RZL”, w szczególności w zakresie podnoszenia konkurencyjności i rozwoju potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz budowy podstaw rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

1. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI POLSKIEJ GOSPODARKI

1.1. Przemiany gospodarcze w Polsce w okresie transformacji ustrojowej

Transformacja ustrojowa, którą Polska podjęła u progu lat 90. oznaczała radykalny przełom polityczny oraz fundamentalne zmiany systemu gospodarczego i społecznego. Włączenie się do zachodnich struktur i instytucji gospodarczych uznane zostało za najskuteczniejszą drogę do nadrobienia zapóźnień rozwojowych i technologicznych oraz jedną z najistotniejszych przesłanek trwałego wzrostu gospodarczego. Jednym z podstawowych aspektów transformacji była zmiana dotychczas obowiązującego prawa i dostosowanie go do mechanizmów funkcjonujących w ramach gospodarki wolnorynkowej. W wyniku odpowiednich zmian prawnych likwidacji uległy pozostałości centralnego planowania, wprowadzony został pakiet środków polityki makroekonomicznej stabilizujących gospodarkę oraz zasada ochrony własności prywatnej. Liberalizacji poddano ceny wewnętrzne, tj. hurtowe i detaliczne, zniesiona została kontrola państwa nad handlem zagranicznym, wprowadzono wewnętrzną wymienialność złotego, zwanego dalej „PLN”, i jednolity kurs walutowy² oraz zliberalizowane zostały obroty finansowe z zagranicą. Stworzono warunki do konkurencji wewnętrznej przez politykę pełnej swobody prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenia nowych przedsiębiorstw, rozpoczął się proces prywatyzacji.

Efektom transformacji gospodarczej był także bardzo dynamiczny rozwój przedsiębiorczości społeczeństwa, mający swe odzwierciedlenie w powstawaniu tysięcy małych firm prywatnych. Firmy te tworzyły nowe miejsca pracy, przejmując pracowników odchodzących z restrukturyzowanych przedsiębiorstw państwowych.

Wraz z przejściem od gospodarki centralnie zarządzanej do wolnorynkowej okazało się, że pewne sektory gospodarki nie są przygotowane do funkcjonowania w nowych warunkach gospodarczych. Dotyczy to takich gałęzi przemysłu, jak np. górnictwo czy hutnictwo. Pomimo podjętych przez kolejne rządy działań mających na celu dostosowanie tych sektorów do reguł wolnego rynku, procesy restrukturyzacyjne nie zostały jeszcze zakończone.

Od początku lat 90. przekształcenia gospodarcze w Polsce zyskały bezpośrednią pomoc finansową i techniczną ze strony UE, głównie ze środków programu Phare. Łącznie do końca 1999 r. Polska otrzymała w postaci bezzwrotnych dotacji ok. 1,2 mld €, z czego ok. 400 mln € przeznaczono na programy realizujące cele polityki regionalnej, dalsze 100 mln € przeznaczone było na działania o charakterze strukturalnym z dziedziny ochrony środowiska, transportu, rynku pracy, wsparcia dla MSP. Pomoc ta w związku z przyjęciem strategii przedakcesyjnej znacząco się zwiększyła w 2000 r. i do momentu uzyskania przez Polskę członkostwa w UE była przekazywana ze środków w ramach programów Phare, ISPA oraz SAPARD. Szacuje się, iż w ramach alokacji każdego z programów przedakcesyjnych na lata 2000–2003 Polska mogła otrzymać wsparcie w wysokości prawie 4 mld €.

---

² Kursy wymiany €/PLN: 1999 - 1€ = 4,2270 PLN, 2000 - 1€ = 4,0110 PLN, 2001 - 1€ = 3,6685 PLN, 2002 - 1€ = 3,8557.

1.2. Analiza międzynarodowej pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki

Konkurencyjność gospodarki jest tu rozumiana jako długookresowa zdolność, stającej się częścią JRE, otwartej na świat gospodarki rynkowej, do sprostania międzynarodowej konkurencji (na rynku krajowym, unijnym oraz krajów trzecich), a także skutecznej adaptacji do zmieniających się warunków zewnętrznych oraz osiągnięcia szybkiego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego, prowadzącego do zmniejszenia dystansu ekonomicznego, społecznego i technologicznego wobec bardziej zaawansowanych gospodarek UE-15³. Konkurencyjna gospodarka generuje relatywnie wysokie przychody z czynników produkcji oraz zapewnia trwałe zatrudnienie na solidnych podstawach.

Dla oceny konkurencyjności polskiej gospodarki niezbędne jest porównanie takich jej aspektów, jak: zdolność do generowania, w wyniku wystawienia na międzynarodową konkurencję, relatywnie wysokich przychodów z czynników produkcji oraz zapewnienia wysokiego zatrudnienia na trwałych podstawach, na tle gospodarek innych krajów. Najczęściej, o ile pozwalały na to dane, krajami tymi były Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy i Hiszpania. Kraje te wybrane zostały ze względu na porównywalność z Polską pod względem wielkości terytorium, liczby ludności lub też udziału handlu zagranicznego w Produkcie Krajowym Brutto, zwanym dalej „PKB”. Z uwagi na to, że kraje te zajmują znacznie wyższą pozycję konkurencyjną niż Polska, celem oceny było rozpoznanie podstawowych przyczyn i skali zapóźnień polskiej gospodarki.

Konkurencyjność polskiej gospodarki może być zmierzona za pomocą wskaźników określających wielkość PKB na 1 mieszkańca, stabilność makroekonomiczną, sytuację na rynku pracy, czy poziom otwartości gospodarki. Charakterystyki większości z nich wskazują, iż w porównaniu z krajami członkowskimi UE-15, polską gospodarkę cechuje niska konkurencyjność.

1.2.1. PKB NA 1 MIESZKAŃCA

PKB na 1 mieszkańca w Polsce (wg parytetu siły nabywczej) w 2001 r. wyniósł 10 310 USD i pomimo wysokiej dynamiki w ostatnim dziesięcioleciu, był znacznie niższy niż w Niemczech (26 320 USD), Francji (26 180 USD) i Wielkiej Brytanii (26 230 USD). Stanowił też niecałe 40 % średniej krajów UE. Poziom tego wskaźnika, uznawanego za najbardziej syntetyczny miernik międzynarodowej konkurencyjności gospodarki, świadczy o niskiej konkurencyjności polskiej gospodarki.

Spadek tempa wzrostu PKB w latach 2001-2002 zagraża ponownym zwiększeniem dystansu, jaki dzieli Polskę od krajów członkowskich UE-15. Uzyskany przez Polskę w 2001 r. wzrost gospodarczy (2.4 %) był niższy od przeciętnego tempa wzrostu w UE-15 (2.7 %) oraz tempa wzrostu PKB uzyskanego przez wszystkie kraje Europy Środkowej i Wschodniej. Przykładowo wzrost gospodarczy w latach 2001–2002 osiągnięty przez Republikę Czeską wyniósł ponad 5 %, a na Węgrzech ponad 7 %. W 2003 r. zanotowano w Polsce przyspieszenie tempa wzrostu PKB (wzrost PKB o 3,8 % w pierwszej połowie 2003 r. w stosunku do tego samego okresu w roku poprzednim).

---

³ Przez „EU-15” rozumie się 15 krajów UE przed ostatnim rozszerzeniem, które odbyło się w maju 2004 r.

1.2.2. STABILNOŚĆ MAKROEKONOMICZNA

Poziom konkurencyjności polskiej gospodarki zależy także od stopnia makroekonomicznej stabilności gospodarki. Stabilność tę można ocenić przy pomocy kryteriów konwergencji, ustalonych przez Radę Europejską w 1991 r. w Maastricht. Polska spełnia trzy z tych kryteriów. Są to: relacja długu publicznego do PKB, która wynosiła w 2002 r. 43,3 % i kształtowała się dużo poniżej przeciętnego poziomu długu w krajach UE, inflacja, która (średniorocznie) wyniosła w 2002 r. 1,9 %, jak również długoterminowa stopa procentowa obligacji państwowych, która wyniosła 5,7 % w 2002 r. Pozostałe kryteria: deficyt finansów publicznych (3,9 % w 2002 r.) i wahania kursów walutowych nie mieszczą się jeszcze w wymaganych granicach. Oczekuje się, że równoległe z wygaszaniem tendencji inflacyjnych i integracją z zagranicznymi rynkami finansowymi nastąpi w Polsce zmniejszenie wahań kursów walutowych oraz zbliżenie poziomu stóp procentowych do poziomu w krajach UE. Przygotowywana reforma finansów publicznych zmierza w kierunku m. in. obniżania deficytu finansów publicznych poprzez zaostrzoną kontrolę i cięcia wydatków publicznych w latach 2004–2007 w celu przeciwdziałania kontynuacji wzrostu długu publicznego, który niebezpiecznie zbliża się do drugiej, ustanowionej przez prawo, granicy bezpieczeństwa wynoszącej 55 %.

1.2.3. RYNEK PRACY

Struktura pracujących w Polsce różni się zasadniczo od struktur dominujących w UE. W 2002 r. w Polsce w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie zatrudnionych było 19,4 % pracujących ogółem, w przemyśle i budownictwie – 28,6 %, a w usługach – 52 %. Tymczasem średnia dla UE wynosi analogicznie 4 %, 25% oraz 71 %. Na koniec 2001 r. w sektorze publicznym w Polsce pracowało 32,2 % wszystkich pracujących, natomiast 67,8 % w sektorze prywatnym.

Największe zmiany w poziomie i strukturze pracujących zachodzą w sektorach i branżach o największej skali procesów restrukturyzacyjnych, takich jak górnictwo węgla kamiennego, hutnictwo żelaza i stali, górnictwo i przetwórstwo siarki, przemysł koksowniczy, lekki, chemiczny, farmaceutyczny, drzewny, przemysłowy potencjał obronny oraz sektor energetyczny. Z przeprowadzonych szacunków wynika, że redukcja/ubytek miejsc pracy w tych sektorach będzie główną przyczyną zmniejszania zatrudnienia w najbliższych latach (do 2005 r.). Natomiast przyrost zatrudnienia nastąpi głównie w usługach i przemysłach opartych na zaawansowanych technologiach. Wzrost zatrudnienia w usługach dotyczyć będzie usług dla ludności, usług budowlanych, usług związanych z budową autostrad i dróg krajowych, usług turystycznych, usług pośrednictwa finansowego oraz nowych usług informatycznych, wpływających na zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.

Z punktu widzenia konkurencyjności gospodarki bardzo negatywnym zjawiskiem jest wysokie bezrobocie. Według danych z badań ekonomicznej aktywności ludności stopa bezrobocia w 2002 r. w Polsce wyniosła 19,9 % (wykazując tendencję wzrostową, w szczególności wśród ludzi młodych), natomiast w innych krajach europejskich wahała się od 2,8 % w Holandii do 10 % w Grecji i 11,3 % w Hiszpanii, natomiast wśród państw kandydujących wynosiła od 3,3 % na Cyprze do 13,8 % na Litwie i 8,5 % na Słowacji. Udział długotrwale bezrobotnych w Polsce w 2002 r. wynosił 47,6 % i kształtował się na średnim poziomie krajów UE-15, chociaż ocenia się, że stosunkowo duży udział długotrwale bezrobotnych w krajach UE-15 związany jest w znacznym stopniu z relatywnie wysokim poziomem zasiłków dla bezrobotnych w stosunku do poziomu płac.

Ważnym elementem charakteryzującym rynek pracy jest udział w PKB kosztów pracy związanych z zatrudnieniem. W 2000 r. udział ten w Polsce kształtował się na poziomie 42,5 % i był niższy niż w krajach UE-15: w Wielkiej Brytanii wskaźnik ten wyniósł 55,3 %, w Niemczech 53,8 %. Oznacza to, że utrzymuje się przewaga Polski, jednak jest ona znacznie mniejsza niż wynika to z bezpośredniego porównania kosztów płacowych w poszczególnych krajach. Najwyższe koszty pracy 1 godziny przepracowanej w przetwórstwie przemysłowym (na stanowisku robotniczym) wystąpiły w Niemczech - 26,18 USD i Francji - 17,98 USD, a w Polsce (po przeliczeniu według rynkowego kursu walutowego) wyniosły 2,99 USD (w 1999 r.). Jednak koszt 1 godziny pracy nie uwzględnia różnic w poziomie wydajności pracy, która w Polsce jest znacznie niższa niż w krajach UE-15. W strukturze kosztów pracy koszty płacy stanowiły w 2000 r. ok. 74 %, podobnie jak w Niemczech i Hiszpanii.

Innym wskaźnikiem charakteryzującym rynek pracy jest odsetek ludzi z wyższym wykształceniem w grupie osób aktywnych zawodowo. W Polsce w 2001 r. wynosił on 13,6 %, podczas gdy w krajach UE-15 wyniósł średnio 23,2 %.

Mimo utrzymującego się nadal dystansu w stosunku do krajów UE-15, współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa wyższego wzrósł do 46 % w 2002 r. wobec zaledwie 13 % w 1990 r. Jest to głównie wynikiem prawie czterokrotnego wzrostu liczby studentów z 404 tys. w 1990 r. do 1 800 tys. w 2002 r. Liczba studentów przypadających na 10 tys. ludności wzrosła do 407 w 2002 r. wobec 105 w 1990 r. Niestety kierunki wykształcenia nie zawsze odpowiadają potrzebom gospodarki w Polsce, co skutkuje dużym bezrobociem również wśród osób z wyższym wykształceniem.

Spośród absolwentów, którzy ukończyli szkoły wyższe w 2002 r. największą liczbę stanowili absolwenci kierunków biznes i administracja – 35,2 % (wyraźna tendencja rosnąca - 9,8 % w 1990 r. i 27,9 % w 1999 r.). Liczną grupę stanowili także absolwenci kierunków pedagogicznych – 16,1 % i społecznych – 14,6 %. Tendencję spadkową obserwuje się w odniesieniu do absolwentów kierunków technicznych (z 19,4 % w 1990 r. do 10,0 % w 2002 r.). Dlatego też obecnie niezmiernie istotną kwestią są zmiany w systemie edukacji, który powinien być bardziej adekwatny do potrzeb gospodarki rynkowej. W szczególności powinien być ukierunkowany na kreowanie zawodów technicznych, kształtowanie postaw innowacyjnych i przedsiębiorczych.

Szansą tworzenia i utrzymania miejsc pracy jest rozwój poprzez inwestowanie w edukację i dziedziny gospodarki opartej na wiedzy, co wpłynie na aktywizację zawodową społeczeństwa i zwiększenie zatrudnienia. W wyniku tych działań nastąpi zmiana w strukturze zatrudnienia na korzyść zatrudnienia w usługach i nowoczesnych przemysłach.

1.2.4. OTWARTOŚĆ GOSPODARKI

Gospodarka polska w coraz większym stopniu ma charakter otwarty. Świadczy o tym systematyczny wzrost udziału Polski w światowych obrotach handlu zagranicznego - w eksporcie: z 0,43 % w 1989 r. do 0,6 % w 2001 r., a w imporcie odpowiednio z 0,34 % do 0,8%. Jednak nadal wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest wielokrotnie niższa niż w krajach UE-15. W 2001 r. wyniosła ona w Polsce ok. 1 060 USD, podczas gdy w Hiszpanii wyniosła 2 696 USD, a we Włoszech 4 194 USD oraz w Niemczech 6 957 USD. W relacji do PKB udział eksportu w Polsce wynosił 28,3 %, w Hiszpanii 30,0 %, we Włoszech 28,4 %, a więc na poziomie podobnym jak w Polsce. Natomiast w Niemczech relacja ta była nieco wyższa – 37,7 %.

W latach 90. w polskim eksporcie i imporcie zmieniała się struktura towarowa. Systematycznie wzrastał udział towarów przetworzonych, w eksporcie z 66 % w 1990 r. do 85,0 % w 2002 r., a w imporcie z 64 % do 82 %.

O dystansie dzielącym Polskę od krajów UE-15 świadczy porównanie udziału wyrobów wysokiej techniki w eksporcie ogółem. W 1992 r. wynosił on w Polsce 3,2 %, podczas gdy w UE-15 –12 %, a w USA 25,2 %. W kolejnych latach udział wyrobów wysokiej techniki w polskim eksporcie nieco się obniżył do 3,1 % w 1999 r., podczas gdy w UE-15 wzrósł do 17,1 %, a w USA do 27,6 %.

Usługi w polskich obrotach handlu zagranicznego mają stosunkowo małe znaczenie. Wynika to m.in. z mniejszej liberalizacji rynków usług niż rynków towarów przemysłowych.

W całym okresie lat 90. charakterystyczna była umiarkowana skłonność proeksportowa i silna skłonność proimportowa, co skutkowało wysokim i ciągle wzrastającym ujemnym saldem (nawet do 18,8 mld USD w 1998 r.). W następnych latach nastąpiło zmniejszenie salda ujemnego do 14,1 mld USD w 2002 r. (według danych SAD).

Z badania relacji cen uzyskiwanych przez polskich eksporterów za poszczególne grupy towarów do średnich cen uzyskiwanych przez innych eksporterów spoza UE-15 wynika, że ceny wyższe niż inni eksporterzy zewnątrzni uzyskują polscy eksporterzy jedynie w wypadku produktów tradycyjnych, o stosunkowo niskim stopniu przetworzenia. Natomiast wyroby przemysłów naukochłonnych charakteryzują się bardzo niskim poziomem cen w polskim eksporcie i nie można dostrzec pod tym względem wyraźnej poprawy. Warunki wymiany handlowej (stosunek eksportu do importu w danych sektorach) są, ogólnie rzecz biorąc, niekorzystne dla Polski. Dla przykładu ceny eksportowanych naukochłonnych produktów są bardzo niskie w porównaniu z podobnymi produktami importowanymi. Jedynie tzw. tradycyjne produkty charakteryzujące się niską wartością dodaną osiągają pozytywne warunki wymiany handlowej.

Także wielkość importu w stosunku do PKB jest miernikiem otwarcia gospodarki. W strukturze polskiego importu dominuje import zaopatrzeniowy i inwestycyjny (ok. 78,5 % w 2002 r.), umożliwiający rozwój produkcji eksportowej, wzbogacenie oferty towarowej, a w konsekwencji poprawę konkurencyjności. Oznacza to, że wysoki poziom importu nie stwarza problemu, ale przy założeniu, że jednocześnie ułatwia wzrost eksportu z sektorów charakteryzujących się coraz większą konkurencyjnością. Jednocześnie trzeba pamiętać, że finansowanie importu nie powinno być lekceważone.

Analiza struktury rzeczowej importu w latach 90. wskazuje, że szybki jego wzrost przyczyniał się do restrukturyzacji gospodarki, ale nie wpłynął w dostatecznym stopniu na proeksportową orientację naszej gospodarki.

W 2002 r. Polska zwiększyła eksport (według danych SAD) o 13,3 %. Import wzrósł o 9,9 %. Wartość polskiego eksportu wyniosła 40,9 mld USD, a importu – 55 mld USD. Większa dynamika eksportu niż importu pozwoliła na utrzymanie deficytu handlowego na poziomie 14 mld USD.

Mimo osiąganego wysokiego tempa wzrostu eksportu, przewyższającego znacznie tempo wzrostu w krajach UE-15 (w Polsce na poziomie ok. 15 % rocznie w latach 2000–2001, przy wzroście na poziomie 2-4 % w krajach UE-15 w analogicznym okresie), nadal stopień pokrycia importu eksportem jest niezadowolający, chociaż

odnotowujemy wyraźną tendencję wzrostową. Jeszcze w 1999 r. wynosił on 60 %, a w 2002 r. osiągnął 74,3 %.

1.3. Charakterystyka przedsiębiorstw

Konkurencyjność polskiej gospodarki jest determinowana w decydującym stopniu przez sytuację przedsiębiorstw działających na polskim rynku. Struktura własnościowa i sektorowa przedsiębiorstw, ich zdolność inwestycyjna oraz innowacyjność, rozumiana jako zdolność i motywacja przedsiębiorców do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania wyników prac badawczych i rozwojowych, nowych koncepcji, pomysłów i wynalazków, są tymi czynnikami, które kształtują poziom PKB oraz zdolność gospodarki do generowania nowych miejsc pracy.

1.3.1. STRUKTURA TWORZENIA PKB

W strukturze tworzenia PKB (wartość dodana brutto, ceny bieżące) w latach 90. zaszły korzystne zmiany – znacznie wzrósł udział usług i w 2002 r. wyniósł 58,1 %, zmniejszył się udział przemysłu i budownictwa – 26,5 % oraz rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa – 2,7 %.

Od początku procesu transformacji stale zwiększa się rola sektora prywatnego w polskiej gospodarce. Jego udział w wartości dodanej zwiększył się z 40 % w 1990 r. do ponad 71,8 % w 2001 r., a w liczbie pracujących odpowiednio z 49 % do prawie 74,8 % (tj. o 25,8 pkt procentowych). Głównym źródłem utrzymującego się wciąż większego udziału sektora prywatnego pod względem liczby pracujących niż pod względem wartości dodanej jest niska wydajność w polskim rolnictwie – prawie całkowicie prywatnym. W polskim rolnictwie pracuje ok. 25 % ogółu pracujących w gospodarce narodowej, a wytwarza ono tylko 3,3 % ogółu wartości dodanej. Sprzedaż detaliczna sektora prywatnego, która zawsze stanowiła znaczny procent wartości sprzedaży ogółem, w 2001 r. wyniosła niemal 98 %. Udział sektora prywatnego w produkcji sprzedanej przemysłu kształtował się na poziomie ponad 76,2 % wobec 30,8 % w 1992 r.

Corocznie wzrasta udział MSP w tworzeniu PKB. Co prawda w latach 2001–2002 przyrost ten był mniejszy niż w latach poprzednich, niemniej jednak sektor MSP rozwija się nadal szybciej niż reszta gospodarki. W 2001 r. MSP wytworzyły 48,4 % PKB, z tego małe przedsiębiorstwa – 39,4 %. W porównaniu z krajami UE-15 widać jednakże dużo niższą produktywność i wydajność polskich przedsiębiorstw z sektora MSP. Przy nieco tylko wyższej skali zatrudnienia, unijne MSP wytwarzają prawie dwie trzecie PKB.

1.3.2. STRUKTURA WŁASNOŚCIOWA PRZEDSIĘBIORSTW

Transformacja systemowa, jaka dokonała się w Polsce w latach 90. oznaczała oparcie gospodarki na mechanizmach rynkowych. Wymagało to uznania własności prywatnej za podstawę ustrojową gospodarki. Trwający proces przekształceń własnościowych gospodarki doprowadził już do poważnych zmian zarówno pod względem liczebności podmiotów gospodarczych, jak i ich struktury własnościowej. Zmiany te następowały poprzez tworzenie nowych prywatnych podmiotów gospodarczych oraz w drodze prywatyzacji dotychczasowego majątku sektora państwowego.

Podstawowym celem restrukturyzacji i prywatyzacji majątku pozostającego jeszcze w rękach państwa jest doprowadzenie do rentowności wybranych sektorów i przedsiębiorstw, tak by nie stanowiły one obciążenia dla gospodarki i budżetu,

wynikającego z konieczności dotowania bądź z braku realizacji należnych zobowiązań. Wygospodarowane w ten sposób środki będą mogły wspomagać konieczne procesy modernizacyjne oraz nowe inwestycje przyczyniające się do tworzenia i utrzymywania trwałych miejsc pracy.

Na koniec 2001 r. działało w Polsce 3,4 mln jednostek gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym prawie 3,3 mln, w sektorze publicznym 110 tys. wobec odpowiednio 1,9 mln i 52 tys. w 1993 r. (przyrost jednostek sektora publicznego związany był m. in. z rejestracją gmin, powiatów i województw samorządowych, które są osobami prawnymi i musiały zostać wpisane do rejestru zgodnie z ustawą z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439, z późn. zm.⁴)). W wyniku realizowanego programu przekształceń własnościowych liczba przedsiębiorstw państwowych, szacowana na 8453 w 1990 r. zmniejszyła się znacząco w rezultacie zastosowania różnych form przekształceń własnościowych i procesów ekonomicznych: prywatyzacji, likwidacji, upadłości, przeniesienia własności na rzecz samorządów lokalnych (proces komunalizacji). W okresie między 1 sierpnia 1990 r. a 30 września 2003 r. proces prywatyzacji objął 5503 przedsiębiorstwa państwowe. Na koniec września 2003 r. Skarb Państwa był w posiadaniu 1857 przedsiębiorstw (zarejestrowanych w REGON). W wyżej podanym okresie sprywatyzowanych zostało 1536 przedsiębiorstw.

1.3.3. SYTUACJA EKONOMICZNA PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Na koniec 2001 r. zarejestrowanych było w Polsce prawie 3,4 mln przedsiębiorstw, z czego 99,8 % to MSP. Szacuje się, iż faktycznie działalność gospodarczą prowadzi ok. 1,8 mln spośród zarejestrowanych przedsiębiorstw. W porównaniu z 1990 r. liczba MSP wzrosła o ponad 330 %. Podobnie jak w UE-15, tak i w Polsce zdecydowaną większość przedsiębiorstw stanowią mikroprzedsiębiorstwa, których udział w całkowitej liczbie przedsiębiorstw wynosi ponad 95 %. Najwięcej małych przedsiębiorstw stanowią przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne, które powstały w dziedzinach cechujących się niską kapitałochłonnością i nie wymagających wysokich nakładów pracy (głównie handel i naprawy – 37 % MSP, ponad 1/3, podczas gdy w produkcji i budownictwie ich udział wynosi 10,5 %). W sektorze MSP pracuje aktualnie ok. 67,1 % ogółu pracujących w gospodarce narodowej (bez rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa).

Średnia wielkość polskiego przedsiębiorstwa jest mniejsza niż w UE-15 i wynosi 3,3 osoby. Dynamicznemu procesowi powstawania nowych firm towarzyszą jednak zbyt wolne procesy konsolidacji (przekształcenia w jednostki większe) i zbyt częste likwidacje małych jednostek, którym nie udało się sprostać wymogom działania w warunkach ostrej konkurencji rynkowej. Pomimo napotykanych przez MSP istotnych barier rozwoju, systematycznie wydłużał się okres ich działalności (obniżał się udział przedsiębiorstw funkcjonujących rok lub dwa lata, wzrastał natomiast udział przedsiębiorstw prowadzących działalność dłużej niż pięć lat), co świadczyło o nieznacznym wzroście stabilności sektora MSP i korzystnych tendencjach jego rozwoju. Ta wzrostowa tendencja została jednak zahamowana w 2000 r. Problemem jest także niska rentowność firm z sektora MSP, gdzie wskaźnik rentowności obrotu brutto wyniósł 1 % w 2001 r.

---

⁴ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1996 r. Nr 156, poz. 775, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 769, z 1998 r. Nr 99, poz. 632 i Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 100, poz. 1080 oraz z 2003 r. Nr 217, poz. 2125.

MSP działają głównie na rynkach lokalnych. Jedynie ok. 14 tys. firm prowadzi działalność eksportową. Równocześnie w ostatnich latach obserwuje się wzrost ich aktywności na rynkach zagranicznych. Eksport towarów przez sektor MSP w latach 1993–2001 wzrósł z ponad 3 mld USD do ok. 15,8 mld USD, a import z 6,7 mld USD do ponad 30 mld USD. Najwyższe obroty uzyskano na rynkach krajów rozwiniętych. Mimo dobrych wyników udział sektora MSP w eksporcie ogółem zmniejszył się z 47,7 % w 1999 r. do 43,9 % w 2001 r., a w imporcie obniżył się w analogicznym okresie z 65,4 % do ok. 59,4 %. Spadek udziału sektora MSP w eksporcie ogółem spowodowany był głównie wzrostem eksportu dokonywanym przez firmy duże.

Nadal znaczącą rolę w polskiej gospodarce odgrywają duże przedsiębiorstwa. W 2001 r. funkcjonowało ok. 4300 podmiotów gospodarczych zatrudniających ponad 250 osób. Wprawdzie pracodawcy prywatni dominują na liście 500 największych pod względem obrotów polskich przedsiębiorstw (w 2001 r. było ich 265), to jednak sytuacja gospodarcza Polski wciąż w dużym stopniu zależy od efektów ekonomicznych dużych przedsiębiorstw państwowych. Prawie cała pierwsza dziesiątka największych pracodawców w Polsce należy do Skarbu Państwa. Problemy restrukturyzacyjne tych przedsiębiorstw rzutować będą jeszcze przez wiele lat na sytuację na rynku pracy i kondycję sektora finansów publicznych. Od zdolności dużych, państwowych przedsiębiorstw do związania się z bardziej efektywnym i elastycznym sektorem prywatnym, a w następnej kolejności przechodzenia do tego sektora w wyniku prywatyzacji, zależeć będzie los zagrożonych zwolnieniami tysięcy pracowników.

Wyniki ekonomiczne dużych przedsiębiorstw prywatnych (w tym z udziałem kapitału zagranicznego) są znacznie lepsze niż przeciętne w gospodarce. Jest to szansa na tworzenie sieci kooperacji między silnymi, rozwijającymi się dużymi przedsiębiorstwami i sektorem MSP.

Największe firmy prywatne działające w Polsce w całości lub w przeważającej mierze należą do kapitału zagranicznego, głównie europejskiego. Firmy, w których kontrolny pakiet należy do udziałowców zagranicznych, stanowią najliczniejszą grupę na liście 500 największych przedsiębiorstw w Polsce. Udział tych podmiotów w przychodach ogółem w 2002 r. był znacząco wyższy niż występujących na tej liście przedsiębiorstw państwowych (udziały odpowiednio 45% i 35%). Pozostałe 20% przychodów przypadło na rodzime przedsiębiorstwa prywatne. Świadczy to o tym, że duże polskie przedsiębiorstwa prywatne bardzo silnie odczuły spadek tempa wzrostu gospodarczego. Inną przyczyną takiego stanu rzeczy jest to, że w poprzednich latach ich nakłady inwestycyjne nie były tak duże jak przedsiębiorstw zagranicznych – utraciły więc na ich rzecz swoją pozycję w sektorach wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych. Przedsiębiorstwa zagraniczne i z przewagą kapitału zagranicznego cechuje również lepsza rentowność. Wykazują one także większą zdolność do inwestowania oraz eksportu.

Rentowność dużych firm prywatnych i mieszanych z przewagą kapitału prywatnego krajowego kształtuje się korzystniej niż w sektorze państwowym. Wytworzyła się już dość duża grupa bardzo rentownych przedsiębiorstw tego typu, działających zarówno w sferze usług jak i produkcji. Natomiast na liście przedsiębiorstw o najniższej (ujemnej) rentowności znajdują się przedsiębiorstwa przemysłu ciężkiego - huty i kopalnie, gdyż proces ich restrukturyzacji jest trudny z powodu skali niezbędnych zmian, skutków społecznych związanych z restrukturyzacją oraz silnej koncentracji przestrzennej tych przedsiębiorstw.

Dane o sytuacji największych firm wskazują, że w okresie spowolnienia gospodarczego największe trudności przeżywają firmy państwowe, mające zatrudnienie nieproporcjonalnie duże w stosunku do ich przychodów, a płace na poziomie podobnym jak w znacznie bardziej wydajnych przedsiębiorstwach kontrolowanych przez zagraniczny lub krajowy kapitał prywatny. Jest to podstawowa przyczyna ich niższej rentowności. Utrzymująca się niska rentowność tych firm wskazuje na głęboko strukturalny charakter problemów. Znaczna część z tych przedsiębiorstw nie przeprowadziła dostatecznie głębokiej restrukturyzacji po 1989 r., co powoduje, że nie są one przygotowane do szybkiego tempa przemian cywilizacyjnych i kształtowania się nowego modelu gospodarki opartej na wiedzy.

Polskie przedsiębiorstwa bez udziału kapitału zagranicznego stoją przed ogromnymi wyzwaniem, wynikającymi z procesu integracji gospodarki polskiej z JRE. Dla dużych firm oznacza to konieczność umiędzynarodowienia i kolejnej transformacji. Muszą one nabyć umiejętności poruszania się po rynku europejskim, poznać reguły gry na nim, nauczyć się zdobywania informacji i przede wszystkim spełnić wysokie standardy europejskie. Duże firmy muszą też skuteczniej działać na rzecz tworzenia swego wizerunku w świadomości konsumentów i inwestorów w UE. Będzie to wymagało m. in. nowych inwestycji w sprawne systemy marketingu i sprzedaży, oparte na wiedzy i najnowszych technologiach informatycznych. Poważnym problemem dużych polskich przedsiębiorstw, zwłaszcza państwowych, jest ich przynależność do sektorów, w których nie mogą liczyć na ekspansję rozwojową ze względu na brak perspektyw wzrostu popytu, a nawet jego spadek w wyniku procesów globalizacji oraz postępu technicznego. Szereg barier i problemów rozwojowych stoi także przed MSP. O ile podstawowe wskaźniki charakteryzujące sektor MSP w Polsce są podobne do wskaźników unijnych, to polskie MSP są znacznie słabsze kadrowo, kapitałowo oraz technologicznie od nich. Dodatkowo przedsiębiorstwa te opierają się na tradycyjnych przewagach konkurencyjnych.

1.3.4. INWESTYCJE W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Wzrost gospodarczy w Polsce kojarzył się ze znaczącym przyrostem nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw, aczkolwiek tempo tego wzrostu było w latach 90. zmienne. Od 1998 r. w Polsce obserwowane jest wyhamowanie tempa inwestycji w gospodarce następujące w ślad za ogólnym spowolnieniem wzrostu gospodarczego, wymuszonym po części przez politykę gospodarczą dla zmniejszenia napięć, jakie zarysowały się na tle nadmiernego wzrostu popytu krajowego w latach 1996–1997. W 2001 r., po raz pierwszy od 1991 r., wystąpił nawet spadek nakładów inwestycyjnych, które wyniosły 121,3 mld PLN, co oznacza spadek o 9,5 % w relacji do roku poprzedniego. Na obniżenie popytu inwestycyjnego wpłynęła pogarszająca się sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw i malejące środki własne, które były głównym źródłem finansowania inwestycji przez przedsiębiorstwa. W wyniku obniżenia się rentowności wiele przedsiębiorstw zaczęło przeznaczać środki pochodzące z amortyzacji na finansowanie bieżącej działalności. Obniżenie aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw jest o tyle niekorzystne dla konkurencyjności całej polskiej gospodarki, że stopień zużycia środków trwałych w przedsiębiorstwach szacowany był na koniec 2000 r. na 62,1 %. Istnieje zatem nadal duże zapotrzebowanie na wymianę starego, nieefektywnego majątku. Spadek inwestycji oznacza, że proces poprawy konkurencyjności oraz modernizacji i restrukturyzacji polskiego przemysłu jest coraz wolniejszy. W tej sytuacji środki wsparcia w ramach SPO-WKP będą istotnym uzupełnieniem niedostatecznych środków krajowych na wymienione wyżej obszary.

Udział nakładów inwestycyjnych sektora MSP w ogólnych nakładach inwestycyjnych w gospodarce wzrósł z 37,4% w 1996 r. do 50 % w 2000 r. Ta wzrostowa tendencja udziału MSP w inwestycjach została zachwiana w 2001 r., w którym udział ten zmalał do 48,2 %. Przyczyną był głównie ostry spadek udziału średnich przedsiębiorstw z 23,1 % w 2000 r. do 20,4 % w 2001 r. Udział MSP w nakładach inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw ogółem wzrósł z 22,2 % w 1998 r. do 27,8 % w 2001 r.

Przemiany związane z restrukturyzacją i modernizacją przemysłu, dokonujące się w ostatnich latach w gospodarce, oddziaływały korzystnie na środowisko naturalne. Zmiany w strukturze produkcji, wprowadzenie w przemyśle nowych rozwiązań z dziedziny ochrony środowiska naturalnego, miały ogromny wpływ na ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska. Prywatyzacja przedsiębiorstw, przywrócenie konkurencji wewnątrz kraju i otwarcie na konkurencję międzynarodową, urealnienie cen surowców i energii powodowały korzystne zmiany w kierunku unowocześnienia technologii i optymalizacji procesów produkcyjnych. Jednak od 1998 r. w Polsce następował spadek nakładów na inwestycje ekologiczne. Dotyczy to także wydatków przedsiębiorstw (jako konsekwencja spadku w inwestycjach podejmowanych przez przedsiębiorstwa ogółem). W 2001 r. osiągnęły one wartość jedynie 4,6 mld PLN, a z szacunków wynika, iż w latach 2002–2005 średnioroczne nakłady na inwestycje związane z ochroną środowiska powinny wynosić ok. 12 mld PLN.

Wypełnienie zobowiązań w zakresie ochrony środowiska wynikających z prawa europejskiego wymagać będzie od przedsiębiorstw poniesienia znacznych nakładów finansowych związanych m. in. z modernizacją produkcji (wymiana maszyn i urządzeń, zakup nowych technologii itp.). W początkowej fazie modernizacji niektóre przedsiębiorstwa, zmuszone do konkurowania z silniejszymi jednostkami, mogą nie udźwignąć tak znacznego ciężaru nakładów finansowych. Jednakże w przypadku wymiany wyposażenia, które uległo amortyzacji, podnoszenie standardów środowiskowych będzie odbywało się w sposób naturalny. Wydatki polskich przedsiębiorstw na ochronę środowiska związane są nie tylko z nakładami inwestycyjnymi na modernizację produkcji, ale także z systemem kar i opłat środowiskowych. Obecnie system ewidencji i monitoringu środowiska w Polsce jest nieefektywny i często nie obejmuje wszystkich przedsiębiorstw, zwłaszcza małych firm. Wstąpienie Polski do UE wiąże się z koniecznością wzmocnienia i uszczelnienia tego systemu. MSP muszą się liczyć z tym, że będą ich dotyczyć nie tylko surowsze normy emisyjne, ale również sprawniejszy system kontroli.

Problemy polskich przedsiębiorstw z wypełnieniem wymogów UE w zakresie ochrony środowiska będą w pewnym zakresie zmniejszone przez derogacje zawarte w Traktacie Akcesyjnym. Dla Polski zostały stworzone okresy przejściowe wynoszące od 3 do ponad 10 lat, w trakcie których będzie następować pełne dostosowanie do dyrektyw UE. Takimi okresami objęte są dla przykładu odpady przemysłowe i emisje gazów. Z tego względu podczas pierwszych lat członkostwa Polski w UE duży nacisk zostanie położony na dostosowywanie do standardów w zakresie ochrony środowiska.

Bardzo istotnym elementem funkcjonowania przedsiębiorstw jest realizacja wymogów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62,

poz. 627, z późn. zm.⁵), zwanej dalej ustawą „Prawo ochrony środowiska”, w zakresie uzyskiwania pozwoleń zintegrowanych. Przedsiębiorstwa, w których wykorzystuje się rozwiązania techniczne niespełniające standardów najlepszych dostępnych technik, zwanych dalej „BAT” (z ang. *Best Available Techniques*), będą musiały zastosować nowe rozwiązania, spełniające wymagania emisji wyznaczone na podstawie BAT. Szacuje się, że dotyczyć to będzie ok. 2,5 tysięcy przedsiębiorstw. Pociągnie to za sobą z jednej strony konieczność poniesienia wysokich nakładów inwestycyjnych przez przedsiębiorstwa, z drugiej strony podjęcia działań pozainwestycyjnych spoczywających na administracji państwowej, m.in. utworzenie bazy danych o BAT.

Brak środków finansowych na modernizację stanowi najpoważniejszą barierę rozwoju przedsiębiorstw. Udział kredytów bankowych w finansowaniu rozwoju przedsiębiorstw jest w Polsce znacznie niższy niż w innych krajach i wynosi ok. 17 % (w porównaniu z 70–80 % w większości rozwiniętych gospodarek OECD). Z finansowania bankowego korzysta tylko co dziesiąta firma. Podobnie relacje te kształtują się w przypadku kredytowania działalności bieżącej przedsiębiorstw. Rozmiary kredytów w relacji do PKB są w Polsce czterokrotnie mniejsze niż średnio w krajach strefy euro. Ponadto w ostatnim okresie zwiększyła się liczba przedsiębiorstw nieposiadających zdolności kredytowej. Sytuacja ta wynika m. in. z wysokiego poziomu realnych stóp procentowych, wysokich kosztów transakcyjnych zniechęcających banki do kredytowania małych przedsięwzięć, wysokich wymagań dotyczących zabezpieczeń oraz niskiej jakości zarządzania przedsiębiorstwami. Niedocenionym źródłem finansowania inwestycji pozostaje też leasing – stanowił tylko ok. 6% ogólnych nakładów na zakupy inwestycyjne.

Trudności w dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji dotyczą także sektora MSP. System funduszy poręczeń kredytowych oraz funduszy mikro-pożyczkowych jest niedostatecznie rozbudowany i dokapitalizowany. W 2002 r. w Polsce działało 39 lokalnych i regionalnych funduszy poręczeniowych oraz 70 funduszy pożyczkowych. Kapitał funduszy poręczeniowych szacowany jest na 93 mln PLN, funduszy pożyczkowych na 250 mln PLN. Sieć tych instytucji, jak również ich dostępny kapitał, są niewystarczające w stosunku do potrzeb przedsiębiorców. Wiele z wspomnianych powyżej funduszy działa jedynie na skalę lokalną w jednej lub kilku gminach, dysponując bardzo skromnym kapitałem.

Polski rynek giełdowy również nie służy w dostatecznym stopniu pozyskiwaniu kapitału przez przedsiębiorstwa. Rola Giełdy Papierów Wartościowych w rozwoju gospodarczym jest mała. O niedojrzałości tego rynku świadczy niska kapitalizacja giełdy i niedostateczna płynność notowanych walorów. Relacja kapitalizacji giełdy warszawskiej do PKB wynosi 19 %. W krajach rozwiniętych wskaźnik ten wynosi średnio 60–80 %. Oczekuje się, że wzrostowi kapitalizacji giełdy w Warszawie sprzyjać będzie pojawienie się nowych uczestników rynku kapitałowego, jakimi są Otwarte Fundusze Emerytalne, zwane dalej „OFE”. OFE zarządzają już aktywami o wartości ponad 31,5 mld PLN. Stanowi to ponad 30 % kapitalizacji giełdy.

---

⁵ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957, z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 175, poz. 1693, Nr 190, poz. 1865 i Nr 217, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464, Nr 70, poz. 631, Nr 91, poz. 875, Nr 92, poz. 880, Nr 96, poz. 959 i Nr 121, poz. 1263.

Niski rozwój wielu segmentów rynku kapitałowego, zwłaszcza rynku obligacji przedsiębiorstw, pozagiełdowego rynku regulowanego w postaci Centralnej Tabeli Ofert (CeTO), rynku kredytów długoterminowych dla MSP, a także słabo rozwinięta bankowość inwestycyjna i hipoteczna oraz instytucji kapitału wysokiego ryzyka (*venture capital*), w tym funduszy kapitału załączkowego typu *seed capital* oznaczają, że polska gospodarka natrafia na poważną przeszkodę instytucjonalną, która w dużym stopniu ogranicza wzrost jej konkurencyjności.

Istotne znaczenie dla kształtowania poziomu inwestycji w Polsce oraz unowocześniania polskiej gospodarki (poprzez transfer technologii i poprawę dostępu do rynków zbytu) mają bezpośrednie inwestycje zagraniczne, zwane dalej „BIZ”. Od początku transformacji do połowy 2002 r. – według danych Polskiej Agencji Inwestycji Zagranicznych, zwanej dalej „PAIZ” – łączna wartość BIZ wyniosła ok. 65,1 mld USD, gdzie 61,5 mld USD stanowiły inwestycje powyżej 1 mln USD. Wartość ta stawiała Polskę na pierwszym miejscu wśród krajów kandydujących. Jednakże od 2001 r. napływ BIZ zmniejszyła się i w 2001 r. wyniósł 7,1 mld USD, a w 2002 r. 6,1 mld USD, podczas gdy w rekordowym 2000 r. wyniósł 10,6 mld USD. W przeliczeniu na jednego mieszkańca stawia to Polskę w tyle za Estonią, Czechami i Węgrami.

Największym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych cieszy się w Polsce działalność produkcyjna. Do 2002 r. w ten sektor zainwestowano 40,3 % ogółu inwestycji zagranicznych. Kolejne miejsca w przyjmowaniu BIZ zajmują takie działy, jak pośrednictwo finansowe (21,8 %), handel i naprawy (12,3 %) oraz transport i łączność (10,2 %).

Wzrost BIZ w sferze produkcyjnej pozwala na podniesienie jakości produkowanych wyrobów i usług, co w konsekwencji sprzyja wzrostowi konkurencyjności. Z tego punktu widzenia najkorzystniejsze są projekty typu *greenfield*, których udział w BIZ jest wciąż niewystarczający. W Polsce znaczącą rolę w przyciąganiu inwestycji zagranicznych odgrywa prywatyzacja, która jest dominującą formą fuzji i przejęć.

1.3.5. CERTYFIKATY JAKOŚCI W PRZEDSIĘBIORSTWACH

W UE przywiązuje się coraz większą wagę do poprawy jakości produktów i procesów produkcyjnych poprzez systemy zapewnienia jakości. Certyfikat systemu zapewnienia jakości potwierdza, że firma jest uporządkowana organizacyjnie i zarządzana zgodnie z międzynarodowymi standardami ustalonymi przez ISO (z ang. *International Organization for Standardization*)⁶. Uzyskanie certyfikatów ISO zarówno serii 9 000, jak i 14 000, daje korzyści zewnętrzne w postaci budowania pozytywnego wizerunku firmy oraz zwiększa zaufanie do produktu wprowadzanego na rynek.

---

⁶ ISO - organizacja (utworzenie w 1949 r.), zajmująca się ustanawianiem międzynarodowych standardów technologicznych i handlowych. ISO jest pozarządową organizacją non-profit. Jej członkami mogą być wyłącznie agencje rządowe zajmujące się standaryzacją lub podobne do samego ISO pozarządowe organizacje standaryzacyjne. Obecnie do ISO należy 148 krajów. Głównym przedmiotem działalności ISO jest opracowywanie norm oraz wydawanie certyfikatów zgodności z tymi normami (tzw. ISO 9000/14000). Certyfikaty te dowodzą, że sposób wytwarzania danego produktu lub usługi jest zgodny z normą - na przykład 9000:2000 (*zarządzanie jakością produktu*) lub 14000 (*zarządzanie środowiskiem; ochrona środowiska*).

Szczególnego znaczenia nabiera w Polsce świadomość potrzeby dostosowania przedsiębiorstw, tak aby mogły one konkurować na JRE, jak również na rynkach krajów trzecich.

W Polsce poziom uzyskiwania certyfikatów ISO nadal jest stosunkowo niski w porównaniu z krajami UE-15. Na prawie 3,4 mln zarejestrowanych w Polsce firm tylko 2854 uzyskało certyfikaty ISO 9 000 lub 14 000, gdy np. w Niemczech było to ok. 45 tys., a w Wielkiej Brytanii – ok. 70 tys. (stan na koniec 2001 r.).

Wśród polskich przedsiębiorstw posiadających certyfikat ISO 9000 lub ISO 14000 6,8% stanowią małe przedsiębiorstwa, a planuje go uzyskać odpowiednio 8,2% i 6,1%. Warto też zaznaczyć, że w Polsce kładzie się nacisk przede wszystkim na uzyskiwanie certyfikatów ISO serii 9 000 związanych z jakością produktu, nie doceniając wartości certyfikatów zarządzania środowiskowego. W znacznie mniejszym zakresie przedsiębiorstwa podejmują starania o wprowadzenie zintegrowanych systemów zarządzania, tj. zarządzania jakością, środowiskiem i bezpieczeństwem pracy.

1.3.6. POZIOM INNOWACYJNOŚCI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

Z wielu wykonanych analiz wynika, że innowacyjność polskiej gospodarki jest niska. Sytuacja ta w konsekwencji spowodowała, że polski przemysł ma jeden z najniższych w Europie wskaźników nowoczesności, a większość innowacyjnych MSP powstających w ostatnich latach nie zajmuje się produkcją w sferze zaawansowanych technologii czy nowoczesnymi usługami.

Względnie niska innowacyjność polskich przedsiębiorstw przemysłowych oraz sektora usług stawia je w gorszej pozycji w walce konkurencyjnej na poszczególnych rynkach. Przedsiębiorstwa te nie spełniają warunków niezbędnych do uzyskiwania przewagi konkurencyjnej, którą osiąga się poprzez kreowanie produktów wytwarzanych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii, wytwarzanie produktów wysokiej jakości popartej odpowiednimi certyfikatami, rozwój systemów logistycznych i dystrybucyjnych zapewniających szybki dostęp do klienta oraz do surowców, materiałów, podzespołów itp.

MSP działające w Polsce mają trudności, a wręcz nie są w stanie wprowadzać rozwiązań innowacyjnych. Bariera ta przede wszystkim związana jest z wysokimi kosztami opracowania i wdrożenia innowacji, znacznie przekraczającymi możliwości kapitałowe większości przedsiębiorców. Brak rozwiniętej infrastruktury komercjalizacji wyników badań naukowych w Polsce powoduje również, że inwestowanie w nowe technologie i tworzenie nowych firm jest związane ze zbyt wysokim ryzykiem, co hamuje w konsekwencji wykorzystanie badań naukowych w gospodarce.

Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie w wielkości wskaźnika określającego udział firm innowacyjnych w populacji badanych przedsiębiorstw przemysłowych (wskaźnik innowacyjności). Wielkość ta spadła z poziomu 37,6 % w latach 1994–1996 do 28,9 % w latach 1997–1998, a w latach 1998–2000 wyniosła już tylko 16,9 %. W krajach UE-15 wielkość tego wskaźnika wynosi średnio ok. 51 % i charakteryzuje się znaczną rozpiętością: od 26 % w Portugalii do 74 % w Irlandii.

Najmniej innowacyjne są przedsiębiorstwa małe (do 50 zatrudnionych), dla których wskaźnik innowacyjności wynosił w latach 1998–2000 tylko 10,7 %. W przypadku przedsiębiorstw średnich oraz dużych wskaźnik ten wynosił odpowiednio 23,2 % i 54,2 %. Niepokojącym zjawiskiem jest spadek udziału liczby przedsiębiorstw zamierzających wprowadzić innowacje z poziomu 40% w latach 1994–1996 do poziomu 21,4 % w latach 1998–2000. Spadkowi ogólnego wskaźnika poziomu

innowacyjności towarzyszył jego spadek w pięciu najbardziej innowacyjnych działach przemysłu (produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej, wyrobów chemicznych, maszyn i urządzeń, maszyn i aparatury elektrycznej, instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych). Taka sytuacja spowodować może dalsze obniżanie poziomu konkurencyjności polskich produktów oraz pogłębianie się niekorzystnej, mało nowoczesnej, struktury przemysłu.

Podobnie jak w krajach UE-15, sektor usług rynkowych w Polsce jest znacznie mniej skłonny do wprowadzania innowacji niż sektor przemysłowy. W latach 1997–1999 udział przedsiębiorstw innowacyjnych w tym sektorze wynosił w Polsce 16 %, podczas gdy w krajach UE w latach 1994–1996 udział tych przedsiębiorstw wynosił średnio 41 %. Na tak niską wielkość wskaźnika innowacyjności w sektorze usług rynkowych w Polsce znaczący wpływ ma struktura tego sektora według działalności i duży udział przedsiębiorstw handlu hurtowego i komisowego (68 % w roku 1999), charakteryzujący się szczególnie niskim poziomem innowacyjności (14,2 % przedsiębiorstw innowacyjnych w latach 1997–1999).

Innowacyjność polskich przedsiębiorstw przemysłowych oceniana według stopnia nowości (skala światowa, krajowa lub danego przedsiębiorstwa) jest również niska w porównaniu do krajów UE-15. W Polsce w latach 1995–1999 udział przedsiębiorstw, które wprowadziły nowości w skali świata (a więc kształtujące nowe rynki) stanowił zaledwie 1,9 % badanych. Dla 14 % firm były to nowości w skali kraju, pozostałe to innowacyjności o charakterze lokalnym. Podobnie sytuacja przedstawia się w sektorze usług.

Przemysł zaawansowanych technologii w Polsce jest stosunkowo niewielki w skali całej gospodarki kraju. Przeprowadzone w 2000 r. badania pozwalają oszacować liczbę przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach na poziomie 700–800. Odsetek powstających przedsiębiorstw, opartych na zaawansowanych technologiach, jest niepokojąco niski. Utrzymanie się takiej tendencji może spowodować poważne załamanie się pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, w szczególności MSP. Korzystną tendencją jest natomiast wzrost udziału dziedzin zaliczanych do wysokiej i średniowysokiej techniki w całkowitej produkcji sprzedanej przemysłu. Wskaźnik ten obliczony dla średnich i dużych przedsiębiorstw wzrósł z 27,7% w 1995 r. do 39,6% w 2000 r., natomiast w 2001 r. spadł on do poziomu 26% (tablica 1). Dane te świadczą o tym, że pomimo wielu trudności zachodzą pozytywne zmiany struktury produkcji w kierunku wzrostu udziału w produkcji sprzedanej wyrobów nowocześniejszych i że związane jest to w decydującym stopniu ze wzrostem udziału sektora prywatnego w gospodarce.

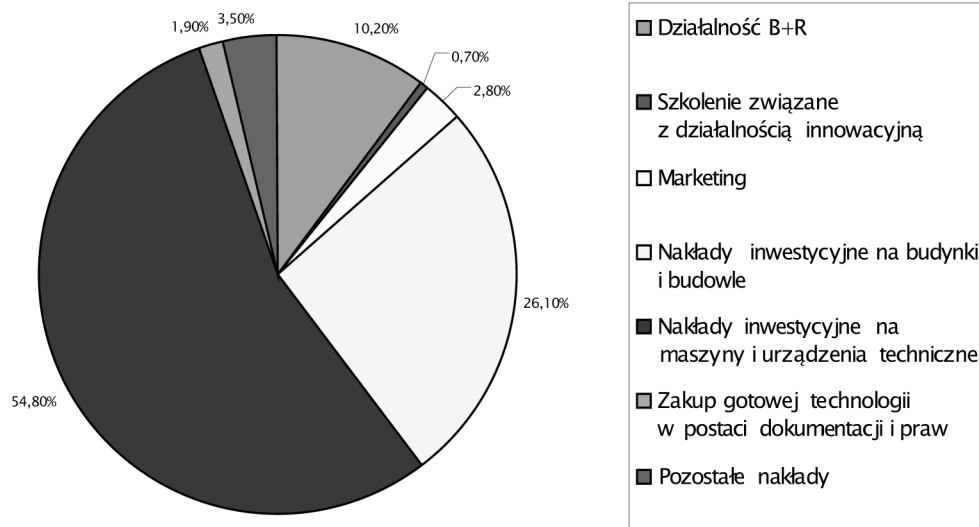
Tablica 1. Udział dziedzin zaliczonych do wysokiej, średniowysokiej, średnio-niskiej i niskiej techniki w produkcji sprzedanej w latach 1995–2001

Dziedziny zaliczone do:	Udział dziedzin w produkcji sprzedanej (w %)				
	1995 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.	2001 r.
wysokiej techniki	3,3	3,9	4,0	5,6	4,3
średniowysokiej techniki	24,4	25,2	27,5	34,0	22,6
średnioniskiej techniki	13,8	14,5	19,0	21,3	15,8
niskiej techniki	58,5	56,3	49,5	39,1	57,3

W 2000 r. po raz pierwszy od szeregu lat odnotowany został bezwzględny spadek nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle. Spadkowi nakładów

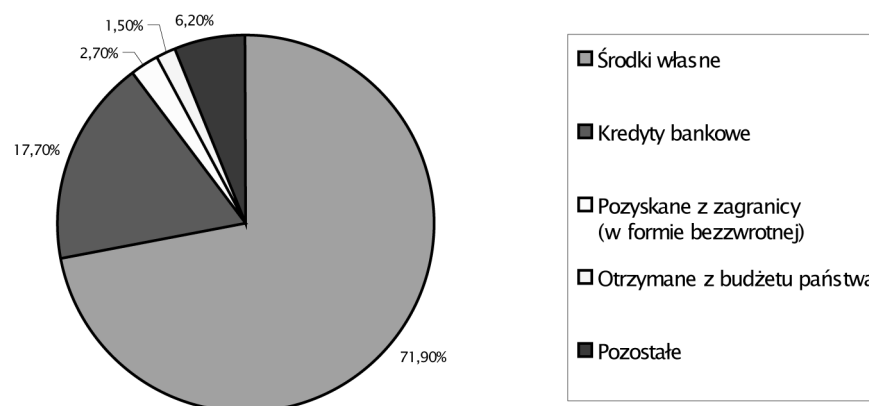
towarzyszyły istotne zmiany w ich rodzajowej strukturze (wykres 1). Za szczególnie niepokojący można uznać spadek udziału nakładów na działalność B+R, ponieważ działalność ta generuje nową wiedzę, która dla przedsiębiorstw jest podstawowym źródłem innowacyjności. W krajach wysoko rozwiniętych udział nakładów na działalność B+R w nakładach na działalność innowacyjną zdecydowanie przekracza 50 %.

Wykres 1 – Struktura nakładów na działalność innowacyjną w Polsce według rodzajów działalności innowacyjnej w 2001 r.

Niekorzystna jest struktura finansowania działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2001 r. Zdecydowanie dominuje finansowanie ze środków własnych. Pozostałe źródła mają znaczenie marginalne (wykres 2).

Wykres 2 – Struktura nakładów na działalność innowacyjną w Polsce w przedsiębiorstwach przemysłowych według źródeł finansowania 2001 r.

W układzie regionalnym poziom innowacyjności mierzony nakładami na działalność innowacyjną w przemyśle według województw jest bardzo zróżnicowany. W 2001 r. najwyższy udział w tych nakładach miały województwa: mazowieckie – 19,2 %,

śląskie – 17,0 % i kujawsko-pomorskie – 9,8 %, a najniższy: warmińsko-mazurskie – 1,1 %, zachodniopomorskie – 1,6 %, opolskie – 1,8 % oraz lubuskie – 2,1 %.

Przedsiębiorstwa oparte na wysokich technologiach są skoncentrowane na obszarach, w których mieszczą się największe ośrodki akademickie w Polsce. Najwięcej tego typu przedsiębiorstw jest ulokowanych w województwie mazowieckim (zwłaszcza w byłym województwie warszawskim) – ponad 30 % ogólnej liczby przedsiębiorstw, w województwie wielkopolskim i pomorskim – prawie po 10 %, w małopolskim - niewiele ponad 7% oraz dolnośląskim – prawie 7 %.

Rozwój innowacyjności polskiej gospodarki jest w dużym stopniu uzależniony od współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sferą naukowo-badawczą. Obserwowany brak silnych powiązań między przedsiębiorstwami i sferą naukowo-badawczą jest jedną z przyczyn niewykorzystania potencjału obu tych sfer do poszukiwania nowych rozwiązań poprawiających pozycję konkurencyjną gospodarki. Według przeprowadzonych w 2001 r. badań 90 % przedsiębiorstw nie współpracuje ze sferą B+R. Jedynie 6 % małych firm współpracowało z ośrodkiem naukowym, instytutem badawczym bądź uczelnią. W grupie dużych i średnich firm odsetek ten wyniósł 20 %.

1.3.7. NAJWAŻNIEJSZE WSKAŹNIKI PROCESÓW INNOWACYJNYCH W OTOCZENIU PRZEDSIĘBIORSTW

Do najważniejszych wskaźników odnoszących się do procesów innowacyjnych w otoczeniu przedsiębiorstw zalicza się:

- udział nakładów brutto na działalność B+R w PKB,
- bilans płatniczy w dziedzinie techniki oraz
- liczba zgłoszeń patentowych.

1.3.7.1. Nakłady na B+R

W 2001 r. nakłady krajowe brutto (w cenach bieżących) na działalność B+R wzrosły w stosunku do 2000 r. jedynie o 1,3%. Oznacza to, że realna wartość nakładów na działalność B+R w 2001 r. była znacznie niższa niż w roku poprzednim. Natomiast w latach 1997-1999 nominalna wartość tych nakładów wzrastała corocznie (choć przy stałej spadkowej tendencji) odpowiednio o 21,7 %, 19,2 %, 14,6 % i 5,5 %.

Możliwości innowacyjne gospodarki oceniać można za pomocą nakładów na działalność B+R w relacji do PKB. W latach 1997-2001 wielkość tego wskaźnika wynosiła odpowiednio (w %) 0,71; 0,72; 0,75, 0,70 i 0,65. W tym przypadku również w 2000 r. nastąpiło załamanie występującej od kilku lat tendencji wzrostowej. Porównanie wielkości wskaźnika udziału nakładów przeznaczonych na działalność B+R w relacji do PKB w Polsce (0,65%) z krajami UE-15, gdzie średnia wielkość tego wskaźnika wynosiła (w 1999 r.) 1,86%, wypada zdecydowanie na niekorzyść Polski. Wielkość tego wskaźnika dla Szwecji wyniosła – 3,8% (1999), Finlandii – 3,19, Niemiec 2,24% (w 2000 r.). Również pod względem wartości nakładów na B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca sytuacja Polski jest niekorzystna. W 1999 r. w Polsce wartość ta wynosiła 64,2 USD (według parytetu siły nabywczej), a w krajach UE-15 418,2 USD.

Udział środków budżetowych w nakładach ogółem przeznaczonych na działalność B+R wynosił w Polsce w 2001 r. 68,8 % (w 2000 r. – 63,4 %) i był znacząco wyższy niż przeciętnie w krajach w UE-15, w których wynosił 36,0 %. Wielkość tego wskaźnika w 1999 r. była w porównaniu z Polską wyższa jedynie w Portugalii (69,7 %). Wysoki udział środków budżetowych w finansowaniu działalności B+R jest cechą krajów słabiej rozwiniętych.

Odwrotna tendencja ujawniła się w Polsce w przypadku udziału środków podmiotów gospodarczych⁷ w nakładach ogółem przeznaczonych na działalność B+R, który w 2001 r. zmalał w porównaniu do 2000 r. z 32,6 % do 30,8 %. W 1999 r. wielkość tego wskaźnika wynosiła przeciętnie dla krajów UE-15 54,1 % (w 1998 r.). W tym samym roku wartość tego wskaźnika była w porównaniu z Polską niższa jedynie w Portugalii (21,3 %). Niski udział środków podmiotów gospodarczych w nakładach ogółem przeznaczonych na działalność B+R jest również charakterystyczny dla krajów słabiej rozwiniętych.

W latach 1998–2000 utrzymywała się niekorzystna, z punktu widzenia gospodarki, struktura nakładów na działalność B+R według rodzajów badań. Przejawem tego jest wzrost udziału badań podstawowych przy jednoczesnym spadku udziału badań stosowanych i prac rozwojowych. Już od 1999 r. udział badań podstawowych w nakładach na działalność B+R był w Polsce wyższy niż w krajach UE-15 i wyniósł 36,2 %. Dla porównania wartość tego wskaźnika w Norwegii wynosiła 16,6 % a w Republice Czeskiej 20,5 %. Odpowiednio niższy był w Polsce udział badań stosowanych i prac rozwojowych. Udział prac rozwojowych w nakładach na działalność B+R przyjęło się uważać za miernik tzw. bliskości rynku. Niska wartość tego wskaźnika w Polsce świadczy o słabym zaangażowaniu się przedsiębiorstw w działalność B+R.

1.3.7.2. Bilans płatniczy w dziedzinie techniki

Bilans płatniczy Polski w dziedzinie techniki odbiega znacząco od wyników osiągniętych przez kraje wysoko rozwinięte. W tym zakresie szczególnie niekorzystnie dla Polski kształtuje się wskaźnik określany "stopniem pokrycia" (przychody/rozchody). W latach 1995–2001 wskaźnik ten zmalał z 0,99 do 0,22. W 1999 r. wielkość tego wskaźnika w krajach UE-15 kształtowała się na poziomie 0,80 (w Polsce – 0,19). Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w Wielkiej Brytanii - 1,91, natomiast najniższą jego wartość odnotowano w Hiszpanii – 0,18 i Irlandii - 0,06.

Interesujący jest również wskaźnik stanowiący relację przychodów wynikających z wymiany z zagranicą w dziedzinie techniki do PKB. W przypadku Polski jego wielkość zmalała w latach 1995–2000 z 0,18 do 0,09. W 1999 r. wielkość tego wskaźnika w krajach UE-15 wynosiła 0,52 (w Polsce – 0,08). Najwyższą jego wielkość odnotowano w Belgii-Luksemburgu (łącznie) – 2,05, w Austrii – 1,13, w Danii – 0,95 i w Norwegii – 0,60, zaś najniższą w Hiszpanii – 0,03.

1.3.7.3. Liczba zgłoszeń patentowych

Za istotny wskaźnik trendu procesów innowacyjnych powszechnie uważa się liczbę zgłoszeń patentowych przypadającą na 10 tys. mieszkańców, czyli tzw. współczynnik wynalazczości. W Polsce wielkość tego wskaźnika systematycznie malała z poziomu 1,4 w 1989 r. do poziomu 0,6 w 2001 r. W 1998 r. średnia wartość tego wskaźnika dla krajów UE-15 wynosiła 2,6. W tym samym roku najwyższą wielkość tego wskaźnika odnotowano w Niemczech – 5,8. Najniższe wartości osiągnął on w Portugalii – 0,1, na Słowacji – 0,4.

---

⁷ Według statystyk prowadzonych przez OECD do podmiotów gospodarczych zaliczane są również jednostki badawcze.

1.3.8. TECHNOLOGIE INFORMACYJNE W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Z przeprowadzonych w 2000 r. badań dotyczących zastosowania technologii informacyjnych do prowadzenia działalności gospodarczej wynika, że stopień wyposażenia firm w techniki informatyczne zdeterminowany jest ich wielkością. Ponad połowa mikroprzedsiębiorstw nie posiada komputera, w małych przedsiębiorstwach braki sprzętu komputerowego wykazuje ok. 7 % firm, natomiast wśród firm średnich braki sprzętu komputerowego nie występują. Podobna sytuacja istnieje w zakresie dostępu do Internetu. Badania wskazują, że mikroprzedsiębiorstwa najczęściej wykorzystują Internet jedynie w celu pozyskania informacji ze stron www. oraz do obsługi poczty elektronicznej. Natomiast firmy małe (52 % firm) i średnie (77 %) posługują się Internetem, załatwiając sprawy urzędowe. Zaledwie 5 % przebadanych wykorzystuje Internet do zawierania transakcji gospodarczych.

1.4. Otoczenie biznesu

Konkurencyjność gospodarki jest także uwarunkowana jakością i stopniem rozwoju otoczenia, w którym prowadzona jest działalność gospodarcza. W SPO-WKP omówione są wybrane instytucje wspierające przedsiębiorstwa, szczególnie istotne z punktu widzenia osiągnięcia jego celów. Opisane są także uwarunkowania rozwoju gospodarki elektronicznej w Polsce oraz najważniejsze wskaźniki procesów innowacyjnych w otoczeniu przedsiębiorstw.

1.4.1. INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE PRZEDSIĘBIORSTWA

Wśród działających w Polsce instytucji wspierających szeroko pojętą przedsiębiorczość istnieje duża różnorodność. Są to zarówno podmioty gospodarcze nastawione na zysk, jak i instytucje prowadzące działalność typu non profit. Część z nich koncentruje się na działaniach polegających wyłącznie na wspieraniu MSP, inne adresują swoje usługi głównie do dużych przedsiębiorstw, w mniejszym stopniu uwzględniając potrzeby MSP.

Liczbę instytucji o charakterze non profit wspierających przedsiębiorczość, w Polsce określić można na ok. 3000 podmiotów. Do instytucji tego typu zaliczyć należy organizacje przedsiębiorców, organizacje pozarządowe świadczące usługi na rzecz przedsiębiorców i inne instytucje.

Najwięcej, bo ok. 52 % wszystkich instytucji wspierających przedsiębiorców, to organizacje przedsiębiorców, 15 % stanowią organizacje pozarządowe wyspecjalizowane w rozwoju regionalnym i lokalnym, 14 % organizacje pozarządowe wyspecjalizowane we wspieraniu przedsiębiorczości, 19% to inne organizacje pozarządowe. Do najczęściej świadczonych usług zaliczyć należy usługi o charakterze doradczym, szkoleniowym i informacyjnym. Ponadto częstym typem usług podejmowanych przez te jednostki były usługi w zakresie transferu technologii (55,8 % organizacji pozarządowych wobec 9,6% organizacji przedsiębiorców), usługi finansowe (63,5 % wobec 14,9 %) oraz promocja przedsiębiorczości (60 % wobec 26,3 %).

W Polsce działa ponad 1300 organizacji reprezentujących przedsiębiorców. Działają one w postaci izb gospodarczych, organizacji rzemiosła (izby rzemieślnicze, cechy), organizacji samorządu przedsiębiorców, handlu, usług, transportu i innych branż, związków pracodawców i towarzystw gospodarczych. Największa liczba instytucji zrzeszona jest w ramach organizacji rzemiosła – ponad 800 podmiotów. Drugie miejsce pod tym względem zajmują izby gospodarcze – ponad 250 zrzeszonych instytucji.

Najczęściej deklarowanym typem działalności organizacji przedsiębiorców są odpowiednio: prowadzenie działalności lobbingowej, usługi związane z certyfikacją i standaryzacją, prowadzenie szkoleń, świadczenie usług informacyjnych oraz doradczych. Najbardziej organizacje przedsiębiorców deklarują prowadzenie działalności związanej z transferem technologii i innowacjami oraz usługami finansowymi.

Rynek usług doradczych rozpoczął funkcjonowanie na szerszą skalę w latach 80. ponieważ właśnie wtedy umożliwiono tworzenie tzw. firm polonijnych oraz spółek z udziałem podmiotów zagranicznych. Zagraniczni inwestorzy nie potrafili poruszać się w układzie specyficznych przepisów regulujących działalność gospodarczą, więc potrzebowali doradców. Druga faza rozwoju działalności doradczej to wejście w życie ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298, z późn. zm.⁸). Powstało zapotrzebowanie na usługi doradcze związane z prywatyzacją, wyceną przedsiębiorstw i przygotowaniem dokumentów rejestrowych dla powstających spółek prawa handlowego. Dynamiczny rozwój przedsiębiorstw w latach 90. również stanowił czynnik stymulujący wzrost popytu na usługi doradcze.

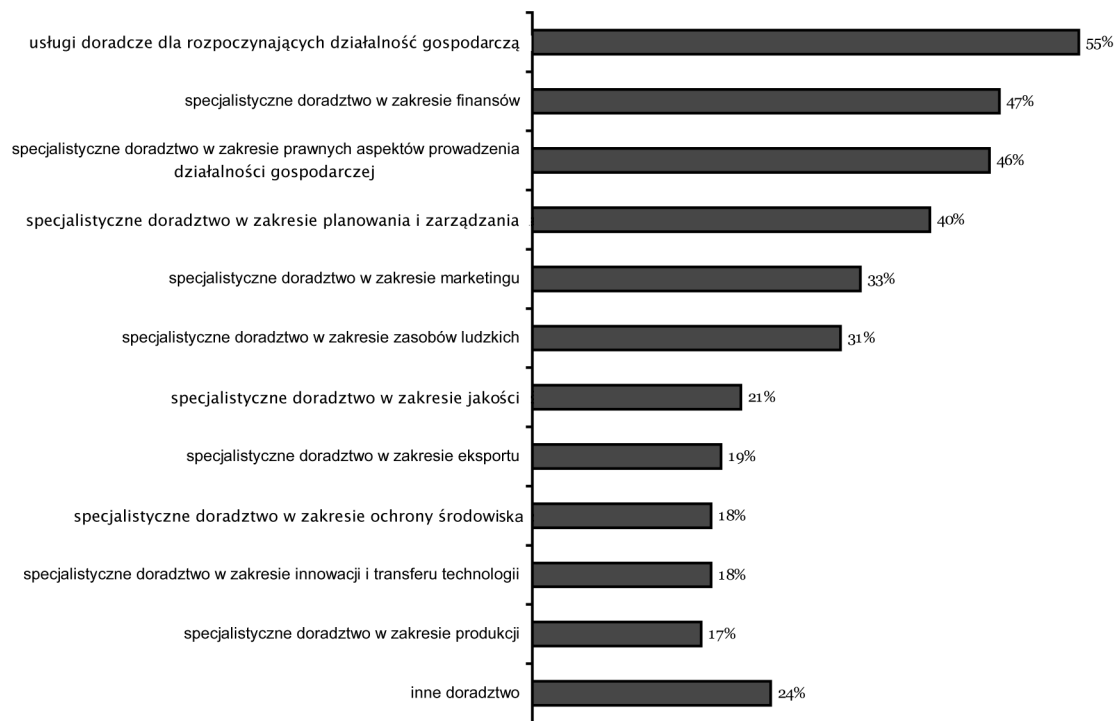
Szacuje się, że liczba jednostek prowadzących doradztwo gospodarcze przekroczyła już 1000 placówek. Najliczniejszą grupę stanowią firmy małe, liczące z reguły kilku konsultantów. Funkcjonują one głównie w większych miastach wojewódzkich, specjalizują się w wybranych dziedzinach doradztwa gospodarczego. Działają w lokalnych środowiskach gospodarczych. Mniejsze firmy coraz częściej wypierane są przez duże, konsolidujące się organizacje doradcze.

W 2001 r. przeprowadzone zostało badanie firm należących do otoczenia biznesowego MSP. Ponieważ instytucje wspierające przedsiębiorców elastycznie dostosowują swoją ofertę do potrzeb klientów, wyniki tych badań odzwierciedlają także stronę popytową na usługi. Na wykresie 3 przedstawiono rodzaje usług oferowanych przez podmioty doradztwa gospodarczego.

---

⁸ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1991 r. Nr 60, poz. 253 i Nr 111, poz. 480, z 1994 r. Nr 121, poz. 591 i Nr 133, poz. 685 oraz z 1996 r. Nr 90, poz. 405 i Nr 106, poz. 496 (akt archiwalny); ustawa uchylona ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 118, poz. 561, z 1996 r. Nr 156, poz. 775, z 1997 r. Nr 32, poz. 184, Nr 98, poz. 603, Nr 106, poz. 673, Nr 121, poz. 770, Nr 137, poz. 926 i Nr 141, poz. 945, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 40, poz. 400 i Nr 101, poz. 1178, z 2000 r. Nr 15, poz. 180, Nr 26, poz. 306, Nr 31, poz. 383, Nr 60, poz. 703, Nr 84, poz. 948 i Nr 122, poz. 1315, z 2001 r. Nr 63, poz. 637, Nr 72, poz. 745, Nr 76, poz. 807 i Nr 122, poz. 1320 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 113, poz. 984 i Nr 169, poz. 1387.

Wykres 3 - Usługi świadczone w zakresie doradztwa

1.4.1.1. System wspierania MSP

Duże znaczenie dla tworzenia instytucjonalnego otoczenia sektora MSP miało utworzenie w 1995 r. **Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw**. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw została przekształcona w styczniu 2001 r. w agencję rządową – Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, zwaną dalej „PARP”, która podlega ministrowi właściwemu do spraw gospodarki. PARP przejęła w 2002 r. zadania dwóch innych instytucji – Agencji Techniki i Technologii, zwanej dalej „ATT”, oraz Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, zwanej dalej „PARR”. W ten sposób PARP stała się wiodącą rządową agencją powołaną ustawowo do realizacji programów rozwoju gospodarki, w szczególności w zakresie wspierania rozwoju MSP, eksportu, rozwoju regionalnego, wykorzystywania nowych technik i technologii oraz rozwoju zasobów ludzkich.

Z inicjatywy Fundacji utworzony został **Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw**, zwany dalej „**KSU**”, jako sieć współpracujących ze sobą instytucji wspierających MSP i działających na trzech poziomach: krajowym (PARP), regionalnym oraz lokalnym.

Poziom regionalny to 16 **Regionalnych Instytucji Finansujących**, zwanych dalej „**RIF**”, współpracujących z PARP przy wdrażaniu polityki sektorowej adresowanej do MSP w regionie, pełniących równocześnie analogiczną rolę wobec samorządowych władz regionalnych, wdrażających działania wynikające z realizacji strategii rozwoju regionu w obszarze dotyczącym MSP.

Poziom lokalny reprezentowany jest przez wyspecjalizowane, pozarządowe organizacje prowadzące działalność nienastawioną na zysk, współpracujące ze sobą w ramach sieci. Ośrodki KSU specjalizują się w świadczeniu usług doradczych, informacyjnych, szkoleniowych i finansowych dla MSP. KSU zrzesza obecnie 176

współpracujących ze sobą akredytowanych ośrodków, do których należą agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, centra wspierania biznesu, izby przemysłowo-handlowe, instytuty badawczo-rozwojowe, fundusze poręczeń kredytowych, fundusze pożyczkowe, szkoły biznesu, organizacje rzemiosła, fundacje i stowarzyszenia świadczące usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe na rzecz MSP. Uczestnictwo w systemie jest dobrowolne, a współpraca między ośrodkami służy rozwojowi systemu wspierania przedsiębiorczości w Polsce, a tym samym zwiększeniu konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MSP.

W ramach sieci KSU można wyodrębnić podsieci, w tym część sformalizowanych, odpowiadających kategoriom usług lub specjalizacji:

- **Punkty Konsultacyjno-Doradcze**, zwane dalej „**PKD**”, w których przedsiębiorcy i osoby rozpoczynające działalność gospodarczą mogą uzyskać bezpłatne porady i informacje. Obecnie na terenie całego kraju działa 156 PKD.
- Sieć Informacji dla Biznesu - **Business Information Network**, zwane dalej „**BIN**”, obejmująca 22 ośrodki, które świadczą specjalistyczne usługi informacyjne, w tym m. in. kojarzenie partnerów gospodarczych, informacja dla inwestorów zagranicznych, wywiadownie gospodarcze oraz dostęp do innych systemów informacji gospodarczej. Sieć BIN świadczy usługi o zasięgu ogólnopolskim.
- Centra Euro Info - **Euro Info Centre**, sieć obejmująca w Polsce 12 ośrodków, z których 11 należy do KSU. Centra Euro Info świadczą usługi informacyjne w zakresie warunków prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze UE, ułatwiania szeroko pojętej współpracy polskich przedsiębiorstw z firmami (poszukiwanie partnerów gospodarczych) oraz instytucjami krajów członkowskich, norm i standardów towarowych, regulacji prawa handlowego, programów pomocy dla firm i instytucji itp.
- **Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych**, w ramach którego skupiona jest większość działających funduszy poręczeń kredytowych.
- **Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych**, w ramach którego skupiona jest większość działających funduszy pożyczkowych.
- **Krajowa Sieć Innowacji**, zwana dalej „**KSI**”, ze względu na rosnącą liczbę ośrodków KSU specjalizujących się w świadczeniu usług o charakterze innowacyjnym, w ramach sieci wyodrębniona zostanie grupa tworząca KSI. Do zadań ośrodków działających w „podsieci” będzie należała pomoc w zakresie tworzenia warunków do transferu i komercjalizacji nowych rozwiązań technologicznych oraz realizacji przedsięwzięć innowacyjnych w przedsiębiorstwach sektora MSP. W skład KSI będą mogły wchodzić także organizacje świadczące usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe, przy czym przynależność do KSI uzależniona będzie od uzyskania akredytacji w nowej dziedzinie – w zakresie usług o charakterze innowacyjnym.

Ze względu na założenie otwartości systemu, ośrodki należące do KSU wybierane są w drodze corocznych ogólnopolskich konkursów, a podstawowym kryterium wyboru jest doświadczenie ośrodka oraz jakość jego oferty. Członkiem KSU stają się tylko te, które pozytywnie przejdą audyt akredytacyjny prowadzony przez niezależnych audytorów.

Inni partnerzy lokalni, obok zgrupowanych w ramach sieci ośrodków KSU, to także firmy komercyjne, które są akredytowane przez PARP jako potencjalni wykonawcy do poszczególnych instrumentów wsparcia przewidzianych w programach dla MSP.

W ten sposób tworzona jest „długa lista” konsultantów/firm, gotowych do świadczenia przewidzianych danym instrumentem usług.

System dla swej sprawności wymaga jeszcze w wielu regionach Polski wykreowania nowych lub wzmocnienia już istniejących organizacji. System ten, chociaż systematycznie rozwijany, jest nadal zbyt słaby, aby odpowiadać na potrzeby przedsiębiorców. Ośrodki rozmieszczone są nierównomiernie, jakość poszczególnych rodzajów świadczonych usług jest zróżnicowana, ośrodki są słabo wyposażone pod względem technicznym, odnotowuje się braki kadrowe.

1.4.1.2. Otoczenie instytucjonalne wspierające inwestycje i innowacje

Duże znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości w Polsce mają też działania podejmowane w celu zwiększenia napływu BIZ do Polski. Działania te realizowane są przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych, zwaną dalej „PAIIZ” utworzoną w czerwcu 2003 r. (wcześniejsza PAIZ). Do zadań PAIIZ należy m.in. promocja Polski jako atrakcyjnego kraju dla lokowania inwestycji zagranicznych i upowszechnianie wiedzy o polskiej gospodarce, obsługa inwestorów zagranicznych, rozpoczynających działalność w Polsce oraz pomoc polskim firmom w pozyskiwaniu kapitału zagranicznego.

W celu wdrażania działań w zakresie realizacji polityki przemysłowej Rządu została powołana w 1991 r. Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., zwana dalej „ARP S.A.”, jako spółka ze 100% udziałem Skarbu Państwa. Do zadań ARP S.A. należy m.in. udzielanie podmiotom gospodarczym wsparcia m.in. w formie pożyczek, poręczeń, factoringu, leasingu, pełnienie funkcji aktywnego inwestora, wspieranie rozwoju infrastruktury instytucjonalnej działającej w regionach, zarządzanie specjalnymi strefami ekonomicznymi i infrastrukturą porestrukturyzacyjną oraz wsparcie dla inicjatyw regionalnych w zakresie działalności innowacyjnej w ramach tworzonych parków przemysłowych i technologicznych. Przy ARP S.A. rozpoczęła działalność fundacja Centrum Innowacji FIRE, której zadaniem jest świadczenie kompleksowych usług doradczych (coachingu) oraz pomocy w montażu źródeł finansowania służące promowaniu i wspomaganie powstawania firm innowacyjnych zakładanych przez autorów nowo opracowanych, zaawansowanych technologii o wysokich szansach rynkowych.

Słabo rozwinięta jest w Polsce instytucja parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych, które zapewniają dyfuzję nowoczesnych rozwiązań ze sfery naukowo-badawczej do przedsiębiorstw. W 2003 r. funkcjonowały cztery parki: Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Wrocławski Park Technologiczny, Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny oraz Krakowski Park Technologiczny. Wśród podstawowych barier rozwojowych parków technologicznych wymienić należy niedostatek kapitału oraz niski stopień świadomości w przedmiocie zadań i potencjału rozwojowego tego typu jednostek. Skala rozwoju parków technologicznych w Polsce jest stanowczo zbyt mała w porównaniu do potencjału kraju, w szczególności potencjału intelektualnego. Rozpoczęły się dopiero prace nad wdrażaniem systemu tworzenia parków przemysłowych jako instrumentu restrukturyzacji regionalnej gospodarki. Do 2003 r. zawarto porozumienia w sprawie utworzenia pięciu parków przemysłowych.

Istotną rolę w zakresie wspierania innowacyjności przedsiębiorstw pełnią ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. W 2001 r. ok. 270 wyodrębnionych organizacyjnie tego typu podmiotów, a w tym ośrodki szkoleniowo-doradcze, ośrodki transferu technologii i informacji, inkubatory przedsiębiorczości i centra technologiczne, parki

technologiczne oraz lokalne fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, wspierało działalność innowacyjną MSP.

W 1997 r. w Polsce został uruchomiony pilotażowy projekt utworzenia Sieci Przekazu Innowacji, zwanej dalej „IRC”, (z ang. *Innovation Relay Centre*). Aktualnie w Polsce funkcjonują trzy konsorcja regionalne pokrywające całe terytorium Polski (zachód, południe, wschód). W skład konsorcjów regionalnych wchodzi łącznie siedem Ośrodków Przekazu Innowacji ulokowanych w siedmiu różnych miastach wojewódzkich. Głównym celem ośrodków IRC jest pomoc doradcza świadczona dla MSP w zakresie międzynarodowego transferu technologii, polegająca na identyfikacji potrzeb technologicznych MSP, poszukiwaniu i identyfikacji najbardziej odpowiednich technologii oraz negocjacji kontraktów.

1.4.2. WARUNKI ROZWOJU GOSPODARKI ELEKTRONICZNEJ

W społeczeństwach wysoko rozwiniętych obserwuje się silną tendencję do przechodzenia od gospodarki opartej na pracy i kapitale do gospodarki opartej na wiedzy, w której zasadniczą rolę odgrywa informacja oraz technologie informacyjne i komunikacyjne, zwane dalej „ICT”, (z ang. *information and communication technologies*). Polska jest w tym zakresie opóźniona nie tylko wobec krajów członkowskich, ale także wobec innych krajów kandydujących do UE, co w poważny sposób może odbić się na konkurencyjności polskiej gospodarki na JRE.

Podstawowym czynnikiem dla rozwoju gospodarki elektronicznej jest dostęp do sieci internet. Wskaźnik ten wyrażony jako procent gospodarstw domowych z dostępem do Internetu jest w Polsce prawie 4-krotnie niższy niż średnio w UE-15 (odpowiednio 12 % i 45 % w 2002 r.). W oczywisty sposób dostępność do Internetu przekłada się na poziom rozwoju e-usług publicznych. O ile w UE-15 ponad 45 % podstawowych usług publicznych dostępnych jest przez Internet, o tyle podobny wskaźnik dla Polski kształtuje się na poziomie niecałych 19 %. Trochę korzystniej wyglądało porównanie rozwoju elektronicznych usług publicznych dla biznesu. W Polsce ponad 25 % takich usług świadczonych jest przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjnych, średnio w UE-15 wskaźnik ten wynosił 53 %.

Polska administracja rządowa i samorządowa nie jest jeszcze przygotowana do funkcjonowania w warunkach gospodarki elektronicznej. Do tej pory zakończonych i wdrożonych zostało jedynie kilka systemów: POLTAX w Ministerstwie Finansów, zwanym dalej „MF”, PESEL w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanym dalej „MSWiA” i REGON w Głównym Urzędzie Statystycznym. Kilka innych systemów jest w trakcie realizacji: ALSO (PULS i POMOST) w byłym Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, system ewidencji pojazdów CEPIK w MSWiA, Kompleksowy System Informatyczny w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (KSI ZUS) i system w Głównym Urzędzie Ceł (GUC).

O tempie budowy społeczeństwa informacyjnego najlepiej świadczą wydatki na technologie informacyjne. W Polsce nakłady na technologie informacyjne w przeliczeniu na jednego mieszkańca są 18 razy niższe niż w Stanach Zjednoczonych i 8 razy niższe niż wydatki w Europie Zachodniej. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w Polsce w 2000 r. na inwestycje w technologie informacyjne wydatkowano ok. 64 €. Analogiczny wskaźnik dla Hiszpanii równy był 218 €, a dla lidera w tej statystyce – Stanów Zjednoczonych – aż 1157 €. Nieco lepsza, lecz nadal niezadowolająca, jest wielkość wydatków na technologie informacyjne liczone jako procentowy udział tych wydatków w PKB. W Polsce są one 2,8 razy niższe niż w Stanach Zjednoczonych i 1,6 razy niższe niż w Europie Zachodniej.

2. OCENA PRZED ROZPOCZĘCIEM DZIAŁAŃ (EX ANTE)

Ocena ex ante przeprowadzona była zgodnie z art. 40 i art. 41 rozporządzenia 1260/1999, a jej przedmiotem był projekt SPO-WKP (wersja z października 2002 r.). Ocena ex ante została przeprowadzona przez francuskiego eksperta w ramach programu współpracy polsko-francuskiej Phare 2001 SPP PL01.01.14 *Rozwój instytucjonalny systemu przygotowań do funduszy strukturalnych (Strengthening coordination and management capacities for Structural Funds)*.

Ocena SPO-WKP dokonywana była w odniesieniu do kilku zasadniczych obszarów określonych w regulacjach funduszy strukturalnych:

- spójności zewnętrznej proponowanych celów, Priorytetów i działań z politykami Wspólnoty, politykami krajowymi oraz strategią Narodowego Planu Rozwoju, lata 2004 – 2006, zwanego dalej „NPR”,
- spójności wewnętrznej dokumentu, w tym spójności diagnozy, potrzeb i wyznaczonych celów, spójności Priorytetów, systemu wdrażania, finansowania,
- poziomu, kierunków i koncentracji proponowanych wydatków, w tym współfinansowania pochodzącego ze źródeł krajowych,
- proponowanego systemu instytucjonalnego do efektywnego i skutecznego zarządzania środkami finansowymi.

Szczegółowe wyniki ewaluacji zostały zawarte w dokumentach: „Raport końcowy oceny ex ante dokumentów złożonych w ramach funduszy strukturalnych” oraz „Raport oceny ex ante SPO – Wzrost konkurencyjności gospodarki” przygotowanych przez grupę francuskich specjalistów. Raporty te zawierają rekomendacje skierowane do instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie SPO–WKP w celu wykorzystania uwag ekspertów do poprawy jakości dokumentu.

Niniejsza wersja SPO-WKP uwzględnia wyniki ewaluacji ex ante, która stanowi integralną część dokumentu. Rekomendacje zostały opisane poniżej.

2.1. Ocena spójności zewnętrznej SPO–WKP

Ocena spójności SPO–WKP z osiami rozwoju i celem strategicznym NPR

Cel SPO–WKP jest spójny z celem strategicznym NPR, czyli rozwijaniem konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z UE na poziomie regionalnym i krajowym. Natomiast problematyczne jest stwierdzenie, że poziom rozwoju polskiej gospodarki i trudna obecnie sytuacja gospodarcza oraz dostępne analizy wielkości makroekonomicznych uniemożliwiają wskazanie sektorów wysokiej szansy.

Uwaga została uwzględniona, w aktualnej wersji SPO–WKP wskazano sektory i branże (jako kryteria do Uzupelnienia SPO-WKP), do których skierowane będzie wsparcie.

Tworzenie miejsc pracy

Informacje na temat tworzenia nowych miejsc pracy są bardzo ogólne. Brakuje danych dotyczących liczby nowo utworzonych miejsc pracy oraz informacji dotyczących rodzajów przedsiębiorstw, w których zostaną one utworzone.

Celem głównym SPO–WKP jest tworzenie nowych miejsc pracy w istniejących i nowo powstałych przedsiębiorstwach poprzez poprawę ich produktywności, rentowności i poziomu innowacyjności. Nie mniej jednak w działaniach Priorytetu 2 przewidywane jest wsparcie w postaci dotacji inwestycyjnych dla nowych przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach, a także dla powstawania większych przedsiębiorstw pod względem ilości zatrudnionych. Na obecnym etapie nie jest możliwe oszacowanie, ile powstanie miejsc pracy. Monitorowanie tego wskaźnika odbywać się będzie w terminach rocznych.

Zrównoważony rozwój

Z punktu widzenia zastosowania zasad zrównoważonego rozwoju wskazano na konieczność zawarcia w SPO–WKP działań na przecięciu zagadnienia podnoszenia konkurencyjności polskiej gospodarki i wyzwań związanych z ochroną środowiska naturalnego. Niezbędne zdaniem oceniających jest wzięcie pod uwagę zarówno działań przedsiębiorstw sprzyjających ochronie środowiska (respektowanie prawa wspólnotowego w zakresie polityki ochrony środowiska), jak również zaangażowania firm w technologie sprzyjające wdrażaniu coraz bardziej udoskonalonych technologii ochrony środowiska.

Uwagi te zostały uwzględnione w działaniach Priorytetu 2.

Równość szans

Informacje dotyczące równego dostępu zostały przedstawione w sposób bardzo formalny, jedynie poprzez deklarację intencji.

Uwaga ta została uwzględniona poprzez dodanie rozdziału poruszającego ten temat. Podano również, że Komitet Monitorujący⁹ będzie odpowiedzialny za prawidłowość realizacji polityki wyrównania szans kobiet i mężczyzn. W tym celu w jego pracach będzie brać udział przedstawiciel Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn.

Jakość i efektywność zarządzania

We wcześniejszej wersji SPO–WKP ewaluatorzy podkreślili brak udziału w SPO-WKP podmiotów lokalnych oraz brak informacji na temat koordynacji SPO-WKP z innymi programami sektorowymi oraz ZPORR.

W obecnej wersji obszernie zaprezentowano powiązanie SPO–WKP z innymi dokumentami programowymi, poświęcając temu zagadnieniu jeden podrozdział.

2.2. Ocena spójności wewnętrznej SPO–WKP

Diagnoza, analiza potrzeb oraz cele

W przedstawionej do oceny wersji SPO–WKP występowały trzy Priorytety:

- Priorytet 1: Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności z wykorzystaniem zasobów sfery naukowo–badawczej i instytucji otoczenia biznesu;
- Priorytet 2: Zwiększenie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw;
- Priorytet 3: Informatyzacja gospodarki i sfery usług publicznych, mająca wpływ na podniesienie konkurencyjności gospodarki.

---

⁹ Nazwa „Komitet Monitorujący” oznacza zawsze Komitet Monitorujący SPO – WKP.

Priorytet 1 został oceniony jako sformułowany zgodnie z nowoczesnymi teoriami systemów innowacyjnych. W aktualnej wersji SPO-WKP Priorytet ten został skorygowany pod wpływem konsultacji społecznych w celu zapewnienia zwiększenia współpracy pomiędzy sferą B+R i gospodarką.

Priorytet 2 został oceniony jako odpowiadający na wyzwania krajowej i wspólnotowej polityki naukowej, postępu technologicznego i innowacji. W ocenianej wersji SPO-WKP nie przewidywano koncentracji działań SPO-WKP na kierunkach specjalizacji polskiej gospodarki, a w opisie Priorytetu mówi się o koncentracji badań na kierunkach o najwyższym potencjale naukowym. W ostatecznej wersji wskazano preferowane kierunki prac B+R, jak również sektory i branże gospodarki.

Negatywnie natomiast oceniono spójność Priorytetu 3 dotyczącego informatyzacji z celami SPO-WKP. W aktualnej wersji Priorytet ten został usunięty, a działania spójne z celami SPO-WKP zostały włączone do odpowiednich działań.

Zasygnalizowana została konieczność uwzględnienia w działaniach i Priorytetach SPO-WKP koncentracji przestrzennej zważywszy na dysproporcje w rozwoju polskich regionów.

Analiza SWOT

Analiza SWOT konkurencyjności polskiej gospodarki opisuje całościowo cechy polskiej gospodarki, bez wyróżniania szczególnej roli systemu innowacyjnego. Pomimo że analizy takie były w dyspozycji byłego Ministerstwa Gospodarki, nie zostały zawarte explicite w SPO-WKP podczas fazy programowania zadań dla poszczególnych działań, jednak analiza SWOT polskiego systemu innowacyjnego była brana pod uwagę.

W wyniku uwag zgłoszonych przez ekspertów analiza SWOT polskiego systemu została wzięta explicite pod uwagę podczas programowania.

Zaangażowanie środków finansowych

Ocena zaangażowania środków finansowych była dokonywana w odniesieniu do innych środków przeznaczonych na SPO-WKP. Zgłoszona została uwaga dotycząca udziału środków własnych Beneficjentów oraz konieczność przekonania ich do większego zaangażowania środków własnych. W tym celu już w okresie konsultacji społecznych prowadzono akcje promocyjne oraz zwiększano udział potencjalnych Beneficjentów w ostatecznym formułowaniu działań SPO-WKP. Przedstawiono również ogólne uwagi odnoszące się do planowania środków na poszczególne Priorytety i działania.

Oddziaływanie

Informacje na temat oddziaływania SPO-WKP nie zostały przedstawione.

W obecnej wersji SPO-WKP zostały uzupełnione wskaźniki oddziaływania SPO-WKP. Zaproponowano również ich kwantyfikację w odniesieniu do poszczególnych Priorytetów, częstotliwość pomiaru wskaźnika, wartość bazową na 2001 r. oraz wartość szacowaną na 2006 r. Obecna wersja SPO-WKP została dodatkowo uzupełniona o Ramową Strategiczną Ocenę Oddziaływania Programu na środowisko.

Ocena systemu wdrażania

System wdrażania SPO-WKP został przygotowany w sposób bardzo ogólny. Brakuje informacji na temat Beneficjentów oraz sposobu koordynacji całego dokumentu. Ponadto w dokumencie nie zawarto informacji na temat praktycznego sposobu

wykonywania zadań przez wszystkie instytucje uczestniczące w procesie zarządzania, monitorowania, wdrażania i kontroli.

W obecnej wersji SPO-WKP system wdrażania poddano zasadniczej rewizji. Dokładnie określono zadania wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację tego dokumentu. Pogłębienie opisu systemu wdrażania zostanie przedstawione w Uzupełnieniu SPO-WKP.

3. DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA W ZAKRESIE WSPIERANIA KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

3.1. Strategia „Przedsiębiorczość-Rozwój-Praca”

Ogólne kierunki polityki gospodarczej Rządu wyznacza przyjęta w styczniu 2002 r. Strategia Gospodarcza „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca”. Określono w niej zadania cząstkowe do końca 2005 r., na poszczególne lata, a także instrumenty, jakie zostaną uruchomione w najbliższym okresie w celu poprawy warunków życia w Polsce oraz zwiększenia polskiej szansy w jednoczącej się Europie i na rynku globalnym. Integralnymi częściami Strategii są cztery następujące pakiety: „Przed wszystkim przedsiębiorczość”, „Pierwsza praca”, „Infrastruktura – klucz do rozwoju” oraz „Restrukturyzacja wybranych sektorów”, w których zawarto niezbędne instrumenty prawne, proceduralne oraz finansowe i organizacyjne dla poprawy sytuacji w tych dziedzinach.

Z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej, szczególnie przez MSP, najistotniejsza jest realizacja pakietu „Przed wszystkim przedsiębiorczość”. Zakłada on likwidację barier biurokratycznych, uproszczenie procedur, wprowadzenie bardziej przyjaznych przepisów i procedur podatkowych, uproszczenie systemu ubezpieczeń społecznych oraz uelastycznienie przepisów prawa pracy. Część zadań zapisanych w tym pakiecie została już zrealizowana.

Zmianom legislacyjnym wynikającym z pakietu „Przed wszystkim przedsiębiorczość” towarzyszą działania na rzecz ułatwienia przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania w celu pozyskania środków na rozwój działalności.

Przygotowany został program rządowy rozbudowy systemu funduszy mikro-pożyczkowych i poręczeniowych dla MSP w latach 2002–2006, nazwany „Kapitał dla przedsiębiorczych”. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów 13 sierpnia 2002 r. Celem SPO-WKP jest zbudowanie w ciągu najbliższych czterech lat sieci ok. 100 lokalnych i 16 regionalnych funduszy poręczeń kredytowych dla MSP oraz ok. 100 lokalnych i 16 regionalnych funduszy mikro-pożyczkowych dla małych firm. Instytucje te będą działać na zasadzie non profit. Powszechnie dostępne poręczenia kredytowe ułatwią zaciąganie kredytów bankowych tym przedsiębiorcom, którzy posiadają zdolność kredytową, lecz nie posiadają wymaganych zabezpieczeń. Fundusze mikro-pożyczkowe dostarczą zaś kapitału rozwojowego firmom najmniejszym, które pozostają poza sferą zainteresowania banków komercyjnych.

Sieci te będą budowane na zasadzie inicjatyw podejmowanych przez środowiska lokalne i regionalne, w tym przede wszystkim samorządy terytorialne i organizacje przedsiębiorców. Takie inicjatywy, po zgromadzeniu kapitału *seed capital* na szczeblu lokalnym bądź regionalnym, będą wspomagane przez Rząd dostępnymi środkami finansowymi pochodzącymi ze źródeł krajowych i z funduszy UE.

Dla przezwyciężenia utrzymującej się trudnej sytuacji w gospodarce, w lipcu 2002 r. Rząd przyjął Plan działań antykryzysowych w sferze ochrony rynku i miejsc pracy.

W ramach powyższych działań przygotowano projekty ośmiu ustaw, z których najistotniejszymi z punktu widzenia poprawy pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw są:

- ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców (Dz. U. Nr 155, poz. 1287, z późn. zm.¹⁰),
- ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 85, z późn. zm.¹¹),
- ustawa z dnia 30 października 2002 r. o pomocy publicznej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy (Dz. U. Nr 213, poz. 1800, z późn. zm.¹²).

Pierwsza z ww. ustaw ma na celu radykalne oddłużenie przedsiębiorstw w zakresie należności publicznoprawnych.

Druga z ww. ustaw ma na celu sprawne i efektywne przeprowadzenie restrukturyzacji, tak aby po jej zakończeniu przedsiębiorca był w stanie prowadzić działalność gospodarczą na zasadach rynkowych.

Wprowadzenie powyższych działań pakietu antykryzysowego ma na celu stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu nowych miejsc pracy i/lub zachowania dotychczasowych oraz sprawnego i efektywnego przeprowadzenia restrukturyzacji, tak aby przedsiębiorca był w stanie prowadzić działalność gospodarczą na zasadach rynkowych i stać się konkurencyjnym podmiotem.

Integralną częścią „Strategii” jest także dokument „Ekologiczny Rozwój Kraju”, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2002 r. Określono w nim priorytety i zadania, które będą realizowane w zakresie ochrony środowiska. Są one zgodne z kierunkami „II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2002-2010” i Programem Wykonawczym do ww. dokumentu, (przyjętymi przez Radę Ministrów w grudniu 2002 r.). Główny nacisk został położony na utworzenie krajowych struktur organizacyjnych dla realizacji przepisów w zakresie zintegrowanych pozwoleń, przygotowanie projektów i wniosków służących wdrażaniu BAT) oraz wdrażanie zasad ekologii we wszystkich sektorach gospodarki.

Mówiąc o dotychczasowych działaniach w zakresie wspierania konkurencyjności gospodarki, należy wziąć pod uwagę dwa rodzaje działań: działania naprawcze, związane z realizacją programów restrukturyzacyjnych wybranych branż gospodarki oraz działania prorozwojowe, związane z programami ukierunkowanymi na stymulowanie tych dziedzin i obszarów gospodarki, które odgrywają szczególną rolę w tworzeniu wartości dodanej.

W połowie 2003 r. Rada Ministrów przyjęła „Plan Działań Prowzrostowych w latach 2003-2004 (Przedsiębiorczość-Rozwój-Praca II)”, zwany dalej „Planem Działań Prowzrostowych”. Plan ten ma na celu poprawę otoczenia prawnego we wszystkich sferach życia społecznego, ekonomicznego i administracyjnego. Ma on również ułatwiać przedsiębiorcom rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej, co powinno zaowocować przyspieszeniem wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Plan Działań Prowzrostowych precyzuje działania w następujących sferach:

---

¹⁰ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 56, poz. 498 i Nr 202, poz. 1956 oraz z 2004 r. Nr 82, poz. 745.

¹¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 127, poz. 1088, Nr 155, poz. 1287 i Nr 199, poz. 1673, z 2003 r. Nr 210, poz. 2037 i Nr 229, poz. 2271 oraz z 2004 r. Nr 121, poz. 1264.

¹² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 90, poz. 844 i Nr 229, poz. 2217 oraz z 2004 r. Nr 123, poz. 1291.

- pobudzanie przedsiębiorczości,
- promocja zatrudnienia i ograniczenie ubóstwa,
- wspieranie innowacyjności,
- rozwój infrastruktury,
- zwiększanie regionalnych i lokalnych szans,
- przygotowanie do efektywnego wykorzystania funduszy strukturalnych UE,
- restrukturyzacja i prywatyzacja majątku państwowego.

3.2. Działania restrukturyzacyjne

Prowadzenie reform strukturalnych w sektorze przedsiębiorstw uzasadnione jest koniecznością modernizacji struktury gospodarki i stworzenia warunków powrotu gospodarki na ścieżkę wzrostu. Obecnie realizowane są następujące programy restrukturyzacji sektorów:

- Restrukturyzacja hutnictwa żelaza i stali - realizowana od początku lat 90. doprowadziła do znaczących zmian w strukturze sektora. W wyniku podjętych działań restrukturyzacyjnych huty ograniczyły zdolności produkcyjne z jednoczesnym unowocześnieniem produkcji, zmniejszyły zatrudnienie (ze 147 tys. osób na początku procesu restrukturyzacyjnego do 24,9 tys. osób w końcu 2002 r.) oraz obniżyły koszty produkcji. Niemniej jednak polskie huty, wobec braku środków własnych i możliwości wsparcia procesu środkami publicznymi, nie zrealizowały na tyle głębokiego procesu restrukturyzacji, by osiągnąć trwałe funkcjonowanie w warunkach otwartego rynku. Konieczne jest zatem kontynuowanie, w ramach programu „Restrukturyzacja i rozwój hutnictwa żelaza i stali w Polsce do 2006 r.” działań związanych z modernizacją produkcji, restrukturyzacją finansową oraz prywatyzacją. Udzielone z budżetu państwa dotacje na sfinansowanie restrukturyzacji zatrudnienia wyniosły w 1999 r. i 2000 r. – po ok. 39 mln PLN, w 2001 r. – 25,4 mln PLN, a w 2002 r. – ok. 24,9 mln PLN. Procesy restrukturyzacji były wspierane również ze środków UE w ramach programów Phare – Inicjatywa I i II, zaś w latach 2004–2006 będą kontynuowane w ramach Programu Phare – Inicjatywa III.
- Restrukturyzacja sektora górnictwa węgla kamiennego – podobnie jak w przypadku hutnictwa żelaza i stali również tutaj nie udało się zakończyć procesu restrukturyzacji. Głównymi celami programu „Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002” było przeprowadzenie restrukturyzacji finansowej i zatrudnienia oraz likwidacja nierentownych kopalń i doprowadzenie do dodatniego wyniku finansowego sektora. Dotacje budżetowe dla górnictwa przeznaczono w szczególności na restrukturyzację zatrudnienia (instrumenty Górniczego Pakietu Socjalnego), pokrycie kosztów likwidacji kopalń oraz usuwanie szkód górniczych. W okresie 1998–2002 na reformę górnictwa węgla kamiennego przeznaczono środki budżetowe w wysokości ponad 6,5 mld PLN, z czego ok. 70% przeznaczono na restrukturyzację zatrudnienia w tym sektorze. Uzyskano zmniejszenie zatrudnienia o ok. 100 tys. osób oraz zmniejszenie zdolności produkcyjnych kopalń o ponad 31 mln t/rok. Stan zatrudnienia w górnictwie węgla kamiennego zmniejszył się z 243 tys. osób do 141 tys. osób na koniec 2002 r. W listopadzie 2002 r. Rada Ministrów przyjęła nowy dokument pt. „Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2003–2006 z wykorzystaniem ustaw antykrzysowych i zainicjowaniem prywatyzacji niektórych kopalń”.

Procesy restrukturyzacji były wspierane także ze środków UE w ramach programów Phare – Inicjatywa I i II.

- „Strategia dla przemysłu chemicznego w Polsce do roku 2010” (przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2002 r.) – jej głównym celem jest poprawa konkurencyjności sektora Wielkiej Syntezy Chemicznej, przełamanie barier rozwoju i zmniejszenia deficytu w handlu produktami chemicznymi z zagranicą.

Celem ekonomicznym Strategii jest uzyskanie rentowności i systematyczne zmniejszanie zaległych zobowiązań całego sektora oraz zapewnienie regularnych płatności, w tym docelowo opłat ekologicznych. Celem społecznym jest łagodzenie skutków dotychczasowej i planowanej restrukturyzacji zatrudnienia.

- „Program restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego” (przyjęty w lutym 1999 r.) – był ukierunkowany na proces racjonalizacji zatrudnienia w spółkach przemysłowego potencjału obronnego w związku z koniecznością dostosowania jego poziomu do potrzeb określonych przez obecną wielkość produkcji specjalnej i cywilnej. W 2001 r. wydano na ten cel 4,56 mln PLN.
- „Strategia przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego w latach 2002–2005” (kolejny dokument, dotyczący przemysłowego potencjału obronnego, przyjęty w maju 2002 r.) – ma na celu stworzenie efektywnych mechanizmów ekonomiczno-finansowych oraz dokonanie zmian przepisów prawnych, tak aby możliwy był rozwój przemysłowego potencjału obronnego, szczególnie w zakresie udziału polskiego przemysłu w procesie unowocześnienia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
- „Strategia dla przemysłu farmaceutycznego do roku 2005” zwana dalej „Strategią dla przemysłu farmaceutycznego” (przyjęta w 2002 r.) – zawiera propozycje działań wspierających funkcjonowanie i rozwój krajowego przemysłu farmaceutycznego. Elementem Strategii dla przemysłu farmaceutycznego jest przygotowanie programu restrukturyzacji i prywatyzacji, obejmującego zadania w zakresie m. in. unowocześnienia techniki, technologii, organizacji funkcjonowania, unowocześnienia i zwiększenia możliwości eksportowych oraz dostosowania do wymogów norm/dyrektyw UE.

Dokumentami wyznaczającymi kierunki założeń dla programów restrukturyzowanych w zakresie gazownictwa, elektroenergetyki i górnictwa węglowego są: „Założenia polityki energetycznej do 2020 roku” oraz „Ocena realizacji i korekta Założeń polityki energetycznej Polski do 2020 roku”.

3.3. Działania prorozwojowe

Realizowane dotychczas w Polsce działania prorozwojowe w zakresie wspierania konkurencyjności wiążą się z tworzeniem jak najlepszych warunków prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej, między innymi poprzez tworzenie otoczenia prawno-instytucjonalnego sprzyjającego przedsiębiorcom oraz wspieranie inicjatyw i programów, istotnych z punktu widzenia gospodarki.

Zgodnie z „Programem Promocji Gospodarczej do roku 2005” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 2 września 2003 r. stosowane są różne formy działalności promocyjnej, których celem jest kreowanie pozytywnego wizerunku polskiej gospodarki, wzrost eksportu i inwestycji zagranicznych. Podstawowe obszary działań promocyjnych obejmują m. in.:

- współfinansowanie kosztów udziału w targach i wystawach za granicą,

- współfinansowanie kosztów udziału w misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami gospodarczymi za granicą,
- wdrażanie Programu Promocji Selektywnej (promocja określonych produktów i grup towarowych o wysokim potencjale eksportowym),
- działalność promocyjną wydziałów ekonomiczno-handlowych ambasad i konsulatów Rzeczypospolitej Polskiej,
- wspieranie Domów Polskich za granicą,
- program szkoleniowy – Akademia Handlu Zagranicznego,
- system refundacji części kosztów uzyskania certyfikatów eksportowych wymaganych na rynkach zagranicznych (z wyłączeniem certyfikatów ISO),
- wdrożenie portalu promocji eksportu (www.exporter.gov.pl; www.polishproducts.gov.pl),
- wspieranie BIZ w Polsce.

Szczególnie istotne były działania przeznaczone dla MSP. W ostatnich latach stworzony został ogólnokrajowy system wspierania MSP. Po raz pierwszy jednolity program polityki wobec MSP został przyjęty w 1995 r. i obejmował lata 1995 – 1997. W tym czasie uchwalono istotne z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej akty prawne: ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926, z późn. zm.¹³), ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.¹⁴), ustawę z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz. U. z 2003 r. Nr 174, poz. 1689 oraz z 2004 r. Nr 123, poz. 1291 i Nr 145, poz. 1537), ustawę z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209, z późn. zm.¹⁵), ustawę z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. Nr 149, poz. 703, z późn. zm.¹⁶).

W zakresie instrumentów finansowych ważne dla działalności przedsiębiorstw było utworzenie w grudniu 1994 r. Funduszu Poręczeń Kredytowych, przekształconego następnie w Krajowy Fundusz Poręczeń Kredytowych Banku Gospodarstwa Krajowego (1997 r.). Fundusz ten oferuje poręczenia na obszarze całego kraju za pośrednictwem sieci banków współpracujących. Pod względem wielkości kapitału oraz zasięgu działania jest to w tej chwili największy fundusz w Polsce. Ponadto od

---

¹³ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 11, poz. 95 i Nr 92, poz. 1062, z 2000 r. Nr 94, poz. 1037, Nr 116, poz. 1216, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1315, z 2001 r. Nr 16, poz. 166, Nr 39, poz. 459, Nr 42, poz. 475, Nr 110, poz. 1189, Nr 125, poz. 1368 i Nr 130, poz. 1452, z 2002 r. Nr 89, poz. 804, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188, Nr 137, poz. 1302, Nr 170, poz. 1660 i Nr 228, poz. 2255 i 2256 oraz z 2004 r. Nr 29, poz. 257, Nr 64, poz. 593, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 868, Nr 93, poz. 894, Nr 116, poz. 1205, Nr 122, poz. 1288, Nr 123, poz. 1291 i Nr 146, poz. 1546.

¹⁴ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 126, poz. 1070, Nr 141, poz. 1178, Nr 144, poz. 1208, Nr 153, poz. 1271, Nr 169, poz. 1385 i 1387 i Nr 241, poz. 2074, z 2003 r. Nr 50, poz. 424, Nr 60, poz. 535, Nr 65, poz. 594, Nr 228, poz. 2260 i Nr 229, poz. 2276 oraz z 2004 r. Nr 64, poz. 594, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 121, poz. 1264 i Nr 146, poz. 1546.

¹⁵ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 110, poz. 1189, z 2002 r. Nr 1, poz. 2 i Nr 113, poz. 984, z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 96, poz. 874, Nr 217, poz. 2125, Nr 228, poz. 2256 i Nr 229, poz. 2276 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959.

¹⁶ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 121, poz. 769, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2000 r. Nr 48, poz. 554, Nr 60, poz. 702 i Nr 114, poz. 1193, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256 oraz z 2004 r. Nr 146, poz. 1546.

1995 r. zaczęły powstawać pierwsze fundusze lokalne i regionalne udzielające poręczeń kredytowych dla sektora MSP.

Realizacja przyjętego w 1995 r. programu wpłynęła na poprawę warunków funkcjonowania sektora MSP oraz potwierdziła konieczność realizacji i kontynuacji tego typu wsparcia.

Dlatego też w maju 1999 r. opracowany został i przyjęty przez Radę Ministrów kolejny program polityki Rządu wobec MSP „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku”. Dokument ten stał się podstawą wszystkich podejmowanych przez Rząd działań na rzecz MSP oraz przeznaczenia środków budżetowych (ok. 140 mln PLN) na bezpośrednią pomoc dla przedsiębiorców. Pomoc ta polegała m. in. na:

- refundowaniu małym przedsiębiorcom części kosztów poniesionych z tytułu uczestnictwa w szkoleniach,
- zapewnieniu MSP oraz osobom podejmującym działalność gospodarczą bezpłatnych usług doradczych w podstawowym zakresie związanym z prowadzoną działalnością,
- refundowaniu przedsiębiorcom części wydatków związanych z procesem uzyskiwania certyfikatów ISO,
- finansowaniu części kosztów przygotowania przedsiębiorstwa do uczestniczenia w regulowanym rynku papierów wartościowych.

Udzielane były także dotacje na powiększenie kapitału funduszy pożyczkowych lub funduszy poręczeniowych dla MSP prowadzonych przez podmioty działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości.

Kontynuując działania w ramach polityki wobec MSP Rada Ministrów w dniu 4 lutego 2003 r. przyjęła kolejny dokument „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku”.

Celem działań wspierających MSP w ramach ww. dokumentu będzie pobudzenie ich aktywności gospodarczej zapewniającej wzrost zatrudnienia, podniesienie ich konkurencyjności i zdolności do funkcjonowania na JRE.

Horizontalna polityka Rządu wobec MSP będzie realizowana za pomocą instrumentów prawnych, organizacyjnych, organizacyjno-szkoleniowych i finansowych w następujących obszarach:

- wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przedsiębiorstw,
- poprawa otoczenia prawnego i administracyjnego MSP oraz rozwój postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie,
- rozwój otoczenia instytucjonalnego MSP,
- wspieranie integracji firm i działalności na forum międzynarodowym.

Priorytetowo traktowane będą przedsięwzięcia podejmowane przez przedsiębiorców, sprzyjające realizacji zasad trwałego, zrównoważonego rozwoju oraz zmianom modelu zarówno produkcji, jak turystyki, usług i handlu.

Działania wspierające rozwój MSP finansowane były również ze środków programu Phare. Do 1999 r. wsparcie to nie miało charakteru zintegrowanego. Zakres przedmiotowy tego wsparcia był zróżnicowany w poszczególnych programach i dotyczył działań związanych z tworzeniem KSU (Phare-Step I i II), rozwijaniem w przedsiębiorstwach działalności eksportowej (Phare – Exprom II), czy też współfinansowaniem inwestycji (Phare - Struder). Przy wykorzystaniu pomocy unijnej realizowane były także programy restrukturyzacyjne i prywatyzacyjne, zwłaszcza dużych przedsiębiorstw.

W latach 2000–2003 unijne programy wspierania MSP w Polsce były wdrażane na znacznie szerszą skalę. Pomoc unijna, świadczona w ramach programu Phare – Spójność Gospodarcza i Społeczna, ma charakter zintegrowany i dotyczy pakietu usług doradczych, finansowych, informacyjnych oraz szkoleniowych dla MSP. Problematyka wsparcia w ramach tych programów obejmuje m. in. doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, wdrażania systemów jakości, wdrażania nowych technologii i transferu technologii, powstawania firm innowacyjnych, rozwijania działalności eksportowej oraz wsparcie dla działań inwestycyjnych. Charakterystyczną cechą nowych unijnych programów wspierania przedsiębiorczości jest zastosowanie horyzontalnych (krajowych) oraz regionalnych instrumentów pomocowych. Wsparcie oferowane w ramach pomocy Phare cieszy się dużym zainteresowaniem przedsiębiorców i ma pozytywny wpływ na sytuację firm, które wsparcie otrzymały. Polskie przedsiębiorstwa korzystają także z programów wspólnotowych Komisji Europejskiej. Najważniejszym z nich jest „Wieloletni Program na Rzecz Przedsiębiorstw i Przedsiębiorczości”. Oprócz tego polskie przedsiębiorstwa mogą uczestniczyć w innych programach wspólnotowych, takich jak I-TECH, Joint European Venture czy ETF start-up facility.

Szczególnym instrumentem Rządu, mającym na celu wprowadzenie rozwiązań ułatwiających podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej (poprzez początkowe wsparcie inwestycji), jest ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (Dz. U. Nr 41, poz. 363, z późn. zm.¹⁷), zwana dalej „ustawą o finansowym wspieraniu inwestycji”, która weszła w życie w maju 2002 r. Ze względu na ograniczone środki budżetowe do 15 listopada 2003 r. zostało podpisanych z przedsiębiorstwami 28 kontraktów finansowych na całkowitą sumę 121,9 mln PLN.

W celu podniesienia poziomu innowacyjności polskich przedsiębiorstw w 1997 r. rozpoczęła działalność ATT (w 2002 r. zadania ATT przejęła PARP). ATT organizowała corocznie konkurs „Polski Produkt Przyszłości” (w dwóch kategoriach: „Wyrób Przyszłości” oraz „Technologia Przyszłości”), którego celem była promocja innowacyjnych rozwiązań technicznych i technologicznych, zorientowanych na szybkie uruchomienie produkcji, szczególnie przez MSP. Od 2002 r. konkurs ten jest organizowany przez PARP.

Ważnym elementem polityki wobec polskich przedsiębiorstw są działania integrujące polską gospodarkę z gospodarką UE, stwarzające możliwość uczestniczenia we wspólnych projektach B+R, współtworzenia Europejskiej Sieci Badawczej i Przemysłowej oraz korzystania z najlepszych doświadczeń i ośrodków B+R. Taką możliwość stwarza uczestnictwo w Programach Ramowych Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji Unii Europejskiej, zwanych dalej „Programami Ramowymi”. Od 1999 r. (wraz z rozpoczęciem realizacji 5. Programu Ramowego) polskie podmioty mogą uczestniczyć w programach ramowych na takich samych zasadach jak inne podmioty krajów członkowskich UE-15. Udział Polski w 5. Programie Ramowym jest znaczący. Według danych na koniec lipca 2002 r. w 836 projektach skierowanych do realizacji uczestniczyło 1056 krajowych podmiotów, w których, oprócz zespołów badawczych, byli również przedsiębiorcy, w tym także MSP. W wyniku realizacji tych projektów dofinansowanie Komisji Europejskiej dla podmiotów wyniosło ok. 123 mln €. Polska bierze również udział w 6. Programie Ramowym.

---

¹⁷ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 141, poz. 1177 oraz z 2003 r. Nr 159, poz. 1537 i Nr 123, poz. 1291.

Na gruncie polskim wprowadzono szereg rozwiązań ułatwiających przedsiębiorstwom, zwłaszcza MSP, dostęp do środków budżetowych w celu realizacji ich potrzeb typu B+R. Istotnym, aczkolwiek nadal wymagającym doskonalenia, instrumentem pomocy państwa dla przedsiębiorców są projekty celowe, dofinansowywane przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, zwane dalej „MNil”, a przed 1 kwietnia 2003 r. przez Komitet Badań Naukowych, zwany dalej „KBN”¹⁸. Projekty celowe wspierają procesy innowacyjne w przedsiębiorstwach poprzez finansowanie w 50% (a w przypadku MSP udział ten może być zwiększony do 70%) kosztów prac badawczych podejmowanych z ich inicjatywy. Rezultaty tych badań były następnie wdrażane na koszt przedsiębiorstwa. Dane dotyczące projektów za lata 1994-2001 przedstawia poniższe zestawienie.

Tablica 2. Projekty badawcze celowe finansowane przez KBN w latach 1994 - 2001

Projekty badawcze celowe finansowane przez KBN	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Liczba projektów	796	732	772	756	777	834	1292	1239
Wartość projektów (w mln PLN)	147,3	149,7	191,5	196,9	181,6	203,6	230,8	232,3

Działania związane z reformą polskiego sektora nauki i postępu technologicznego wspierane były również ze środków Phare. Realizowane były programy mające na celu rozwój i wdrażanie krajowej polityki nauki i techniki, restrukturyzację instytutów naukowo-badawczych oraz wspieranie administracji rządowej i samorządowej w zakresie realizacji polityki naukowej i postępu technologicznego. Jeden z najistotniejszych projektów dotyczył opracowania szczegółowych zasad funkcjonowania krajowego programu powoływania i finansowania Centrów Doskonałości w Polsce, czyli konsorcjów naukowo-przemysłowych, składających się z wiodących w danej dziedzinie zespołów badawczych oraz Beneficjentów (przedsiębiorstw, instytucji publicznych i samorządowych), posiadających spójne średnio- i długookresowe programy badawcze oraz niezależną strukturę zarządzania. W ramach programu Phare ustanowiono pięć pilotażowych Centrów Doskonałości.

Rosnący udział MSP w projektach 5. Programu Ramowego świadczy o potrzebach tych podmiotów w zakresie B+R. Z kolei znaczący sukces polskich zespołów badawczych we wdrażaniu 5. Programu Ramowego na ustanowienie Centrów Doskonałości w Krajach Stowarzyszonych w dziedzinach priorytetowych (technologie medyczne i żywność, technologie informatyczne, nowe technologie przemysłowe, energia i ochrona środowiska) świadczy o wysokim poziomie w zakresie badań stosowanych w wielu ośrodkach naukowych w Polsce w tych dziedzinach. Potencjał ten powinien być odpowiednio wykorzystany do zastosowań gospodarczych.

Rozpoczęto także wysiłki związane z tworzeniem warunków dla rozwoju gospodarki elektronicznej. Ważnym krokiem w tym zakresie jest ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450, z późn. zm.¹⁹), która

¹⁸

Urząd KBN został przekształcony w Ministerstwo Nauki i Informatyzacji z dniem 1 kwietnia 2003 r. (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Informatyzacji i zniesienia urzędu Komitetu Badań Naukowych, Dz. U. Nr 51, poz. 443).

¹⁹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 i Nr 217, poz. 2125 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959.

weszła w życie w 2002 r. Podjęto i przeprowadzono już działania organizacyjne, mające na celu stworzenie infrastruktury technicznej niezbędnej do realizacji wynikających z ustawy zadań. Kolejnymi istotnymi aktami są: ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. Nr 144, poz. 1204 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959), ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o ochronie niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną, opartych lub polegających na dostępie warunkowym (Dz. U. Nr 126, poz. 1068 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959) oraz ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz. U. Nr 169, poz. 1385 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959), regulująca wydawanie i używanie tego rodzaju instrumentów, w tym zwłaszcza pieniądza elektronicznego, z uwzględnieniem zasad nadzoru.

3.4. Pomoc publiczna

Całkowita wartość udzielonej pomocy publicznej w krajach UE-15 zmniejsza się z każdym rokiem i jest ona ograniczana do celów polityki horyzontalnej. Jest ona coraz wyraźniej ukierunkowana na ochronę środowiska naturalnego, zatrudnienie oraz B+R.

Całkowity poziom krajowej pomocy publicznej w krajach UE-15 spadł z 102 mld € w 1997 r. do 86 mld € w 2001 r. Stało się tak głównie dzięki zmniejszeniu pomocy dla sektora usług finansowych, węglowego, rolnictwa oraz produkcyjnego.

W większości krajów UE-15 został odnotowany spadek poziomu pomocy publicznej również w ujęciu procentowym w relacji do PKB. Udział pomocy publicznej w PKB wahał się od 0,66 % w Wielkiej Brytanii do 1,58 % w Finlandii. Wysoki poziom tej drugiej wartości może być wytłumaczony znaczną pomocą skierowaną do sektora rolnictwa. Gdyby wykluczyć pomoc dla rolnictwa, rybołówstwa i transportu, to całkowita pomoc publiczna w krajach UE-15 spadłaby ze średniego poziomu 0,58 % PKB w latach 1997-1999 do 0,43 % PKB dla okresu 1999-2001.

Istotna jest nie tylko wielkość pomocy publicznej, ale i jej struktura. W 2001 r. 4 6% pomocy publicznej w krajach UE-15 zostało przyznane sektorowi transportu, w szczególności sieciom kolejowym. Udział pomocy publicznej skierowanej do sektora produkcyjnego stanowił 25 %, do sektorów rolnego i rybołówstwa łącznie 15 % (jednakże w Danii i Niemczech udział ten wynosił jedynie 9 %, natomiast w Finlandii 65 %), do sektora węglowego 7 % (w Niemczech i Hiszpanii poziom ten był dwukrotnie wyższy), a do pozostałych sektorów łącznie 7%.

W latach 1999-2001 udział przyznanej pomocy publicznej w UE-15 na cele horyzontalne wzrósł o 10 % w porównaniu do lat 1997-1999. W tym samym okresie zmalała pomoc udzielona sektorom produkcyjnemu i usługowemu. Ten pozytywny trend kierowania pomocy na cele horyzontalne występował w różnym nasileniu wśród większości krajów UE-15. Kraje te przeznaczały pomiędzy 75 % a 100 % pomocy publicznej na cele horyzontalne, które istotnie różniły się w zależności od kraju.

Kraje UE-15 zachęcane są do kierowania pomocy publicznej na cel spójności, który będzie osiągnięty jedynie w wypadku, gdy pomoc będzie koncentrowała się na najstabilniej rozwiniętych regionach. Innym zaobserwowanym trendem jest udzielanie pomocy sektorowi produkcyjnemu w formie dotacji, które są instrumentem bardziej przejrzystym i łatwiejszym w kontroli.

W odróżnieniu od krajów UE-15, w Polsce najbardziej powszechną formą pomocy publicznej było zaniechanie poboru podatków od restrukturyzowanych przedsiębiorstw, mające na celu ratowanie lub restrukturyzację przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej.

Ogólna wartość pomocy publicznej o charakterze horyzontalnym, udzielona w 2002 r., wyniosła 895 mln € i stanowiła 33,6 % ogólnej wartości pomocy publicznej udzielonej w tym roku. Największa część tej kwoty (60,6 %) udzielona została na restrukturyzację przedsiębiorstw. W porównaniu z 2000 r. wartość tej formy pomocy zwiększyła się 4,5-krotnie. Jednocześnie w 2001 r. nastąpiło znaczne ograniczenie instrumentów horyzontalnej pomocy publicznej, która dokonywana była przede wszystkim w formie poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa. Tego typu pomoc horyzontalna osiągnęła poziom 84,7 % całości tej pomocy. Pomoc o charakterze horyzontalnym realizowana była głównie w formie umorzeń wobec Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) oraz budżetu państwa, na które przypadają 84,8 % środków zaangażowanych na ten cel.

W 2002 r. wartość pomocy sektorowej ogółem wyniosła 476 mln € i stanowiła 17,9 % udzielonej w formie pomocy publicznej. Jednocześnie blisko 93 % tej pomocy przeznaczona została na procesy restrukturyzacyjne w górnictwie węgla. Całkowita wartość pomocy publicznej udzielonej sektorom wrażliwym została zredukowana z 24,9 % w 2001 r. do 17,9 % w 2002 r.

W porównaniu z pomocą publiczną udzieloną na cele restrukturyzacyjne, pomoc przeznaczona na działania prorozwojowe była stosunkowo niewielka. Wartość pomocy publicznej przeznaczonej w Polsce na prace B+R w latach 2001–2002 wyniosła 62 mln €. Praktycznie jedyną formą tej pomocy były dotacje, będące aktywną formą wydatków budżetowych. W 2001 r. dotacje byłego KBN stanowiły 90,3% wartości pomocy publicznej na B+R. Z pomocy tej korzystały przedsiębiorstwa wyłącznie z przemysłu przetwórczego.

Udział pomocy publicznej na prace B+R w wartości pomocy horyzontalnej ogółem w Polsce był znacznie niższy niż średni udział w UE-15, wynosił bowiem 2,2 % w 1999 r., 1,9 % w 2000 r., 2,7 % w 2001 r. oraz 4 % w 2002 r., przy czym w UE-15 współczynnik ten wynosił średnio 13 % w 2001 r.

Pomoc dla MSP świadczona w ramach pomocy horyzontalnej stanowiła jedynie niewielki odsetek tej pomocy. W 2000 r. było to 0,1 % pomocy horyzontalnej, w 2001 r. wskaźnik ten wzrósł do 1,7 %, a w 2002 r. do 3,9 %.

W 2001 r. udzielono 12,5 mln € pomocy regionalnej, co stanowiło 0,4 % wartości ogólnej pomocy publicznej w Polsce. Wartość ta znacznie wzrosła w następnym 2002 r. i wyniosła 122 mln €, co stanowiło 4,6 % całości pomocy publicznej. Ponad 60 % z tej kwoty zostało przeznaczone na pomoc w celu wspierania nowych inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją. Pozostałe 40 % to pomoc dla przedsiębiorstw na pokrycie bieżących kosztów ich działalności (pomoc operacyjna).

4. ANALIZA SWOT

Przedstawiona wcześniej analiza pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki pozwala na dokonanie analizy SWOT:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonująca gospodarka rynkowa • Systematyczny spadek inflacji do poziomu 1,9 % w 2002 r. • Dominacja sektora prywatnego w gospodarce generującego ok. ¾ PKB i zatrudnienia • Dynamiczny rozwój MSP w różnych sektorach gospodarki • Większa otwartość gospodarki wraz z wysoką zdolnością przemieszczania dóbr i kapitału • Znaczący napływ kapitału zagranicznego, w tym BIZ, wzrost udziału nowych inwestycji tzw. <i>greenfield</i> w BIZ ogółem • Korzystna struktura demograficzna – duży udział młodej populacji wykazującej rosnącą aktywność w poprawie kwalifikacji zawodowych • Wzrastająca wydajność pracy na 1 zatrudnionego • Zaawansowane badania w niektórych dziedzinach wysokiej technologii (np. niebieska optoelektronika) • Doświadczenie w zakresie absorpcji środków pomocowych • Rozwój i wysoki poziom aktywności instytucji wspierających przedsiębiorstwa • Przedsiębiorczość obywateli • Zaawansowanie procesów restrukturyzacyjnych • Dostosowanie prawa gospodarczego do wymogów prawodawstwa UE • Włączenie zasad zrównoważonego rozwoju do polskiego prawodawstwa i polityk gospodarczych	• Niski poziom PKB na mieszkańca oraz wartości dodanej brutto na 1 pracującego • Wysoki deficyt budżetu państwa • Niska wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca i niekorzystna struktura towarowa eksportu • Nieefektywna struktura gospodarki – zbyt duży udział sektora I oraz przemysłów tradycyjnych w sektorze II, zbyt mały udział sektora III, a w nim usług rynkowych • Niewielki udział przemysłu zaawansowanych technologii • Wysoki stopień zużycia środków trwałych w przedsiębiorstwach • Spadek dynamiki inwestycji w ostatnich latach • Mała liczba parków technologicznych i przemysłowych • Niski poziom wykształcenia, niewystarczający poziom oraz wadliwa struktura kwalifikacji zawodowych • Pomoc publiczna skierowana głównie do sektorów podlegających procesom restrukturyzacji • Niedostateczne nasycenie gospodarki nowoczesnymi technologiami • Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw • Słaba współpraca przedsiębiorstw z instytucjami sfery B+R • Niski udział środków podmiotów gospodarczych w nakładach przeznaczonych na B+R • Niewielka liczba zgłoszeń patentowych • Niskie wydatki na technologie informacyjne w przedsiębiorstwach i administracji • Niska konkurencyjność produktowa, technologiczna i ekologiczna firm

	• Niska rentowność przedsiębiorstw • Słabe powiązania kooperacyjne przedsiębiorstw, niedostosowana struktura instytucji kooperujących • Słaba współpraca o charakterze sieciowym instytucji wspierających przedsiębiorców • Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (w tym administracyjne i podatkowe) • Dominacja mikroprzedsiębiorstw w strukturze wielkościowej przedsiębiorstw • Powiązanie MSP głównie z rynkiem lokalnym • Słabe wykorzystanie technologii, niska jakość zarządzania, brak certyfikatów jakości i słaba internacjonalizacja przedsiębiorstw • Utrudniony dostęp przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego • Ograniczone możliwości sfinansowania kosztów dostosowań w zakresie ochrony środowiska • Niechęć przedsiębiorców do dokonywania zmian • Nieufność przedsiębiorców wobec struktur administracyjnych
SZANSE ROZWOJU	ZAGROŻENIA ROZWOJU
• Włączenie do JRE • Dostęp do osiągnięć światowych w zakresie przedsiębiorczości i innowacji • Zmiana struktury eksportu dzięki poprawie oferty produktowej • Wzrost atrakcyjności kraju jako miejsca alokacji kapitału po akcesji • Koncentracja pomocy z funduszy strukturalnych na inwestycjach sprzyjających wzrostowi gospodarczemu i tworzeniu miejsc pracy • Korzystny trend zmian struktury sektorowej gospodarki • Przyspieszenie modernizacji i poprawa efektywności wszystkich sektorów w wyniku sprawniejszego transferu i innowacyjnych technik i technologii	• Recesja na rynkach zagranicznych • Zahamowanie reformy polskiej gospodarki • Trudności związane z restrukturyzacją wybranych gałęzi przemysłu • Niedostateczny postęp w reformowaniu finansów publicznych i nadmierny wzrost obciążeń podatkowych • Zbyt niski poziom gospodarczy dla zapewnienia odpowiedniego tempa wzrostu zatrudnienia • Bariery w wprowadzaniu nowych form zatrudnienia • Załamanie tendencji wzrostowej udziału w produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym dziedzin wysokiej i średnio wysokiej techniki

• Wzrost innowacyjności i wysokich technologii poprzez pobudzenie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a instytucjami B+R • Lepszy dostęp MSP do kapitału poprzez rozbudowę sieci instytucji zaliczanych do tzw. alternatywnych form finansowania • Poprawa jakości zasobów ludzkich • Uelastycznienie rynku pracy i obniżenie pośrednich kosztów zatrudnienia • Rozwój ram prawnych dotyczących gospodarki elektronicznej • Osiągnięcie standardów ekologicznych UE poprzez modernizację przedsiębiorstw, wdrażanie nowych technologii, poprawę jakości wyrobów, rozwój badań i współpracy naukowo-technicznej	• Słabe podstawy prawne i administracyjne do tworzenia gospodarki opartej na wiedzy • Brak niezależności technologicznej kraju • Niski stopień wiedzy przedsiębiorców o dostępnych instrumentach wsparcia • Utrzymywanie się tendencji do niższej stopy oszczędności narodowych w porównaniu ze stopą akumulacji

5. CEL, PRIORYTETY I DZIAŁANIA SPO-WKP

5.1. Cele i Priorytety SPO-WKP i ich powiązanie z PWW

Konkurencyjność polskiej gospodarki, rozumiana jako zdolność adaptacji do zmieniającego się otoczenia międzynarodowego, jest dość niska, co znajduje swoje odzwierciedlenie w poziomie większości wskaźników przedstawionych w analizie stanu. W celu poprawy sytuacji konieczne jest nie tylko kontynuowanie dotychczasowych działań objętych programami rządowymi wybranych sektorów, ale także zintensyfikowanie działań umożliwiających zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej. Dotychczas podejmowane w tym zakresie działania nie przyniosły zadowalających rezultatów. Przyczyną tego stanu był zarówno niedobór środków finansowych na inwestycje, jak i brak wiedzy niezbędnej do skutecznego działania na rynku. Możliwość wykorzystania przez Polskę funduszy strukturalnych pozwoli na zdynamizowanie procesów rozwojowych zarówno w układzie regionalnym, jak i poszczególnych przedsiębiorstwach.

Do zidentyfikowanych czynników powodujących niską pozycję konkurencyjną polskiej gospodarki można zaliczyć m.in.:

- zbyt wielkie rozdrobnienie przedsiębiorstw w warunkach niedostatku kapitałów własnych i nadal bardzo drogiego i trudno dostępnego kredytu, co powoduje brak możliwości finansowania inwestycji i innowacji oraz ogranicza wzrost ich konkurencyjności,
- malejący poziom rentowności przedsiębiorstw, ograniczający zdolność firm do inwestowania,
- spadek nakładów inwestycyjnych i wysoki stopień zużycia majątku produkcyjnego,
- zapóźnienia Polski w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego, zwłaszcza niedostosowanie administracji rządowej oraz samorządowej do wykorzystania instrumentów gospodarki elektronicznej,
- bariery kapitałowe i w sferze know-how MSP działających w sektorze usługowym,
- systematyczny spadek produkcji i zatrudnienia w przemyśle wysokiej techniki,
- niski udział prac B+R w przemyśle oraz spadek zatrudnienia i regres prac B+R w przemyśle,
- słabą współpracę jednostek badawczych z przemysłem i wynikający stąd niski poziom innowacyjności,
- brak mechanizmów zachęcających sektor prywatny do wspierania prac B+R,
- wysoki deficyt w handlu zagranicznym.

Następujące czynniki decydują o konkurencyjności przedsiębiorstw i produktów ich pracy w ciągu najbliższych kilku lat:

- poziom techniczny produktów i usług, uzależniony w znacznym stopniu od nowoczesności majątku trwałego, ale też od sprawności organizacyjnej i kwalifikacji kadr w podmiotach gospodarczych,
- elastyczność dostosowań struktury produkcji do struktury popytu,

- sposób funkcjonowania szeroko rozumianego otoczenia biznesu, rzutujący na sprawność i efektywność gospodarki oraz ścisłe powiązania przemysłu ze sferą naukowo-badawczą,
- czynniki makroekonomiczne, a wśród nich stopy oprocentowania kredytów, niezbędnych dla modernizacji i rozwoju przedsiębiorstw oraz kurs PLN w stosunku do innych walut,
- czynniki wynikające z realizacji wspólnotowej polityki i wymagań w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Sprostanie tym zadaniom wymaga od władz publicznych nie tylko tworzenia warunków makroekonomicznych sprzyjających wzrostowi konkurencyjności firm, lecz także bezpośredniego wsparcia ich działań, zmierzających do poprawy ich konkurencyjności. Wymaga to realokacji struktury pomocy publicznej na rzecz celów horyzontalnych i regionalnych (ochrona środowiska, zatrudnienie, B+R) z naciskiem kładzionym na przedsiębiorstwa posiadające realne perspektywy rozwoju, szczególnie MSP, które są postrzegane jako motor napędowy gospodarki i zatrudnienia.

Cel strategiczny niniejszego SPO-WKP uwzględnia wszystkie wymienione powyżej determinanty konkurencyjności polskiej gospodarki i jest zdefiniowany jako:

**Poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw
działających na terenie Polski w warunkach
Jednolitego Rynku Europejskiego**

Realizacja tak określonego celu przyczyni się do osiągnięcia celu strategicznego PWW na lata 2004–2006, który został zdefiniowany jako rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, prowadzące do wzrostu zatrudnienia oraz poprawy spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej.

Dwa następujące filary strategii PWW – wysoki i zrównoważony rozwój ekonomiczny oraz zwiększenie zatrudnienia – były głównymi kryteriami wyboru działań i celów SPO-WKP. Poniżej przedstawione są wybrane, łączące się ze sobą i wspierające, osie rozwoju dla funduszy strukturalnych:

- I. Rozwój sektora przedsiębiorstw i wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw,
- II. Rozwój zasobów ludzkich,
- III. Zwiększenie poziomu inwestycji infrastrukturalnych związanych ze wzrostem gospodarczym i jakością życia,
- IV. Poprawa warunków dla rozwoju regionalnego, w tym rozwoju obszarów wiejskich.

Pierwsza oś rozwoju PWW dotycząca wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, a co się z tym wiąże – tworzenia nowych miejsc pracy, będzie między innymi realizowana przez działania zawarte w SPO-WKP, szczególnie w następujących obszarach:

- pomoc doradcza i finansowa oferowana nowo powstałym przedsiębiorstwom opartym na zaawansowanych technologiach oraz MSP będącym najszybciej rozwijającą się częścią gospodarki i głównym źródłem nowych miejsc pracy,
- poprawa funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu, które mają pomóc we wzroście zatrudnienia i wzroście udziału sektorów wysokiej wartości dodanej umożliwiających budowę gospodarki opartej na wiedzy.

SPO-WKP wpisuje się także w realizację celów częściowych PWW, które zostały następująco zdefiniowane:

- wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB,
- zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia,
- włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury,
- intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej,
- wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Działalność w ramach obszarów interwencji SPO-WKP przyczyni się w szczególności do osiągnięcia czwartego celu częściowego PWW, który jest ukierunkowany na:

- wzrost produktywności i rentowności w sektorze przemysłowym poprzez przyciąganie nowych inwestycji, zwiększanie poziomu innowacyjności oraz inwestowanie w kapitał ludzki,
- położenie zwiększonego nacisku na powiązanie inwestycji w B+R z sektorem prywatnym, co zdynamizuje ich rozwój i zwiększy innowacyjność, a jednocześnie przyczyni się do tworzenia gospodarki opartej na wiedzy,
- wzrost poziomu inwestycji skierowanych na budowanie społeczeństwa informacyjnego poprzez poprawę dostępu do usług publicznych, co w długookresowej perspektywie przyczyni się do rozwoju polskiej gospodarki.

Priorytety, działania i cele SPO-WKP zostały zdefiniowane w taki sposób, żeby poprzez odniesienia się do zidentyfikowanych problemów i potencjału rozwojowego polskiej gospodarki było możliwe wdrożenie celów PWW w sposób najbardziej efektywny.

Do osiągnięcia przyjętego w SPO-WKP celu potrzebny jest szybki rozwój produkcji nowoczesnych wyrobów wysokiej jakości, naukochłonnych, opartych na nowoczesnej i szybko doskonalonej technice, związanych zwłaszcza z technologiami informacyjnymi, które zwiększy udział sektorów o wysokiej wartości dodanej.

Działania zaproponowane w ramach SPO-WKP będą kierowane przede wszystkim do tych przedsiębiorstw, które odznaczają się dużą dynamiką i wykazują gotowość do konkurowania na rynkach europejskim i światowym. Zgodnie z celami PWW głównym celem gospodarki opartej na wiedzy będzie podkreślenie znaczenia i popieranie nowo powstałych przedsiębiorstw w dziedzinie zaawansowanych technologii. Takie podejście będą odzwierciedlały kryteria wyboru projektów, z zastrzeżeniem że nie będą udzielane jakiegokolwiek preferencje i ułatwienia żadnym wyszczególnionym technologiom czy sektorom.

Wspierane będą zatem działania innowacyjne oraz działania stymulujące wzrost nakładów inwestycyjnych dotyczących wprowadzania rozwiązań innowacyjnych

w pożądanym kierunkach rozwoju przemysłu, przyczyniające się do wzrostu konkurencyjności produktowej i technologicznej z zachowaniem trwałego i zrównoważonego rozwoju.

W Uzupelnieniu SPO-WKP określone zostaną kryteria preferencji, które wezmą pod uwagę przede wszystkim projekty podnoszące konkurencyjność przedsiębiorstw i mające duże szanse powodzenia.

Po włączeniu polskich przedsiębiorstw w obszar UE, a tym samym włączeniu do JRE, niezależnie od ich wielkości oraz branż, w których działają, pojawią się poważne wyzwania. Pierwszym z nich jest konfrontacja z JRE, a więc z faktem zniesienia szeregu barier oraz powstania nowych. Kolejnym wyzwaniem jest niewątpliwie sprostanie presji konkurencyjnej JRE. Trzecim zaś transformacja polskiej gospodarki w gospodarkę opartą na wiedzy i konieczność dostosowania się przedsiębiorstw do tej sytuacji.

Włączenie Polski do JRE wiąże się z koniecznością przyjęcia przez Polskę zasad i instrumentów regulujących handel z partnerami krajów trzecich, ujętych we wspólnej polityce handlowej UE, oraz przyjęcia zasad wzajemnego obrotu handlowego między państwami członkowskimi, uregulowanymi przez prawo wspólnotowe dotyczące JRE.

Oprócz zniesienia barier granicznych nastąpi również zniesienie barier technicznych. Większość problemów mogących utrudnić funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości, na JRE może wynikać z odmiennych wymogów technicznych. Wymogi te dotyczą przede wszystkim bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Polskie przedsiębiorstwa po akcesji do UE są zobligowane do stosowania zasad zawartych w uchwale z dnia 7 maja 1995 r. dotyczącej „nowego podejścia do harmonizacji technicznej”, (z ang. *on a new approach to the technical harmonization and standardization*). Produkty będą mogły być wprowadzone na rynek tylko wówczas, jeśli spełnią określone wymagania. Dla przedsiębiorców oznacza to konieczność uzyskania dla swoich produktów odpowiednich certyfikatów.

Jednym z najważniejszych zadań w tym zakresie (związanym z ochroną środowiska) jest wdrażanie BAT. Normy dopuszczalnych zanieczyszczeń są w UE ustalane właśnie na podstawie wartości uzyskiwanych przy zastosowaniu BAT. Dlatego przedsiębiorstwa, które nie spełnią tych warunków, będą musiały zakończyć swoją działalność.

Pierwszy okres programowania pomocy w ramach funduszy strukturalnych, w ramach którego Polska otrzyma wsparcie, zostanie wykorzystany na rozbudowę i wzmocnienie struktur instytucjonalnych działających na rzecz poprawy pozycji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw, jak również na wsparcie działań podejmowanych w tym zakresie przez same przedsiębiorstwa. Jednocześnie nastąpi wzmocnienie sfery usług publicznych pod kątem ułatwienia prowadzenia działalności gospodarczej dzięki optymalnemu wykorzystaniu technologii informacyjnych.

Dla osiągnięcia celu strategicznego SPO-WKP oraz celów częściowych PWW proponuje się realizację dwóch Priorytetów:

- **rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu,**
- **bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw.**

Oprócz tego planowana jest realizacja „pomocy technicznej” o charakterze pomocniczym w stosunku do ww.

Takie zdefiniowanie Priorytetów SPO-WKP oznacza, że wsparcie będzie skoncentrowane i skierowane do dwóch typów Beneficjentów:

- instytucji otoczenia biznesu,
- przedsiębiorstw zarejestrowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

5.2. Oczekiwane efekty SPO-WKP

W nawiązaniu do celów zapisanych w obu Priorytetach SPO-WKP zakłada się, iż jego realizacja pozwoli na osiągnięcie dwóch zasadniczych efektów:

- stworzenie silnego otoczenia instytucjonalnego, które będzie wspierać działalność przedsiębiorstw,
- powstanie gospodarki opartej na innowacyjnych przedsiębiorstwach o silnej pozycji konkurencyjnej na JRE.

W wyniku realizacji zaplanowanych w ramach SPO-WKP Priorytetów oraz działań oczekuje się także innych pozytywnych efektów, obejmujących między innymi:

- wzrost liczby nowych miejsc pracy, szczególnie w sektorach charakteryzujących się wysoką wartością dodaną,
- zwiększenie poziomu inwestycji w sektorze przedsiębiorstw,
- poprawę produktywności sektora produkcyjnego,
- wzrost udziału produkcji wyrobów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej wyrobów przemysłowych,
- poprawę oferty produktowej i technologicznej przedsiębiorstw,
- zwiększenie eksportu i kooperacji międzynarodowej,
- dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów dyrektyw UE,
- adaptację do działania w warunkach gospodarki opartej na wiedzy,
- zwiększenie liczby przedsiębiorstw innowacyjnych, szczególnie opartych na zaawansowanych technologiach,
- zwiększenie efektywności wykorzystania technologii informacyjnych dla poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw,
- wzrost nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w całości ich nakładów inwestycyjnych,
- zwiększenie stopnia dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska,
- zwiększenie nakładów na prace B+R w przedsiębiorstwach,
- poprawę jakości obsługi biznesu,
- wzmocnienie instytucji działających na rzecz przedsiębiorstw,
- wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem naukowo-badawczym i gospodarką.

W poniższej tabeli przedstawiono wskaźniki, które wykorzystane zostaną do oceny stopnia osiągnięcia zaplanowanych celów SPO-WKP. Zasadniczo wszystkie cele PWW będą oceniane na podstawie wskaźników, wartości bazowych i wartości celowych.

Wskaźniki oddziaływania	Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (rok 2001)	Wartość szacowana wskaźnika (rok 2008)
Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle (powyżej 49 pracujących) w całości ich nakładów inwestycyjnych	Corocznie	9,5%	12%
Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w liczbie przedsiębiorstw ogółem	Co 3 lata	16,9% (1998-2000)	17,5%
Udział MSP w eksporcie ogółem w %	Corocznie	46,1%	48%
Udział przedsiębiorstw w nakładach na B+R	Corocznie	24,3%	35%
Liczba utworzonych nowych miejsc pracy wskutek działań SPO-WKP	Corocznie	0	44150

5.3. Powiązanie SPO-WKP z innymi programami operacyjnymi

Dla osiągnięcia celu określonego w niniejszym SPO-WKP będą miały znaczenie również działania wchodzące w zakres innych programów operacyjnych. Jednym z nich jest rozwój potencjału kadrowego przedsiębiorstw, którego zdolność adaptacji do zmieniających się warunków gospodarczych w coraz większym stopniu decyduje o sile polskiej gospodarki. Aby zwiększyć konkurencyjność przedsiębiorstw konieczne jest zapewnienie wysoko wykwalifikowanych kadr, w tym kadr zarządzających. Brak umiejętności i kwalifikacji, zarówno na szczeblu zarządzania, jak i kadry pracowniczej firm, może być bowiem jednym z czynników blokujących transfer innowacji. Dlatego w SPO-RZL znalazły się działania, które w swym założeniu mają przyczynić się do wzrostu absorpcji nowoczesnych rozwiązań w firmach. Skierowane są do przedsiębiorców, pracodawców, pracowników, organizacji pracodawców i pracowników.

Działania w ramach Priorytetu 2 SPO-RZL „Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy” stanowią uzupełnienie działań podejmowanych w ramach SPO-WKP. Priorytet ten koncentruje się na redukcji różnic między obszarami wiejskimi a miastem w szkolnictwie, zapewnieniu równego dostępu do wyposażenia naukowego, poprawie jakości nauczania, promocji nauki wspomaganą narzędziami elektronicznymi i nauki korespondencyjnej, wzroście dostosowania kwalifikacji i umiejętności do potrzeb rynkowych, poprawie systemu kształcenia ustawicznego, wspieraniu szkoleń dla MSP dostosowujących je do potrzeb nowoczesnej gospodarki, rozwoju nowych form zatrudnienia i ułatwianiu transferu wiedzy oraz współpracy przedsiębiorstw z uniwersytetami. W szczególności trzecie działanie tego Priorytetu „Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki” jest związane z tematem SPO-WKP, gdyż koncentruje się na następujących działaniach:

- ustawiczne szkolenie zawodowe (wsparcie podnoszenia umiejętności i kwalifikacji kadry zarządzającej i pracowników przedsiębiorstw). Działanie to odnosi się bezpośrednio do działania 2.1 SPO-WKP, które koncentruje się na poprawie konkurencyjności MSP poprzez ułatwienie im dostępu do specjalistycznych usług doradczych, w tym z zakresu kwalifikacji pracowników,

- transfer wiedzy i wzmocnienie współpracy między światem edukacji a gospodarką (kursy z zakresu zaawansowanych technologii, staże, kontynuacja studiów wyższych, szkolenia, studia podyplomowe pracowników (wszystkie kategorie pracowników – kadry kierownicze, pracownicy naukowci, pracownicy techniczni i robotnicy) w instytucjach naukowo-badawczych i w szkołach wyższych. Działalność ta odnosi się bezpośrednio do działania 1.4 SPO-WKP, które koncentruje się na wzmocnieniu współpracy pomiędzy sferą B+R a sferą gospodarczą, jak również do działania 1.3 SPO-WKP, gdzie przewiduje się tworzenie parków naukowych i technologicznych oraz inkubatorów technologicznych,
- ułatwienie wprowadzania nowych form zatrudnienia i nowych form organizacyjnych (w tym pracy czasowej, rotacji pracy, telepracy, dostosowanie organizacji i form zatrudnienia w kontekście zmian technologicznych z uwzględnieniem poprawy warunków pracy). Obszar ten odnosi się do działania 2.1 SPO-WKP.

Wsparcie w obszarze rozwoju zasobów ludzkich jest przewidziane także w ZPORR. Obejmuje ono m. in. szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe w dziedzinach najbardziej istotnych z punktu widzenia potrzeb regionu, umożliwiające długotrwałe możliwości nauczania, dające wsparcie rozpoczęcia działalności gospodarczej, dotyczące Regionalnych Strategii Innowacyjnych, zwanych dalej „RIS”, i transferu wiedzy. Wsparcie to będzie również dotyczyć wyrównywania szans poprzez stypendia i zawodowe przekwalifikowania dla ludzi opuszczających pracę w rolnictwie i dla pracowników dotkniętych przez procesy restrukturyzacyjne.

ZPORR zawiera także inne działania, których cele są zbliżone do celów działań przedstawionych w niniejszym SPO-WKP.

Działanie „Regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy” odnosi się do większości działań Priorytetu 1 SPO-WKP. Działanie ZPORR jest działaniem finansowanym z Europejskiego Funduszu Społecznego, zwanego dalej „EFS” i dotyczący zakładania sieci transferu innowacji, rozwoju systemów wymiany informacji i komunikacji, również o działalności szkoleniowej wspierającej zachowania innowacyjne. Działanie to ma być wsparciem transferu wiedzy z sektora B+R do przedsiębiorstw (poprzez staże dla absolwentów szkół wyższych w przedsiębiorstwach oraz zatrudnienie w przedsiębiorstwach pracowników sektora B+R, jak również stypendia dla najlepszych studentów studiów wyższych). Działanie to odnosi się do działań SPO-WKP, szczególnie że w zakresie Priorytetu 1, projekt pilotowy wchodzący w zakres RIS może być finansowany z SPO-WKP, jeśli spełni kryteria wyboru projektów dla danego działania SPO-WKP.

Kolejne działanie „Obszary podlegające restrukturyzacji”, które również jest powiązane z działaniem 1.3 SPO-WKP, koncentruje się na pobudzaniu rewitalizacji obszarów miejskich i dzielnic miejskich, włączając zarządzanie odpadami i ściekami, których infrastruktura spełnia obecne normy prawne, infrastrukturę dróg lokalnych, rozwój obszarów przeznaczonych pod projekty budowlane i inkubatory przedsiębiorczości.

Jako element budowy społeczeństwa informacyjnego w ramach ZPORR realizowane będzie działanie „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego” (jako działanie dodatkowe do działania 1.5 SPO-WKP). Celem jego działania jest dynamizowanie rozwoju województw poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego mających rozwinąć system komunikacji i usług wykorzystujących narzędzia elektroniczne (dotyczy administracji publicznej,

bezpieczeństwa, zdrowia i szkolnictwa), a także wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu i innych technik informatycznych pomiędzy regionami tak w Polsce, jak i UE oraz w układzie wewnątrzregionalnym. Projekty realizowane w ramach działania dotyczyć będą następujących sfer:

- regionalnych i lokalnych projektów rozbudowy sieci infrastruktury informacyjnej, realizowanych w powiązaniu z przedsięwzięciami o charakterze krajowym i regionalnym (tj. szeroki dostęp do Internetu),
- upowszechnienia technik społeczeństwa informacyjnego i ich zastosowań w pracy instytucji publicznych (jednostki naukowo-badawcze, służba zdrowia, szkolnictwo) oraz ich zastosowanie w działalności instytucji publicznych,
- wykorzystania technologii społeczeństwa informacyjnego do działań administracji samorządowej i pozostałych instytucji publicznych,
- zapewnienia dostępu do Internetu w miejscach publicznych (Publiczne Punkty Dostępu do Internetu),
- lokalne i regionalne projekty rządowe z zakresu informatyzacji biorące pod uwagę współdziałanie systemów i informacji z zagadnieniami dotyczącymi ochrony danych osobowych i bezpieczeństwa,
- przygotowania regionalnych e-strategii.

Działanie „Mikroprzedsiębiorstwa” ze ZPORR odnoszące się do działań 2.1, 2.2 i 2.3 SPO-WKP ma na celu wzrost przedsiębiorczości poprzez udzielenie wsparcia dla zwiększania liczby nowych przedsiębiorstw (wykluczając nowo powstałe mikroprzedsiębiorstwa oparte na zaawansowanych technologiach, które są wspierane w ramach SPO-WKP). Pomoc w formie dotacji inwestycyjnych oraz doradczych udzielana będzie na utworzenie i dalszy rozwój mikroprzedsiębiorstw działających poza tradycyjnymi sektorami działalności gospodarczej.

Działanie „Promocja przedsiębiorczości” jest działaniem finansowanym z EFS w ramach ZPORR. Jest ono związane z działaniem 2.1 SPO-WKP i koncentruje się na dostarczeniu wsparcia w postaci usług doradczych dla osób i grup osób, które zamierzają założyć swoją własną działalność gospodarczą oraz rozpowszechnić dobre metody i praktyki rozwijające tę działalność.

W ramach działania „Infrastruktura ochrony środowiska” współfinansowane będą z kolei projekty komunalne w zakresie ochrony wód powierzchniowych, ochrony powietrza, zarządzania ochroną powietrza, zdobywanie źródeł energii oraz gospodarki odpadami. Będą to projekty komplementarne w stosunku do działania 2.4 realizowanego w ramach SPO-WKP, w którym projekty będą wdrażane jedynie przez przedsiębiorstwa niewykonujące zadań zleconych im przez instytucje publiczne, w tym instytucje samorządowe oraz inne podmioty, w szczególności spółki prawa handlowego od nich zależne, w rozumieniu przepisów prawa o ochronie konkurencji i konsumentów. W ramach SPO-WKP wsparcie nie będzie udzielane podmiotom przedstawiającym projekty inwestycyjne w zakresie usług w ogólnym interesie gospodarczym, które są określone w dokumencie „Usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym w Europie” (Komunikat w sprawie usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym w Europie (Dz. Urz. WE, C 17 z 19.01.2001 r.).

Celem działania 1.3 „Regionalna infrastruktura społeczna” jest wzmocnienie trzeciego poziomu instytucji nauczania odgrywających kluczową rolę w procesie tworzenia konkurencyjnej pozycji gospodarek regionalnych. Do tego wzmocnienia dojdzie m. in. przez budowę, rozwój i modernizację obiektów konferencyjnych i ich

wyposażenia, bibliotek, laboratoriów i innych udogodnień przeznaczonych dla działalności naukowej i badawczej, sportowej oraz terenów szkolnych. Działanie „Lokalna infrastruktura społeczna” powiązane z działaniami powyższymi skierowane jest na rozwój lokalnej infrastruktury społecznej. Oba te działania wykazują związek z działaniami 1.3 i 1.4 SPO-WKP.

5.4. Powiązanie SPO – WKP z programami krajowymi

Z punktu widzenia SPO-WKP na uwagę zasługują także cztery programy o horyzoncie czasowym do roku 2006, których cele najbardziej współgrają z celami SPO-WKP. Dokumenty te to:

1. „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2003–2006”,
2. „Zwiększanie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 roku”,
3. „e-Polska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006”,
4. „II Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006 w perspektywie lat 2002–2010”.

Pierwszy z programów – „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2003–2006” został opisany w rozdziale 3.3, podobnie jak „Plan działań pro wzrostowych w latach 2003–2004”, który jest zgodny z polityką wobec MSP oraz Strategią Gospodarczą Rządu „Przedsiębiorczość-Rozwój-Praca”.

Tworzenie korzystnych warunków dla wzrostu innowacyjności, jako niezmiernie istotnego czynnika sprzyjającego wzrostowi konkurencyjności polskiej gospodarki, znalazło swój wyraz w strategicznych dokumentach rządowych, w których wskazano na te działania, które należało podjąć przed wstąpieniem Polski do UE oraz kontynuować do 2006 r. Jednym z podstawowych programów w tym obszarze jest program „Zwiększanie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 roku”, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 11 lipca 2000 r. Program ten skupia się na działaniach zarówno w sferze organizacyjno-instytucjonalnej, jak i w odniesieniu do transferu technologii. Są one ukierunkowane na kształtowanie mechanizmów i struktur sprzyjających działalności innowacyjnej, kształtowanie postaw innowacyjnych oraz zwiększanie sprawności wdrażania nowoczesnych rozwiązań w gospodarce. Obejmują one m. in. wspomaganie powstawania przedsiębiorstw innowacyjnych, rozwój infrastruktury innowacji parków przemysłowych, parków technologicznych, sieci regionalnych centrów transferu technologii, edukację w zakresie przedsiębiorczości innowacyjnej oraz promowanie technologii informacyjnych.

Na wzór podjętej przez UE-15 inicjatywy e-Europe, opracowany został i przyjęty przez Radę Ministrów w 2001 r. dokument strategiczny „e-Polska - Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006”. Dokument ten określa sześć celów głównych i szereg częściowych oraz określa działania, które należy podjąć dla ich realizacji. Cele te przedstawiają się następująco:

Cel 1: Rozwój infrastruktury teleinformatycznej;

Cel 2: Powszechny, tańszy, szybszy i bezpieczny Internet;

Cel 3: Inwestowanie w ludzi i umiejętności;

Cel 4: Stymulowanie lepszego wykorzystania technologii informacyjnych;

Cel 5 : Teleinformatyka na obszarach wiejskich;

Cel 6: Rozwój radiofonii i telewizji cyfrowej.

Innym przykładem działań podjętych dla budowy podstaw gospodarki elektronicznej jest Program Wieloletni na lata 2003–2006 „Tworzenie mechanizmów i struktur rozwoju elektronicznej gospodarki w Polsce”. W ramach tego programu zostaną opracowane i wdrożone: platforma wspomagania handlu, zawierająca informacyjne bazy danych o produktach, usługach i podmiotach gospodarczych, bazy wzorców dokumentów elektronicznych wykorzystywanych w obrocie gospodarczym, rozwiązania w obszarze oferowania i zakupów, w szczególności umożliwiające dokonywanie elektronicznych transakcji handlowych i rozliczeń.

Równoległe do czterech horyzontalnych programów rządowych, ukierunkowanych na wspieranie sektora MSP, zwiększanie innowacyjności gospodarki oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego, realizowane będą działania restrukturyzacyjne, o których mowa w rozdziale 3.2.

Przyjęta w 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że Polska zapewnia ochronę środowiska naturalnego kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), jak również utrzymuje, że ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez realizację swojej polityki powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom (art. 74). Skutkiem tego nowy konstytucyjny porządek powołuje Nową Politykę Ekologiczną zawierającą strategię sektorowe oraz plan działania, który ma współgrać z tym nowym zarządzeniem.

Pomimo pozytywnych efektów, które zostały osiągnięte w rezultacie wdrażania pierwszej Narodowej Polityki Ekologicznej, wskaźniki zużycia zasobów naturalnych i stanu środowiska naturalnego w Polsce, zarówno na głowę mieszkańca jak i w porównaniu do PKB, czy do wielkości powierzchni zagrożonych, wciąż są dostrzegalnie gorsze od wyników osiąganych w wysoko rozwiniętych krajach Europy. Z drugiej strony Polska charakteryzuje się znacząco dużymi obszarami leśnymi dzięki nieprowadzeniu ekstensywnego rolnictwa i leśnictwa, jak również wciąż dużymi zasobami naturalnymi i bogatą bioróżnorodnością. W tej sytuacji ustanowienie Nowej Polityki Ekologicznej, która bierze pod uwagę powyżej wymienioną charakterystykę środowiska naturalnego, obecne uwarunkowania społeczne i gospodarcze, stwarza szansę na osiągnięcie następujących celów:

- dalszej poprawy stanu środowiska naturalnego i osiągnięcia dobrych współczynników w zakresie racjonalnego zarządzania zasobami naturalnymi (m. in. niskie zużycie energii i wody i niska materiałochłonność w odniesieniu do dochodu narodowego) poprzez przyjęcia i wdrożenia standardów UE w zakresie ochrony środowiska oraz
- osiągnięcia większych korzyści społecznych i gospodarczych niż te osiągnięte w krajach wysoko rozwiniętych, dzięki racjonalnemu wykorzystaniu bioróżnorodności i zasobów naturalnych (między innymi poprzez rozwój turystyki ekologicznej oraz zwiększenie użytkowania w rolnictwie gleb czystych biologicznie, co może przyczynić się do wzrostu dochodów w tym sektorze gospodarki).

Głównym celem Nowej Polityki Ekologicznej Państwa jest zagwarantowanie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwu polskiemu w XXI wieku i zbudowanie podstaw opracowania i wdrożenia narodowej strategii zrównoważonego rozwoju.

Członkostwo w UE dostarcza dodatkowego wsparcia dla realizacji tej nowej narodowej polityki, która wyznacza trzy etapy dochodzenia do wyznaczonych celów. Pierwszy etap polegał na wdrożeniu działań krótkookresowych obejmujących okres kandydowania do UE (2000–2002, według założeń przyjętych przez Radę Ministrów zmierzających do osiągnięcia gotowości do członkostwa w 2002 r.); drugi etap polegający na wdrożeniu działań średniookresowych w trakcie początkowego okresu członkostwa Polski w UE, który obejmuje okres transformacji i wdrażania projektów dostosowawczych (2003–2010); etap trzeci, długoterminowy, który będzie wdrażany w ramach „Strategii zrównoważonego rozwoju w Polsce do 2025 roku” przygotowywanej przez Radę Ministrów na podstawie Uchwały Parlamentu z dnia 2 marca 1999 r. Czasowe ograniczenie wykonania etapu pierwszego, a zarazem rozpoczęcia etapu drugiego, może wymagać wprowadzenia w przyszłości pewnych uaktualnień w zależności od postępów w procesie integracyjnym, który uzależniony jest nie tylko od działań Polski, ale również od działań UE.

5.5. Spójność SPO-WKP z politykami wspólnotowymi

Działania przewidziane do realizacji w ramach Priorytetów SPO-WKP są zgodne z kierunkami polityki UE w zakresie ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju, równych szans, społeczeństwa informacyjnego, wspierania zatrudnienia, polityki konkurencji oraz z procedurami zamówień publicznych. Każdy z projektów zgłaszany do realizacji będzie weryfikowany pod kątem zgodności z ww. politykami.

5.5.1. OCHRONA ŚRODOWISKA

SPO-WKP uwzględnia założenia unijnej polityki ochrony środowiska. Działania w zakresie wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw ukierunkowane są m. in. na zmniejszenie energo- i materiałochłonności oraz odpadowości produkcji, przez co przyczynią się one do obniżenia szkodliwych oddziaływań i poprawy stanu środowiska. Cele te mają być osiągnięte m. in. poprzez wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego i programów Czystszej Produkcji w przedsiębiorstwach, systemów recyklingu oraz wykorzystania BAT.

Ramowa Strategiczna Ocena Oddziaływania na środowisko SPO-WKP jest przedstawiona w załączniku 2.

Realizacja SPO – WKP będzie prowadzona zgodnie z wymogami UE, szczególnie z uwzględnieniem art. 1 i 12 rozporządzenia 1260/1999, które utrzymuje, że celem Wspólnoty jest m. in. przyczynianie się do ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego. Działania finansowane z funduszy, jak również wsparcie otrzymane z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, zwanego dalej „EBI”, oraz inne instrumenty finansowe udostępniane przez UE mają być zgodne z postanowieniami Traktatu wraz z uchwalonymi przezeń instrumentami oraz z politykami i działaniami wspólnotowymi, w których skład wchodzi zasady ochrony środowiska. W szczególności wszystkie działania zaplanowane w PWW będą przestrzegać obowiązków wynikających z dyrektyw o siedliskach dzikiego ptactwa: dyrektywy nr 79/409/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. WE L 103 z 25.04.1979), dyrektywy nr 92/43/WE w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992), oraz z dyrektyw: nr 337/1985/WE z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. WE L 175 z 05.07.1985) i nr 11/1997/WE z dnia 3 marca 1997 r. zmieniającej dyrektywę 337/1985/WE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. WE L 73 z 14.03.1997).

Dodatkowo wszystkie działania realizowane przez SPO-WKP muszą uwzględniać polskie prawo z zakresu ochrony środowiska, tj. zapisy ustawy – Prawo ochrony środowiska, które jest dostosowane do wymogów UE. Pierwszeństwo uzyskają inwestycje, które pomogą Polsce wypełnić zobowiązania dotyczące wdrożenia unijnego prawa dotyczącego ochrony środowiska.

5.5.2. TRWAŁY, ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Zrównoważony rozwój to prawo do zaspokajania aspiracji rozwojowych obecnej generacji bez ograniczania praw przyszłych pokoleń do zaspokajania ich potrzeb rozwojowych. Podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju zostały określone w Deklaracji z Rio w sprawie środowiska i rozwoju, przyjętej na szczycie w sprawie zrównoważonego rozwoju, w Rio de Janeiro, w 1992 r. W polityce UE strategia zrównoważonego rozwoju odgrywa bardzo istotną rolę. Wyrazem tego są długookresowe cele Europejskiej strategii zrównoważonego rozwoju sformułowane w Goeteborgu, wyniki zapoczątkowanego w Cardiff procesy integracji polityk sektorowych z problematyką ekologiczną i zrównoważonego rozwoju oraz średniokresowe cele wynikające z 6. Programu Środowiskowego UE. Te dokumenty oraz polski dokument „Polska 2025 – długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju” wyznaczają podstawowe kierunki działania SPO–WKP na rzecz trwałego, zrównoważonego rozwoju gospodarki, z zachowaniem zasady *decouplingu* – tzn. oddzielenia tego wzrostu od presji na środowisko. Możliwości i wyzwania, jakie niesie dla zrównoważonego rozwoju postęp technologiczny, określone zostały także podczas Szczytu Narodów Zjednoczonych w Johannesburgu w sprawie Zrównoważonego Rozwoju we wrześniu 2002 r. SPO-WKP uwzględnia wskazane tam działania w zakresie wymiany najlepszych praktyk, współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami B+R, promowania czystszej produkcji, rozwoju alternatywnych źródeł energii – które mają na celu zwiększenie efektywności i konkurencyjności przemysłu, poprawy produktywności i jakości oraz wzmocnienia zarządzania gospodarką, zgodnego z potrzebami środowiska.

Działania te są również wstępnymi krokami dla realizacji programów zrównoważonych wzorców konsumpcji i modeli produkcji, rekomendowanych podczas Szczytu Narodów Zjednoczonych w Johannesburgu i zgodnych z opracowaną i przyjętą przez Radę Ministrów w 2003 r. „Strategią zmiany modeli produkcji i wzorców konsumpcji”.

5.5.3. POLITYKA RÓWNYCH SZANS

SPO-WKP zapewnia działania na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn, szczególnie w dziedzinie przedsiębiorczości i współgra z zasadami prawa wspólnotowego w zakresie rynku pracy i zatrudniania kobiet. Nad prawidłowością realizacji polityki równania szans kobiet i mężczyzn czuwać będzie Komitet Monitorujący.

5.5.4. SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

Realizacja SPO-WKP przyczyni się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce. Zgodnie z celem 3 dokumentu strategicznego „e-Polska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006”, SPO-WKP będzie czynnikiem stymulującym lepsze wykorzystanie technologii informacyjnych poprzez rozwój gospodarki elektronicznej oraz administracji publicznej on-line. Służy temu wyodrębnienie w ramach SPO-WKP jednego działania, które w całości dotyczy problematyki społeczeństwa informacyjnego. Działanie to będzie skoordynowane z podobnym działaniem, które jest przewidziane do realizacji w ZPORR.

5.5.5. ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

Zawarte w SPO-WKP zasady finansowania działań i projektów z funduszy strukturalnych są zgodne zarówno z regulacjami UE, jak i z zapisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz.177, Nr 96, poz. 959, Nr 116, poz. 1207 i Nr 145, poz. 1537). Centralnym organem administracji właściwym w sprawach zamówień publicznych jest Prezes Urzędu Zamówień Publicznych. Za prawidłową realizację procedur dotyczących zamówień publicznych w ramach projektów finansowanych z funduszy strukturalnych dodatkowo jest odpowiedzialny Komitet Monitorujący. Instytucja Zarządzająca może także zlecić Instytucji Wdrażającej wyrywkową kontrolę przetargów.

5.5.6. POLITYKA WSPIERANIA ZATRUDNIENIA

Posiedzenie Rady Europejskiej w Brukseli z marca 2003 r. potwierdziło, że Europejska Strategia Zatrudnienia odgrywa priorytetową rolę we wdrażaniu celów Strategii Lizbońskiej. Potwierdzono również, że strategia zatrudnienia i szeroki zestaw wytycznych koordynujących politykę gospodarczą UE mają być ze sobą ściśle zespolone.

Zaproponowane działania w ramach SPO-WKP są zgodne z założeniami polityki zatrudnienia i rynku pracy, przedstawionymi w Strategii Lizbońskiej. Wśród nich są działania zmierzające do polepszenia warunków funkcjonowania przedsiębiorstw, jak również takie, które w sposób bezpośredni lub pośredni będą powodować rozwój zasobów ludzkich. Działania SPO-WKP odnoszą się do szczegółowych wytycznych decyzji UE o tworzeniu miejsc pracy i przedsiębiorczości w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia dla pełnego zatrudnienia i lepszej pracy dla wszystkich (decyzja nr 579/2003/WE z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wytycznych dla państw członkowskich odnośnie polityki zatrudnienia – Dz. Urz. WE L 197, z 05.08.2003). Ramy Odniesienia Polityki Zatrudnienia (patrz załącznik 2 do PWW) opisują ogólne zasady i kierunki wsparcia zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich dla Polski na podstawie związku z Europejską Strategią Zatrudnienia i Memorandum Wspólnego Włączenia. Ramy Odniesienia Polityki Zatrudnienia zawierają prezentację wytycznych w zakresie zatrudnienia, w których przedstawiono programy oraz odniesienia do kwestii zatrudnienia poruszonych w poszczególnych działaniach programów operacyjnych.

5.5.7. POLITYKA KONKURENCJI

Wszystkie operacje finansowe zawarte w SPO-WKP będą zgodne z przepisami Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwanego dalej „TWE”, prowadzoną przez nią polityką i Wytycznymi Wspólnotowymi (według art. 12 rozporządzenia 1260/1999) oraz polityką konkurencji. Wytyczne zawarte w art. 87-89 TWE powinny być bezpośrednio stosowane.

Od dnia akcesji Polska jest zobligowana stosować bezpośrednio zasady dotyczące pomocy publicznej zawarte w prawodawstwie wspólnotowym.

Polskie przepisy prawne współgrają ze wspólnotową legislacją dotyczącą polityki konkurencji. SPO-WKP będzie rozwijany biorąc pod uwagę „Przewodnik Komisji w sprawie Zasad Wspólnoty w zakresie Pomocy Publicznej” ze specjalnym uwzględnieniem MSP²⁰, redukując ogólny poziom pomocy publicznej i unikając sektorowych preferencji.

---

²⁰ Zdefiniowanych we Wprowadzeniu niniejszego SPO.

Wdrożenie niektórych działań zawartych w SPO-WKP wymaga opracowania programów pomocowych będących podstawą udzielania pomocy publicznej, które zostaną notyfikowane do Komisji Europejskiej.

W przypadku udzielania pomocy publicznej w zakresie ochrony środowiska obowiązywać będą okresy przejściowe określone w Traktacie Akcesyjnym.

5.5.8. POLITYKA WOBEC PRZEDSIĘBIORSTW

Wdrażanie SPO-WKP będzie przebiegało zgodnie z polityką przedsiębiorczości UE, zachęcając do podnoszenia poziomu przedsiębiorczości poprzez wzmocnienie otoczenia biznesu wspierającego innowacje i zmiany oraz ułatwiającego wprowadzanie produktów i usług na rynek. Cechą szczególną będzie stworzenie otoczenia zachęcającego do rozpoczynania i rozwoju działalności gospodarczej. Szczególna uwaga zostanie poświęcona MSP ze względu na specyficzną rolę, jaką odgrywają we wzroście gospodarczym i tworzeniu miejsc pracy. Zostaną wykorzystane wytyczne „Europejskiej karty dla małych przedsiębiorstw”.

Priorytety SPO-WKP są zgodne z „Europejską kartą dla małych przedsiębiorstw”. Następujące wytyczne zostały w szczególności uwzględnione w SPO-WKP:

- wzmocnienie możliwości technologicznych małych przedsiębiorstw.
W punkcie tym szczególne wysiłki będą przedsięwzięte dla promowania nowych technologii i programów badawczych o zastosowaniu gospodarczym. Ważnym elementem będzie zachęcanie do współpracy między firmami oraz pobudzenie ich współpracy z ośrodkami badawczymi i naukowymi,
- polepszenie dostępu do usług *on-line*.
Duży nacisk będzie kładziony na przyspieszenie rozwoju usług *on-line* administracji publicznej skierowanych do przedsiębiorców,
- wdrażanie sprawdzonych modeli e-biznes i wsparcie najwyższej klasy małych przedsiębiorstw.

Przedsiębiorcy będą zachęceni do wdrażania najlepszych praktyk. Nastąpi rozwój usług wspierających biznes.

5.6. Priorytety i działania SPO-WKP

5.6.1. PRIORYTET 1 – ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I WZROST INNOWACYJNOŚCI POPRZEZ WZMOCNIENIE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Cel

Celem Priorytetu pierwszego „Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu” jest ułatwienie funkcjonowania przedsiębiorstw w warunkach JRE przez wspieranie instytucji otoczenia biznesu dostarczających usługi dla przedsiębiorstw.

Celami cząstkowymi tego Priorytetu są:

- pobudzenie przedsiębiorczości i działalności innowacyjnej poprzez dostęp do wysokiej jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu,
- ułatwienie możliwości finansowania inwestycji,
- przygotowanie nowoczesnej infrastruktury dla prowadzenia działalności gospodarczej,
- rozwój przedsiębiorczości poprzez wzmocnienie powiązań między sektorem B+R a przedsiębiorstwami,
- zwiększanie sprawności wdrażania i komercjalizacji innowacji, w tym transfer technologii,
- zwiększanie dostępu i zakresu korzystania z usług publicznych *on-line*.

Uzasadnienie

Dla poprawy konkurencyjności polskiej gospodarki konieczne jest stworzenie przyjaznego dla przedsiębiorców środowiska prowadzenia działalności gospodarczej. W związku z tym w ramach tego Priorytetu podjęte zostaną konkretne działania, nawiązujące do diagnozy aktualnej sytuacji polskiej gospodarki oraz analizy SWOT konkurencyjności gospodarki, mające na celu poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorstw.

Niski poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw wynika z braku wiedzy oraz środków finansowych na wdrożenie nowych rozwiązań. Taki stan rzeczy pogłębia fakt słabego powiązania sektora przedsiębiorstw z instytucjami sfery B+R, których zasoby w postaci wyników prac B+R oraz infrastruktury B+R mogłyby zostać wykorzystane w gospodarce. Pokonanie trudności w kwestii zainteresowania przedsiębiorców zdobywaniem nowych rozwiązań (w postaci m. in. transferu technologii, nabycia praw własności przemysłowej) niezbędnych dla rozwoju ich działalności jest ogromnym wyzwaniem. Niezbędne jest zatem podjęcie działań ukierunkowanych na wzmocnienie współpracy między przedsiębiorstwami i sferą naukowo-badawczą poprzez m. in. stworzenie mechanizmu, który będzie umożliwiał transfer wyników prac B+R i/lub praw własności przemysłowej do przedsiębiorstw, w szczególności MSP. Ważną kwestią jest również wsparcie przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach w zakresie prowadzenia wspólnych badań w ramach związków kooperacyjnych (konsorcjów) ze sferą B+R lub innymi przedsiębiorstwami. Wskazany w analizie SWOT niski udział nakładów przedsiębiorstw na B+R również wymaga dodatkowego wsparcia.

Analiza stanu instytucji sfery naukowo-badawczej pokazuje, że dysponują one znaczącym potencjałem. W wielu dziedzinach polscy naukowcy zaliczają się do czołówki światowej. Niemniej jednak instytucje te są w wielu wypadkach niedoinwestowane i wymagają wsparcia w zakresie infrastruktury B+R, niezbędnej do wykorzystania przy badaniach stosowanych i pracach rozwojowych. Strukturyzacja sfery naukowo-badawczej, polegająca na rozwoju konsorcjów instytucji tworzących naukowo-przemysłowe centra zaawansowanych technologii lub Centra Doskonałości i koncentracja badań na dziedzinach przydatnych dla gospodarki będzie sprzyjała zwiększeniu zainteresowania przedsiębiorców inwestycjami w prace B+R. Jednocześnie, wzmocnienie tych instytucji stworzy większe szanse na szersze uczestnictwo Polski we wspólnych projektach w ramach Programów Ramowych UE, a tym samym aktywnego włączenia się polskich zespołów badawczych w Europejską Przestrzeń Badawczą.

Niezmiernie istotnym czynnikiem niezbędnym do budowy strategii rozwoju gospodarczego, zarówno na poziomie makro-, jak i mikrogospodarczym, jest dostarczenie informacji o prognozowanych trendach technologicznych. Pozwala to nie tylko wskazać nisze, w których podjęcie działalności gospodarczej ma duże szanse odniesienia sukcesu rynkowego, ale również porównywać poziom stosowanych technologii z rozwojem nauki. Prowadzenie tego typu obserwacji jest dość trudne i kosztowne, szczególnie dla MSP. Rozwój sieci instytucji, prowadzących monitoring i dostarczających informacji dla sfery gospodarczej i administracyjnej, zwiększy dostęp przedsiębiorstw i samorządów oraz administracji rządowej do istotnych, z punktu widzenia opracowywania strategii rozwojowych, danych.

Koniecznym jest wzmocnienie otoczenia instytucjonalnego przedsiębiorstw i jego dostosowanie do szybko zmieniających się warunków prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza w kontekście wejścia Polski do UE oraz dynamicznego

rozwoju gospodarki elektronicznej. Istnieje stosunkowo duża liczba instytucji otoczenia biznesu o różnorodnej strukturze, prowadzących działalność w zakresie różnego rodzaju wsparcia rozwoju przedsiębiorstw. Instytucje te często tworzą podsystemy, które nie współdziałają ze sobą. Ponieważ nie działają one w jednej sieci i nie realizują wspólnej strategii, ich oddziaływanie na rozdrobnione przedsiębiorstwa jest fragmentaryczne i charakteryzuje się niewielkim stopniem dyfuzji. Istniejący obecnie system wspierania MSP, opisany we wcześniejszych częściach SPO-WKP, mimo że rozwijany, jest wciąż zbyt słaby. Brakuje mu centralnego wsparcia, które będzie ułatwiałoby nawiązywanie i harmonijny rozwój współpracy między poszczególnymi podsystemami działającymi na rzecz wsparcia dla przedsiębiorstw. Realizacja działań w ramach ww. Priorytetu 1 ma przyczynić się do połączenia wszystkich instytucji otoczenia biznesu w sieć instytucji wspierających przedsiębiorstwa. Sieciowa struktura tych instytucji umożliwi dostarczenie przedsiębiorcom kompleksowego pakietu usług w postaci m. in. doradztwa, szkoleń, porad eksperckich oraz wsparcia finansowego, w tym w ramach Priorytetu 2 SPO-WKP. Działanie w sieci będzie wymagało od instytucji wchodzących w jej strukturę zapewnienia wysokiego standardu oferowanych usług i uzyskania akredytacji.

Za jedną z ważniejszych barier rozwoju przedsiębiorstw przedsiębiorcy uznają trudny dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. Z tego względu wśród przedsiębiorstw utrzymuje się tendencja do finansowania rozwoju przede wszystkim w oparciu o własne środki. Taki stan rzeczy, z uwagi na niedofinansowanie kapitałowe przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP, jest poważnym ograniczeniem dla ich rozwoju – firmy te nie są w stanie wprowadzać nowych technologii czy wyrobów, modernizować swego majątku trwałego czy też zwiększać produktywności. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań ułatwiających uzyskanie finansowania zewnętrznego. Efektywnym narzędziem finansowania inwestycji przedsiębiorstw, sprawdzonym na gruncie polskim, są fundusze mikropożyczkowe i fundusze poręczeń kredytowych. Konieczne jest wsparcie obu tych instrumentów, zarówno kapitałowe jak również techniczne, ukierunkowane na wzmocnienie ich struktury i bardziej równomierne rozmieszczenie na terenie całego kraju. Rozbudowa systemu poręczeń kredytowych i funduszy mikropożyczkowych jest konieczna, gdyż alternatywne formy finansowania, takie jak fundusze inwestycyjne czy rynek kapitałowy, mają wciąż w Polsce marginalne znaczenie i są rzadko wykorzystywane przez MSP.

Barierą ograniczającą powstawanie nowych przedsiębiorstw (*start-up*), w tym opartych na zaawansowanych technologiach, jest brak możliwości korzystania z kapitałów, jakie oferują fundusze *venture capital*. Działające na rynku fundusze *venture capital* niechętnie inwestują w przedsięwzięcia technologiczne, zwłaszcza we wstępnym etapie rozwoju firmy. Dlatego też przewiduje się skierowanie środków finansowych dla instytucji finansowych przeznaczonych na rozwój funduszy typu *seed capital*.

Niezmiernie istotnym z punktu widzenia wzmocnienia pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw jest zapewnienie odpowiednich warunków rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej oraz wspomaganie nawiązywania współpracy między przedsiębiorstwami (w postaci parków przemysłowych), jak również między przedsiębiorstwami i instytucjami sfery naukowo-badawczej (w postaci parków naukowo-technologicznych).

Elementem budowy społeczeństwa informacyjnego jest powszechny dostęp i wykorzystanie technologii informacyjnych w życiu codziennym przez wszystkich obywateli, a w szczególności w praktyce gospodarczej przez przedsiębiorców.

Obecny poziom rozwoju infrastruktury informatycznej w Polsce stanowi poważną przeszkodę na drodze do powszechnego wykorzystania Internetu. Rzutuje to nie tylko na sferę prywatną, ale także gospodarczą, hamując rozwój e-gospodarki. Słaba infrastruktura, a także kosztowny dostęp do szerokopasmowych usług dostępowych, uniemożliwiają efektywne wykorzystanie Internetu przez przedsiębiorców we wszystkich aspektach ich potrzeb, utrudniając kontakty z innymi podmiotami gospodarczymi (zwane B2B), administracją publiczną (zwane B2A) oraz klientami (zwane B2C).

Należy więc stworzyć przedsiębiorstwom (przede wszystkim MSP) warunki powszechnego dostępu do sieci Internet, poprzez którą mogą realizować swoje działania gospodarcze. Jednocześnie zadaniem państwa jest zapewnienie powszechnego dostępu do informacji i usług publicznych dzięki zbudowaniu podstaw infrastruktury tego dostępu. Niezbędne jest także stworzenie krajowej, powszechnie dostępnej platformy elektronicznej, poprzez którą sieć instytucji z otoczenia przedsiębiorstw, w tym administracja publiczna, mogłaby im dostarczać informacje i bezpieczne usługi on-line. Administracja publiczna wykorzystująca narzędzia informacyjne i komunikacyjne ma służyć przedsiębiorstwom poprzez swoją dostępność, bezpieczeństwo (w szczególności odnoszące się do tajemnicy handlowej i danych osobowych), jakość usług – zarówno na terenie Polski, jak i w powiązaniu z zasobami informacyjnymi innych krajów. Przedsiębiorstwa oczekują od administracji publicznej efektywnego i sprawnego działania oraz wysokiej jakości dostarczonej informacji i usług. Szerokie zastosowanie rozwiązań teleinformatycznych, w tym Internetu, pozwala te oczekiwania spełnić.

Działania w ramach Priorytetu 1 będą wspierały wdrażanie najbardziej interesujących projektów pilotażowych stworzonych w ramach RIS²¹. Dla tych projektów przewidziane są preferencje w formie przyznania dodatkowych punktów przez Grupę Roboczą ds. oceny projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji Priorytetu

- wzrost liczby nowych miejsc pracy,
- zwiększenie liczby instytucji świadczących usługi dla przedsiębiorców oraz poprawa jakości tych usług,
- wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu poprzez zwiększenie współpracy sieciowej,
- wzrost liczby przedsiębiorców korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu,
- stworzenie równomiernie rozmieszczonej na terenie Polski sieci funduszy poręczeń kredytowych i funduszy mikropożyczkowych,
- zwiększenie liczby nowo utworzonych firm opartych na zaawansowanych technologiach,
- wzrost poziomu inwestycji przedsiębiorstw,

---

²¹ Obecnie prowadzone projekty RIS, to projekty nagrodzone w 5. Programie Ramowym. Pięć z nich zostało wdrożonych w Polsce w województwach: wielkopolskim, warmińsko-mazurskim, opolskim, śląskim i zachodniopomorskim. W 6. Programie Ramowym przewidziana jest kontynuacja tych projektów, zatem pozostałe województwa będą miały również możliwość wdrażania RIS. Pozostałe województwa otrzymały dotacje od b. KBN na przygotowanie RIS.

- zapewnienie przedsiębiorstwom nowoczesnej infrastruktury do rozpoczęcia i prowadzenia działalności w ramach parków naukowo-technologicznych oraz parków przemysłowych,
- wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i sektorem naukowo-badawczym,
- wzrost liczby innowacyjnych przedsiębiorstw,
- wzrost liczby usług publicznych świadczonych przy wykorzystaniu technologii informacyjnych.

Niektóre z powyższych efektów można przedstawić w postaci skwantyfikowanej:

Wskaźniki oddziaływania	Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (rok 2001)	Wartość szacowana wskaźnika (rok 2008)
Wzrost liczby przedsiębiorstw korzystających z usług dostarczanych przez instytucje wspierania biznesu	corocznie	0	30%
Wartość kredytów inwestycyjnych poręczonych przez fundusze poręczeniowe	corocznie	0	150 mln €
Wartość inwestycji wspartych przez fundusze mikropożyczkowe	corocznie	0	150 mln €
Liczba stworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach działających w parkach przemysłowych	corocznie	0	1800
Liczba stworzonych miejsc pracy w parkach naukowo-technologicznych	corocznie	0	600
Liczba działających nowo powstałych przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach, które otrzymały wsparcie w ramach SPO-WKP w formie kapitału załączkowego	corocznie	0	30
Liczba MSP zaangażowanych w innowacyjną współpracę	corocznie	0	755
Udział podstawowych usług publicznych dostępnych przez Internet	corocznie	18,6%	57%

Wskaźniki dodatkowe

Nakłady na B+R jako udział w nakładach na działalność innowacyjną w przemyśle (powyżej 49 pracowników)	corocznie	10,2%	15%
Nakłady na B+R jako udział w nakładach innowacyjnych w sektorze usług rynkowych	corocznie	4,5% (1999)	12%

Działania

Priorytet 1 SPO-WKP będzie wdrażany poprzez realizację pięciu działań:

- 1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw,**
- 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw,**
- 1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm,**
- 1.4. Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką,**
- 1.5. Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych on-line.**

5.6.1.1. Działanie 1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw

Cel

Celem działania jest poprawa dostępu przedsiębiorców do wysokiej jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu.

Opis

W latach 90. dynamicznemu rozwojowi przedsiębiorczości, zwłaszcza MSP, towarzyszyły również szybkie zmiany w sektorze instytucji świadczących usługi dla przedsiębiorców. W okresie tym powstało szereg instytucji zrzeszających przedsiębiorców (izby gospodarcze, samorządy gospodarcze itp.) oraz podmiotów świadczących usługi o charakterze informacyjnym, doradczym czy też szkoleniowym dla przedsiębiorstw. Przy stosunkowo dużej liczbie tego typu podmiotów ich słabością jest stosunkowo ograniczone zsieciovanie. Najprężniejsza z sieci KSU grupuje jedynie ok. 150 ośrodków. Sytuacja ta znacząco ogranicza możliwości szybkiego zwiększania potencjału w zakresie dostarczania przedsiębiorcom kompleksowego pakietu usług, utrudnia sprawne dostosowywanie się do zmian dokonujących się w środowisku zewnętrznym oraz efektywne docieranie z ofertą do wszystkich zainteresowanych. Usługi świadczone przez te instytucje wspierające przedsiębiorców nie zawsze są dostosowane do potrzeb i oczekiwań klientów. Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia obecnie, w erze globalizacji oraz szybkich przemian technologicznych, zmieniających warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Rola instytucji wspierających przedsiębiorców w dostosowywaniu działalności przedsiębiorstw do zmian dokonujących się w otoczeniu zewnętrznym jest w tej sytuacji kluczowa. Z kolei wejście Polski do UE powoduje konieczność internacjonalizacji działań instytucji wspierania przedsiębiorców, w tym włączania się do europejskich sieci współpracy. Z tego powodu jest przewidziana pomoc dla sieciowej struktury instytucji wspierania przedsiębiorczości i innowacji mającej pozytywny wpływ na przedsiębiorstwa dzięki utrzymaniu szerokiej oferty udostępnianych usług. Gwarancją wysokiej jakości dostarczanych usług w ramach sieciowej struktury będzie udzielenie akredytacji tylko instytucjom spełniającym wysokie standardy. Dla zapewnienia wysokiej jakości usług wspierających przedsiębiorczość szczególna uwaga będzie poświęcona planom strategicznym przygotowywanym przez instytucje i sieci instytucji ubiegających się o wsparcie.

Działanie wdrażane będzie m. in. poprzez:

- realizację projektów poprawiających ofertę instytucji oraz sieci instytucji świadczących usługi dla przedsiębiorstw na terenie całego kraju,
- wsparcie dla powstawania ponadregionalnych sieci instytucji wspierania biznesu,
- wdrażanie projektów zgłaszanych przez instytucje wspierania biznesu, świadczące usługi wyspecjalizowane o charakterze ponadregionalnym,
- wspieranie projektów o charakterze ponadregionalnym realizowanych we współpracy z zagranicznymi instytucjami wspierania biznesu,
- projekty inwestycyjne niezbędne dla właściwego funkcjonowania instytucji wspierania biznesu świadczących usługi wyspecjalizowane oraz sieci instytucji wspierania biznesu o charakterze ponadregionalnym,

- realizację projektów związanych z działalnością promocyjną instytucji wspierających przedsiębiorstwa,
- budowę i/lub rozwój baz danych dotyczących m. in. BAT.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Realizacja działania przyczyni się do:

- powstania spójnego systemu usług biznesowych, łatwo dostępnych dla przedsiębiorców,
- rozwoju powszechnych narzędzi, takich jak systemy jakości, podstawowe kompetencje, systemy oceny – w celu ustawicznej poprawy jakości usług świadczonych dla przedsiębiorców,
- lepszej promocji oferowanych usług wspierania biznesu,
- zwiększenia dostępności przedsiębiorców do usług świadczonych przez wyspecjalizowane instytucje,
- poprawy jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu, w tym ich dostosowania do bieżących potrzeb klientów oraz szybko dokonujących się zmian w środowisku funkcjonowania biznesu,
- rozwoju nowych usług dostosowanych do potrzeb przedsiębiorców,
- wzmocnienia i rozwoju istniejących sieci instytucji otoczenia biznesu, w tym ich internacjonalizacji,
- wzrostu liczby przedsiębiorstw korzystających z zewnętrznych usług poprawiających efektywność funkcjonowania firm na rynku,
- wzrostu innowacyjności organizacyjnej, technologicznej w przedsiębiorstwach.

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą w działaniu 1.1 jest PARP.* Beneficjentami udzielanego wsparcia są instytucje otoczenia biznesu i sieci tych instytucji. Wsparcie w ramach tego działania jest adresowane do wszystkich instytucji wspierających przedsiębiorstwa, niezależnie, w jakim sektorze gospodarki świadczą usługi.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Działanie 1.1 nie zawiera elementów pomocy publicznej.

Może być finansowane do 100% ze środków publicznych, przy czym maksymalne dofinansowanie ze środków EFRR wyniesie 75% całkowitych wydatków kwalifikujących się projektu, zaś maksymalne dofinansowanie ze środków publicznych krajowych wyniesie 25%.

5.6.1.2. Działanie 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw

Cel

Celem działania jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji.

---

* W przypadku gdy PARP jest Beneficjentem, zadania Instytucji Wdrażającej pełni Instytucja Zarządzająca SPO-WKP.

Opis

Pomimo istnienia w Polsce wielu instytucji, oferujących przedsiębiorcom różnego typu usługi finansowe, nadal brak dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania stanowi znaczącą barierę rozwoju szeregu przedsiębiorstw, zwłaszcza nowo utworzonych oraz realizujących inwestycje o charakterze innowacyjnym. Głównymi ograniczeniami uzyskania finansowania zewnętrznego są wysokie koszty i skomplikowane warunki pozyskania kredytu, słabo rozwinięta oferta bankowa dla małych przedsiębiorstw, słabość systemu poręczeń kredytowych i pożyczkowych, a także brak funduszy kapitału załączkowego typu *seed capital*. Utrzymywanie się takiej sytuacji powoduje, że większość przedsiębiorstw finansuje działalność ze środków własnych. Rozbudowa systemu poręczeń kredytowych i funduszy mikro-pożyczkowych, przewidziana w ramach niniejszego działania, jest zgodna z rządowym programem „Kapitał dla przedsiębiorczych”, zgodnie z którym w Polsce do 2006 r. powinna zostać stworzona sieć 16 regionalnych i ok. 100 lokalnych funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych. Działanie to skoncentruje się na niszy rynkowej (mikropożyczki, gwarancje kredytowe i kapitał załączkowy).

Rozwijając sieć dzięki wsparciu z EFRR, duży nacisk będzie położony na zagwarantowanie obsługi odpowiadającej potrzebom klienta, zapewnienie niskich kosztów operacyjnych, dłuższego okresu samodzielności, odpowiednich szkoleń i monitoringu, jak również bliskiej współpracy z odpowiednimi udziałowcami, włączając tych z prywatnego sektora bankowego.

W ramach działania są realizowane następujące poddziałania:

- 1.2.1. Dokapitalizowanie funduszy mikropożyczkowych²²,
- 1.2.2. Dokapitalizowanie funduszy poręczeń kredytowych,
- 1.2.3. Wspieranie powstawania funduszy kapitału załączkowego typu *seed capital*.

Wdrażanie tego działania będzie dostosowane do „Przewodnika do Finansowania Kapitału Podwyższonego Ryzyka w Polityce Regionalnej” (z ang. *Guide to Risk Capital Financing in Regional Policy*).

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Realizacja działania 1.2 przyczyni się m.in. do:

- zwiększenia liczby działających na terenie Polski funduszy mikro-pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych i ich bardziej równomiernego rozmieszczenia oraz utworzenia funduszy kapitału załączkowego typu *seed capital*,
- poprawy dostępności przedsiębiorców do zewnętrznych źródeł finansowania,
- ułatwienia podejmowania działalności gospodarczej,
- powstania nowych firm innowacyjnych, zwłaszcza opartych na zaawansowanych technologiach,
- zwiększenia poziomu inwestycji przedsiębiorstw oraz wzrostu, rozszerzenia i nowocześnień produkcji poprzez zwiększanie liczby projektów inwestycyjnych przedsiębiorstw,
- stworzenia nowych miejsc pracy, w tym w innowacyjnych sektorach gospodarki o wysokiej wartości dodanej.

---

²² Mikropożyczka to pożyczka o wartości do 25 tys. €.

Beneficjenci

Działanie 1.2 stanowi kontynuację programu dokapitalizowania funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych, realizowanego obecnie przez PARP. PARP została wskazana jako Instytucja Wdrażająca dla działania 1.2. W przypadku założenia Krajowego Funduszu Kapitałowego, zwanego dalej „KFK”, określanego jako funduszem funduszy, fundusz ten będzie Instytucją Wdrażającą dla poddziałania 1.2.3. Oczekuje się, że KFK zostanie powołany w 2004 r.

Beneficjentami działania są fundusze mikropożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych oraz fundusze kapitału załóżkowego.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

W ramach wsparcia dla funduszy nie będzie udzielana pomoc publiczna.

W przypadku poddziałania 1.2.1 maksymalne dofinansowanie projektów składanych przez fundusze mikropożyczkowe może wynieść 70% wydatków kwalifikowanych.

W przypadku poddziałania 1.2.2 maksymalne dofinansowanie projektów składanych przez fundusze poręczeń kredytowych może wynieść do 80% wydatków kwalifikowanych.

W przypadku poddziałania 1.2.3 maksymalne dofinansowanie projektów składanych przez fundusze typu *seed capital* może wynieść do 50% wydatków kwalifikowanych.

Maksymalne dofinansowanie wyniesie: 75% wydatków kwalifikowanych z EFRR i 5% z budżetu państwa.

Wsparcie przekazywane przez fundusze na rzecz przedsiębiorców może zawierać elementy pomocy publicznej. W takiej sytuacji udzielana pomoc będzie przekazywana zgodnie z zasadami prawa wspólnotowego oraz na podstawie notyfikowanego do Komisji Europejskiej i zatwierdzonego przez nią programu pomocowego.

5.6.1.3. Działanie 1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm

Cel

Celem działania jest polepszenie przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej w postaci stworzenia infrastruktury technicznej i doradztwa w zakresie zarządzania.

Opis

Parki przemysłowe i naukowo-technologiczne dają możliwość zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej, instytucjonalnej, a także tworzenia warunków dla działalności innowacyjnej. Parki przemysłowe wykorzystują wyodrębniony majątek po restrukturyzowanych przedsiębiorstwach. W przypadku parków naukowo-technologicznych istotnym elementem jest powiązanie z instytucjami naukowo-badawczymi i edukacyjnymi. Parki naukowo-technologiczne prowadzą do rozwoju przedsiębiorstw przez ułatwianie dostępu do instytucji naukowo-badawczych, uniwersytetów, centrów transferu technologii i inkubatorów technologicznych, w tym przedsiębiorczości akademickiej²³, oraz promują współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami, co stwarza atrakcyjne warunki dla prowadzenia działalności,

---

²³ Ten rodzaj inkubatorów jest skierowany do przedsiębiorców wywodzących się ze środowiska akademickiego, którzy wdrażają rezultaty prac badawczych prowadzonych w jednostkach naukowych oraz wchodzących w życie zawodowe absolwentów.

zwłaszcza w obszarze zaawansowanych technologii. Również inkubatory technologiczne, które ułatwiają założenie przedsiębiorstwa innowacyjnego, uzyskują wsparcie.

Efektom działania parków i inkubatorów technologicznych powinno być ożywienie gospodarcze, aktywizacja zawodowa społeczności lokalnej oraz wzrost konkurencyjności i poprawa atrakcyjności na poziomie regionu.

Dla osiągnięcia celu działania realizowane są m. in. następujące przedsięwzięcia:

- przygotowywanie studiów wykonalności, biznesplanów oraz ocen oddziaływania na środowisko dla parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych (w tym przedsiębiorczości akademickiej),
- realizacja projektów inwestycyjnych związanych z powstawaniem i rozwojem parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych (w tym przedsiębiorczości akademickiej),
- realizacja usług doradczych dla instytucji zarządzających parkami przemysłowymi, parkami naukowo-technologicznymi oraz inkubatorami technologicznymi (w tym przedsiębiorczości akademickiej).

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Realizacja działania 1.3 przyczyni się między innymi do:

- stworzenia korzystnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej dla istniejących przedsiębiorstw,
- stworzenia korzystnych warunków rozpoczynania działalności gospodarczej, zwłaszcza przedsiębiorstw nastawionych na rozwój innowacyjnych produktów i technologii,
- wzmocnienia współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sferą naukowo-badawczą,
- powstania nowych miejsc pracy, zwłaszcza w nowoczesnych sektorach gospodarki,
- zagospodarowania terenów poprzemysłowych i powojkowych.

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą dla działania 1.3 jest ARP S.A. Beneficjentami są podmioty zarządzające parkami przemysłowymi, parkami naukowo-technologicznymi oraz inkubatorami technologicznymi, np. agencje rozwoju regionalnego, fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty prawne z udziałem w szczególności samorządów regionalnych i lokalnych, przedsiębiorców i innych podmiotów.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

W związku z tym, iż inwestycje infrastrukturalne oraz wsparcie doradcze realizowane w ramach działania 1.3 nie są przeznaczone dla określonego przedsiębiorcy, ich finansowanie nie będzie podlegało zasadom pomocy publicznej. Mogą one być wspierane do 100 % wydatków kwalifikowanych ze środków publicznych, przy czym maksymalna wysokość pomocy EFRR wynosić będzie do 75 % wydatków kwalifikowanych, zaś z krajowych środków publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego – do 25 %.

W przypadku przedsiębiorców działających na terenie parków i inkubatorów technologicznych może być udzielona pomoc publiczna. Wówczas wsparcie będzie udzielane zgodnie z zasadą *de minimis*.

5.6.1.4. Działanie 1.4. Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką

Cel

Celem działania jest poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez podnoszenie poziomu innowacyjności, w tym zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do przedsiębiorstw i instytucji.

Opis

Ścisła współpraca między sferą naukowo-badawczą a gospodarką jest konieczna dla osiągnięcia szybkiego postępu technologicznego. Obserwowany dotąd brak silnych powiązań między przedsiębiorstwami i sferą naukowo-badawczą jest jedną z przyczyn niewykorzystania potencjału obu tych sfer do poszukiwania i wprowadzania nowych rozwiązań poprawiających pozycję konkurencyjną gospodarki. Zasoby sektora naukowego w postaci nowoczesnego kapitału ludzkiego (eksperti), wyników prac B+R oraz infrastruktury B+R nie są odpowiednio wykorzystane w gospodarce. Strukturyzacja sfery naukowo-badawczej polegająca na rozwoju konsorcjów instytucji tworzących naukowo-przemysłowe Centra Zaawansowanych Technologii²⁴, zwane dalej „CZT”, lub Centra Doskonałości²⁵ oraz koncentracja badań na dziedzinach priorytetowych dla gospodarki będzie sprzyjała zwiększeniu zainteresowania przedsiębiorców inwestycjami w prace B+R. Niezbędne jest zatem podjęcie działań ukierunkowanych na rozwój powiązań i wzmocnienie współpracy między tymi sferami.

Działanie jest realizowane między innymi poprzez:

- projekty badawcze i prace rozwojowe: badania przemysłowe i badania przedkonkurencyjne prowadzone przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw samodzielnie lub we współpracy z instytucjami naukowo-badawczymi,
- projekty inwestycyjne związane z budową, modernizacją i wyposażeniem laboratoriów świadczących specjalistyczne usługi przedsiębiorstwom,
- projekty inwestycyjne związane z budową, modernizacją i wyposażeniem specjalistycznych laboratoriów CZT i Centrów Doskonałości działających w priorytetowych dziedzinach rozwoju polskiej gospodarki,

---

²⁴ CZT jest konsorcjum naukowym, składającym się z jednostek naukowych prowadzących badania o uznanym poziomie światowym oraz z innych podmiotów działających na rzecz badań naukowych i prac rozwojowych, rozwoju innowacji i wdrożeń. CZT, na podstawie umowy zawartej pomiędzy jego członkami, prowadzi działalność o charakterze interdyscyplinarnym służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami nauki uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej i innowacyjnej państwa.

²⁵ Centrum Doskonałości – jednostka naukowa lub zespół pracowników naukowych prowadzące w sposób ciągły badania naukowe w ramach współpracy międzynarodowej, w szczególności w ramach programów UE – mające na celu rozwój nauki w dziedzinach uznanych za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej państwa. Naukowcy działający w ramach Centrum Doskonałości wykorzystują zaplecze naukowe kilku różnych instytucji pracujących pod wspólnym naukowym i organizacyjnym kierownictwem. Z założenia Centra Doskonałości powinny być organizacyjnie niezależne, ale jednocześnie ich podstawę musi stanowić uznana jednostka badawcza. (może to być np. placówka PAN, uczelnia wyższa lub jednostka badawczo-rozwojowa). Programem Centrów Doskonałości jest utworzenie swego rodzaju „laboratorium” aktywnie współpracującego z przemysłem lub innymi użytkownikami rezultatów badań.

- projekty badawcze przeprowadzane przez CZT,
- projekty badawcze w obszarze monitorowania i prognozowania rozwoju technologii (*foresight*).

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Oczekiwane efekty realizacji działania 1.4 obejmują:

- poprawę warunków prowadzenia działalności B+R,
- zacieśnienie współpracy pomiędzy sferą B+R a przedsiębiorstwami, wyrażające się efektywnością wspólnie zrealizowanych projektów, mających wpływ na poziom konkurencyjności gospodarki,
- zwiększenie nakładów na prace B+R w przedsiębiorstwach globalnie, a także w porównaniu z nakładami na B+R z budżetu państwa,
- wzrost liczby patentów,
- wzrost liczby przedsiębiorstw innowacyjnych w całkowitej liczbie przedsiębiorstw.

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą działanie 1.4 jest Minister Nauki i Informatyzacji. Beneficjentami są przedsiębiorstwa, instytucje sfery B+R i inne instytucje wspierające przedsiębiorczość oraz innowacyjność.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Projekty badawcze i projekty inwestycyjne, dla których nie stosuje się przepisów dotyczących pomocy publicznej, będą wspierane do poziomu 100% ze środków publicznych, przy czym wysokość wskaźnika pomocy z EFRR wynosić będzie maksymalnie 75% wydatków kwalifikowanych, natomiast wskaźnik dofinansowania z krajowych środków publicznych wyniesie maksymalnie 25% tych wydatków.

W przypadku projektów podlegających zasadom pomocy publicznej pomoc udzielana będzie zgodnie z Wytycznymi Wspólnotowymi w sprawie pomocy państwa na badania i rozwój (Dz. Urz. WE C 45 z 17.02.1996).

W projektach tych maksymalne wsparcie publiczne może wynieść dla badań przemysłowych 50% (może ulec zwiększeniu maks. do 75%) oraz dla badań przedkonkurencyjnych 25% (może ulec zwiększeniu maks. do 50%).

Wskaźnik finansowania publicznego w przypadku realizacji projektów badawczych na badania przemysłowe i dla projektów badawczych przedkonkurencyjnych, których wsparcie finansowe jest pomocą publiczną, ulega zwiększeniu w przypadku realizacji z partnerem naukowo-badawczym lub co najmniej 2 podmiotami z UE o 10 punktów procentowych, zaś w przypadku realizacji projektu w ramach europejskich programów badawczych o 5 punktów procentowych i może osiągnąć poziom maksymalny 75% i 50% (co zaznaczono w nawiasach powyżej).

5.6.1.5. Działanie 1.5. Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych on-line

Cel

Celem działania jest poprawa warunków funkcjonowania gospodarki poprzez zwiększenie i poprawę jakości usług świadczonych on-line przez instytucje sektora publicznego na rzecz przedsiębiorstw z wykorzystaniem nowoczesnych technologii teleinformatycznych.

Opis

W Polsce podejmowane są działania mające na celu przyspieszenie procesu rozwoju społeczeństwa informacyjnego przez wykorzystanie narzędzi teleinformatycznych do rozwoju gospodarki, organizowania sprawnej, przyjaznej administracji oraz wyposażenia obywateli w umiejętności wykorzystania nowoczesnych narzędzi informatycznych. Służy temu m. in. realizacja działań zawartych w dokumencie rządowym „e-Polska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006”. Wdrażanie polityki z zakresu społeczeństwa informacyjnego bazuje na współpracy sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych. Polityka ta jest nakierowana na rozwój kluczowych dziedzin, takich jak: telekomunikacja, handel elektroniczny, elektroniczna administracja i edukacja.

Zapewnienie ciągłości przechodzenia do elektronicznej gospodarki i rozwoju społeczeństwa informacyjnego wymaga harmonijnej i skoordynowanej aktywności we wszystkich obszarach życia społeczno-gospodarczego. Prawidłowe funkcjonowanie nowoczesnej gospodarki, czyli gospodarki opartej na wiedzy, związane jest przede wszystkim z rozwojem infrastruktury teleinformatycznej, powszechnym, szybkim i tanim Internetem, inwestowaniem w ludzi i umiejętności, integracją społeczną oraz stymulowaniem do lepszego wykorzystania technologii informacyjnych. Ten ostatni aspekt jest objęty działaniami SPO–WKP w obszarze gospodarki elektronicznej, czyli takiej, w której technologie informacyjne są powszechnie używane do realizacji procesów gospodarczych w przedsiębiorstwach oraz w ich otoczeniu. Działalność gospodarcza wykonywana m. in. z wykorzystaniem sieci teleinformatycznych cechuje się niezależnością od geograficznego położenia podmiotów zainteresowanych współpracą, krótszym czasem reakcji na zdarzenia gospodarcze, niższymi kosztami, ograniczeniem roli pośredników, lepszym poinformowaniem konsumentów, dostępem do zagranicznych rynków oraz możliwością automatyzacji transakcji. Mimo podejmowanych dotychczas działań nadal niezbędne jest m. in. tworzenie mechanizmów i struktur rozwoju elektronicznej gospodarki oraz zwiększanie udziału MSP w gospodarce elektronicznej. Działania w tym zakresie stanowią wykonanie jednego z celów przewidzianych programem e-Polska, jak również Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

Działanie to będzie realizowane poprzez wdrażanie następujących typów projektów:

- stworzenie publicznej platformy elektronicznej powszechnego dostępu firm do informacji i usług publicznych (włączając elektroniczne platformy handlowe w logistycę, magazynowaniu i transporcie).

Wsparcie będzie miało postać zwrotu wydatków poniesionych przez instytucje państwowe z tytułu wdrażania projektów z obszaru wdrażania, upowszechnienia i wykorzystania centralnej platformy elektronicznej udostępnianej za pośrednictwem Internetu w realizacji zadań publicznych i zarządzania państwem,

- integrację referencyjnych rejestrów osób i firm.

Wsparcie będzie miało postać zwrotu wydatków poniesionych na wdrażanie projektów instytucji publicznych dotyczących utworzenia zintegrowanych rejestrów, obejmujących zakup i instalację centralnych serwerów i wymaganego oprogramowania,

- gwarancję bezpieczeństwa informacji dostarczanej przez firmy i obywateli do instytucji administracji publicznej,

Wsparcie będzie miało formę zwrotu poniesionych wydatków na wdrożenie projektów instytucji publicznych, związanych z ochroną wymiany danych, w tym na zakup i instalację centralnych serwerów i wymaganego oprogramowania.

Dodatkowo interoperatywność (środki, dzięki którym nastąpi połączenie systemów i sposobów działania między sobą), standaryzacja i użytkowanie otwartych źródeł oprogramowania są kluczowymi wymaganiami w kontekście tego typu projektów.

Ze względu na to, że celem tego działania jest wzrost udziału przedsiębiorstw w e-gospodarce, elektroniczne usługi publiczne muszą być kształtowane w taki sposób, żeby jak najlepiej odpowiadały na oczekiwania i potrzeby przedsiębiorców poprzez rozwój usług publicznych w ramach platform elektronicznych.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Spodziewane w ramach działania 1.5 efekty obejmują m. in.:

- zwiększenie liczby usług publicznych dla biznesu świadczonych on-line,
- wzrost liczby (udziału) przedsiębiorstw korzystających z usług publicznych świadczonych on-line,
- poprawę warunków, w tym bezpieczeństwa prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce,
- zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, jak również redukcja kosztów operacyjnych instytucji świadczących usługi publiczne *on-line*.

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą działanie 1.5 jest Minister Nauki i Informatyzacji. Beneficjentami działania są instytucje administracji rządowej.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Działanie to nie zawiera elementów pomocy publicznej.

Będzie finansowane do 100% ze środków publicznych, przy czym maksymalne dofinansowanie ze środków EFRR wyniesie 75 % całkowitych wydatków kwalifikujących się, zaś maksymalne dofinansowanie ze środków publicznych krajowych wyniesie 25 %.

5.6.2. PRIORYTET 2 — BEZPOŚREDNIE WSPARCIE PRZEDSIĘBIORSTW

Cel

Celem Priorytetu 2 „Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw” jest zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie inwestycji poprawiających ich poziom technologiczny i organizacyjny, jak również inwestycji w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, zwane dalej „BHP”, i ochrony środowiska oraz dostarczenie wysokiej jakości usług doradczych.

Celami częściowymi Priorytetu są:

- zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach,
- poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez inwestycje w wiedzę,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw,
- dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawodawstwa unijnego.

Uzasadnienie

Wraz z przystąpieniem Polski do UE, a tym samym włączeniem do JRE, przed polskimi przedsiębiorstwami pojawiają się ogromne wyzwania. Pierwszym jest konfrontacja z JRE, a więc z jednej strony zniesienie szeregu barier, ale z drugiej powstanie nowych. Kolejnym wyzwaniem jest sprostanie presji konkurencyjnej JRE. Trzecim wyzwaniem jest transformacja polskiej gospodarki w gospodarkę opartą na wiedzy i konieczność dostosowania przedsiębiorstw do tej gospodarki.

Włączenie Polski do JRE wiąże się z koniecznością przyjęcia przez Polskę zasad i instrumentów regulujących handel z partnerami trzecimi, które są ujęte we wspólnej polityce handlowej UE oraz przyjęcia zasad wzajemnego obrotu handlowego między państwami członkowskimi, uregulowanymi przez prawo wspólnotowe dotyczące JRE. Oprócz zniesienia barier granicznych nastąpi też zniesienie barier technicznych. Większość problemów mogących utrudnić funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości, na JRE może wynikać z odmiennych wymogów technicznych (związanych z procesami produkcyjnymi, jak również z wprowadzeniem produktów na rynek). Wymogi te dotyczą przede wszystkim bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Polskie przedsiębiorstwa po akcesji do UE są zobligowane do stosowania zasad tzw. nowego podejścia do harmonizacji technicznej. Produkty będą mogły być wprowadzone na rynek tylko wówczas, jeśli spełnią określone wymagania. Dla przedsiębiorców oznacza to konieczność uzyskania dla swoich produktów odpowiednich certyfikatów.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące polskie sektory produkcyjny i usługowy, dowodzą, iż są one znacznie słabsze kadrowo, kapitałowo oraz technologicznie w stosunku do przedsiębiorstw w „krajach piętnastki”. Konkurencyjność polskich przedsiębiorstw oparta jest na nietrwałych (tradycyjnych) przewagach głównie taniej sile roboczej. Zbyt małe jest wykorzystanie technologii informacyjnych zarówno w zarządzaniu przedsiębiorstwem, w procesach produkcyjnych, jak i prowadzeniu działalności usługowej. Problemy te dotyczą, w różnym zakresie, zarówno przedsiębiorstw dużych jak i MSP. Polski dotyczą okresy przejściowe, które pozwalają derogować postanowienia rozporządzenia nr 655/1989/WE z dnia 30 grudnia 1989 r. (Dz. Urz. WE L 393 z 30.12.1989) dotyczące wyposażenia stanowiska pracy założonego między 31 grudnia 2002 r. a 31 grudnia 2005 r. Ważnym jest zatem przygotowanie techniczne przedsiębiorstw, które będzie stosunkowo dużym wysiłkiem inwestycyjnym.

Obecna sytuacja gospodarcza na świecie – postępujący proces globalizacji, silna konkurencja na rynku oraz szybko i mocno odczuwalne skutki kryzysów, niezależnie od miejsc, w których kryzysy te występują, powodują, że sektor MSP – jako sektor dynamicznie rozwijający się, elastyczny, a tym samym mający duży wpływ na konkurencyjność gospodarki, powinien stać się głównym adresatem pomocy w ramach SPO-WKP. Nie oznacza to jednak, że pozostałe przedsiębiorstwa nie zostaną objęte pomocą. Działania wspierające będą dynamizować rozwój

najmniejszych przedsiębiorstw – w kierunku ich agregacji lub przekształcenia się w większe przedsiębiorstwa oraz korzystania z potencjału średnich i dużych przedsiębiorstw do tworzenia łańcuchów kooperacyjnych.

Analiza poziomu innowacyjności polskich przedsiębiorstw pokazuje, że odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw drastycznie maleje w ostatnich latach, podobnie jak liczba przedsiębiorstw deklarujących zainteresowanie wprowadzeniem innowacji technologicznych i/lub organizacyjnych. Jedną z przyczyn, obok braku odpowiedniej wiedzy i źródeł informacji, jest brak odpowiednich zasobów finansowych w przedsiębiorstwach oraz niechęć do podejmowania ryzyka związanego z zainwestowaniem w innowacje. Biorąc pod uwagę problemy finansowe MSP, nie dziwi fakt, że ponoszą one niewielkie nakłady na działalność B+R oraz modernizację swojego majątku produkcyjnego. Problemem wielu polskich przedsiębiorstw jest zatem niekonkurencyjny i zdekapitalizowany majątek oraz niska rentowność, która nie pozwala na jego modernizację. Występująca na skutek tego luka technologiczna jest znacznie większa wobec konkurentów zagranicznych niż krajowych.

Przewidziane w SPO-WKP dotacje przeznaczone na inwestycje mają wesprzeć bezpośrednio przedsiębiorców zamierzających realizować nowe inwestycje. Dotacje będzie można przeznaczyć na zakup środków trwałych oraz na zakup wartości niematerialnych i prawnych. Ponadto dotacje będą przyznawane na tworzenie nowych miejsc pracy. Ze wsparcia w postaci dotacji będą mogli korzystać przedsiębiorcy tworzący nowe przedsiębiorstwa, wprowadzający innowacje technologiczne i/lub organizacyjne w swoich przedsiębiorstwach lub też dokonujący inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska, jak również poprawę warunków BHP.

Kluczem do poprawy oraz ugruntowania konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa staje się jakość produkcji i usług. Mała liczba przedsiębiorstw posiadających certyfikaty systemów zarządzania jest spowodowana wysokimi kosztami uzyskiwania tego typu certyfikatów. Konieczność wykorzystania technologii teleinformacyjnych, jako jednego ze sposobów tworzenia przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw, jest nieunikniona w dobie budowania społeczeństwa informacyjnego. Dlatego też w ramach zaproponowanych działań dotacje inwestycyjne będą przeznaczone na inwestycje w tego typu technologie i rozwiązania.

Celem działań realizowanych w ramach Priorytetu 2 będzie m. in. zwiększanie liczby firm posiadających certyfikaty produktu i systemu, które umożliwią i ułatwią przedsiębiorstwom dostęp do rynków zagranicznych. Przedsiębiorcy otrzymają pomoc doradczą i finansową w zakresie projektowania i wdrażania, potwierdzonych certyfikatem systemów zarządzania środowiskiem lub bezpieczeństwem i higieną pracy, a także wsparcie w uzyskaniu certyfikatów zgodności dla wyrobów, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej i personelu oraz w nadawaniu wyrobom znaku „CE”, „FDA” itp.

Celem działań realizowanych w ramach Priorytetu 2 będzie również pobudzenie i zwiększanie wymiany handlowej przedsiębiorstw. Firmy otrzymają wsparcie przede wszystkim na działania umożliwiające wchodzenie na nowe rynki zbytu lub też działania na rzecz zwiększania istniejącego eksportu na danym rynku, w tym pomoc związaną z promocją produktów, wsparcie udziału w targach i wystawach zagranicznych oraz udziału w związanych z nimi misjach gospodarczych.

Unijne wymagania w zakresie ochrony środowiska wobec przedsiębiorstw przemysłowych, zawarte w dyrektywach europejskich, oznaczają konieczność

poniesienia ogromnych wydatków inwestycyjnych. Dla tych podmiotów, które nie wdrażają w porę ekologicznych procedur, data końca wynegocjowanych okresów przejściowych może oznaczać koniec działalności. Jednak ograniczone możliwości przedsiębiorstw w zakresie finansowania inwestycji proekologicznych stanowią barierę dla podejmowania tego typu działań. Kluczowe w tym miejscu są trzy obszary, w których należy skoncentrować kapitał i wysiłki: ochrona powietrza, szczególnie w zakresie emisji z dużych zakładów, gospodarka wodno-ściekowa (przypkładowo oczyszczalnie ścieków) oraz gospodarka odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi, jak również zdobycie pozwoleń zintegrowanych.

Aby uzyskać konkurencyjną pozycję i jakość niezbędne jest wypracowanie otoczenia zapewniającego przestrzeganie wymogów BHP. Dlatego też trzeba zapewnić warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej w taki sposób, żeby nie bazowała na niskich standardach BHP. Niezbędnym jest efektywniejsze wdrażanie prawa unijnego szczególnie w MSP poprzez zwiększone informowanie i szkolenia dotyczące odpowiednich przepisów prawnych, jak również poprzez wspieranie zakupu nowego wyposażenia. Pomoc przy dostosowywaniu procesów produkcyjnych i wyposażenia stanowisk pracy do wymogów BHP UE musi być dostosowana do sytuacji gospodarki, charakteryzującej się brakiem kapitału i wysokim bezrobociem.

Spodziewane rezultaty realizacji Priorytetu

- wzrost liczby nowych miejsc pracy, w tym w sektorach nowoczesnych,
- zwiększenie liczby przedsiębiorstw korzystających z usług doradczych, w tym *on-line*,
- wzrost liczby przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze produkcyjnym i usługowym,
- wzrost udziału wartości sprzedaży wyrobów nowych i zmodernizowanych w wartości sprzedaży ogółem,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w gospodarce, w tym w sektorach nowoczesnych,
- wzrost nakładów na działalność inwestycyjną w zakresie ochrony środowiska i BHP.

Niektóre z tych rezultatów można przedstawić przy pomocy skwantyfikowanych wskaźników:

Wskaźniki oddziaływania	Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (rok 2001)	Wartość szacowana wskaźnika (rok 2008)
Liczba nowo powstałych miejsc pracy	corocznie	0	28 000
Liczba przedsiębiorstw wspartych w ramach SPO-WKP, które wprowadziły nowe produkty na rynek	corocznie	0	13 600
Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w przemyśle wśród przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie w ramach SPO-WKP	badanie cykliczne obejmujące okresy trzyletnie	0	80%
Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze usług wśród przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie w ramach SPO-WKP	badanie cykliczne obejmujące okresy trzyletnie	0	80%

Wskaźniki oddziaływania	Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika (rok 2001)	Wartość szacowana wskaźnika (rok 2008)
Liczba przedsiębiorstw wspartych w ramach SPO-WKP, które podpisały porozumienia importowe/eksportowe	corocznie	0	2250
Liczba przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach, które powstały w wyniku wsparcia doradczego w ramach SPO-WKP	monitoring bieżący	0	200

Wskaźniki dodatkowe

Udział wartości sprzedaży nowych lub zmodernizowanych wyrobów w wartości sprzedanych ogółem	corocznie	18.0%	21.0%
Odsetek firm innowacyjnych w przemyśle	badanie cykliczne obejmujące okresy trzyletnie	16.9% (1998-2000)	17.5%
Liczba instalacji, dla których wydano pozwolenia zintegrowane	corocznie	12 (2003)	900
Wydatki na działalność innowacyjną w przemyśle (firmy powyżej 49 pracowników) w wydatkach na inwestycje	corocznie	9.5%	12%
Odsetek firm innowacyjnych w sektorze usług	badanie cykliczne obejmujące okresy trzyletnie	16.0% (1997-1999)	20%
Udział inwestycji w PKB	corocznie	16.2%	22%
Przeciętna liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach sektora MSP	corocznie	3.3	4.5

Działania

Cele cząstkowe Priorytetu 2 będą osiągnięte poprzez realizację czterech działań:

- 2.1. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo;**
- 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw;**
- 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje;**
- 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.**

5.6.2.1. Działanie 2.1. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo

Cel

Celem działania jest zwiększenie konkurencyjności polskich MSP prowadzących działalność gospodarczą na terenie Polski poprzez ułatwienie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej.

Opis

W szybko zmieniającym się środowisku funkcjonowania przedsiębiorstw wiedza staje się kluczowym czynnikiem sukcesu w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Polskie przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe, bardzo często nie mają możliwości dostępu do specjalistycznej wiedzy wewnątrz firmy. Stąd konieczność korzystania z usług instytucji zewnętrznych, co nie zawsze jest możliwe, np. z powodu wysokich kosztów takich usług lub ich ograniczonej dostępności. Dzięki wsparciu ze środków strukturalnych, w ramach niniejszego działania, przedsiębiorcy będą mieli ułatwiony dostęp do najistotniejszych z punktu widzenia budowania konkurencyjności polskich przedsiębiorstw usług specjalistycznych.

Działanie realizowane będzie poprzez dotacje dla przedsiębiorstw na pokrycie części kosztów usług doradczych świadczonych przez akredytowanych wykonawców (obejmujących również instytucje, które otrzymują wsparcie w ramach działania 1.1, o ile instytucje te otrzymają akredytację), dotyczących m.in.:

- zasad prowadzenia przedsiębiorstwa w warunkach JRE,
- wdrażania systemów zarządzania jakością, zarządzania środowiskiem oraz wiedzy z zakresu wymogów prawnych BHP,
- uzyskiwania certyfikatów zgodności dla wyrobów, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej i personelu,
- wdrażania strategii rozwoju przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie i rozwiązania innowacyjne,
- podejmowania i rozwijania działalności eksportowej,
- powstawania firm opartych na zaawansowanych technologiach.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

W wyniku realizacji ww. projektów można oczekiwać następujących efektów:

- zwiększenia liczby MSP korzystających ze specjalistycznych usług doradczych,
- wzrostu udziału przedsiębiorstw posiadających certyfikaty jakości w całkowitej liczbie przedsiębiorstw,
- wzrostu udziału sektora MSP w eksporcie ogółem,
- wzrostu liczby nowo powstających firm opartych na zaawansowanych technologiach,
- wzrostu wskaźnika przedsiębiorstw innowacyjnych,
- wzrostu liczby nowych miejsc pracy w firmach korzystających z doradztwa.

Beneficjenci

Działanie 2.1 realizowane jest przez PARP (Instytucja Wdrażająca) we współpracy z RIF. Dla zapewnienia komplementarności wsparcia w ramach ZPORR wspierane będą mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 pracowników, nieistniejące na rynku dłużej niż 3 lata, z wyłączeniem nowo powstałych przedsiębiorstw opartych na zaawansowanych technologiach. Beneficjentami działania 2.1 są działające już MSP, wliczając mikroprzedsiębiorstwa istniejące ponad 3 lata albo mikroprzedsiębiorstwa oparte na zaawansowanych technologiach o znaczącym potencjale rynkowym.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

W ramach działania będzie udzielana pomoc publiczna.

Maksymalna wysokość wsparcia udzielonego w ramach działania wynosi 50 % wydatków kwalifikowanych projektu (w oparciu o wyłączenie blokowe – *block*

exemption) - na doradztwo dla firm z sektora MSP innych niż nowo utworzone oparte na zaawansowanych technologiach). W przypadku projektów doradztwa dla nowo powstałych firm opartych na zaawansowanych technologiach spełniających kryteria zapisane w Uzupełnieniu SPO-WKP wsparcie może wynosić do 100 % kwalifikujących się wydatków projektu (w oparciu o zasadę *de minimis*).

Udzielane wsparcie będzie zgodne z zasadami zawartymi w:

- rozporządzeniu nr 70/2001/WE z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 10, z 13.01.2001), zwanym dalej „rozporządzeniem 70/2001”,
- rozporządzeniu nr 69/2001/WE z dnia 12 stycznia w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis* (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001), zwanym dalej „rozporządzeniem 69/2001”.

5.6.2.2. Działanie 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw

Cel

Celem działania jest poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie nowych inwestycji prowadzących do zasadniczych zmian produkcji, produktu lub procesu produkcyjnego oraz wzrost skali umiędzynarodowienia przedsiębiorstw poprzez promocję.

Opis

W ramach działania wydzielono dwa poddziałania, które wsparciem obejmują:

2.2.1 Projekty polegające na dokonywaniu nowych inwestycji (w rozumieniu przepisów UE), polegających na utworzeniu lub rozbudowie przedsiębiorstwa, zarówno ze sfery produkcyjnej jak i usługowej, jak również na rozpoczęciu w przedsiębiorstwie działalności obejmującej dokonywanie zasadniczych zmian produkcji, produktu lub procesu produkcyjnego.

Duża uwaga jest poświęcona rozwojowi sektora MSP. Z tego względu $\frac{3}{4}$ funduszy UE jak również narodowych funduszy budżetowych jest przyznane MSP w ramach tego działania.

2.2.2 Projekty w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw poprzez pokrycie części kosztów udziału przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami, w tym także w zakresie promocji innowacji technologicznych i/lub organizacyjnych (uczestnictwo w targach przedsięwzięć innowacyjnych i środowiskowych).

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Efekty związane z wdrażaniem działania 2.2 obejmują m. in.:

- stworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach,
- wzrost świadomości potrzeby umiędzynarodowienia przedsiębiorstw (wyklucza się pomoc w eksporcie),
- wzrost nakładów na inwestycje przedsiębiorstw,
- wzrost wskaźnika innowacyjności przedsiębiorstw,

- wzrost liczby wprowadzonych przez wspierane przedsiębiorstwa produktów na rynek,
- unowocześnienie technologii, wzrost wydajności pracy i poprawa jakości produktów i usług,
- dostosowanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i wymogów BHP.

Beneficjenci

Poddziałanie 2.2.1 jest wdrażane przez Departament Instrumentów Finansowych w MGiP, zwany dalej „DIF”, jako że instrument ten jest kontynuacją już istniejącego instrumentu w ramach ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji, wdrażanego przez ten Departament.

Poddziałanie 2.2.2 jest wdrażane przez Departament Inwestycji Zagranicznych i Promocji Eksportu w MGiP, zwany dalej „DZE”, jako że ten instrument jest kontynuacją istniejącego już instrumentu wspierania przedsiębiorstw. W przypadku delegowania zadania w ramach poddziałania 2.2.2 do mającej powstać w 2004 r. agencji promocji gospodarczej, wdrażanie poddziałania 2.2.2 będzie przekazane do ww. agencji.

Beneficjentami są przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terytorium Polski.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Poddziałanie 2.1.1.

W ramach tego poddziałania będzie udzielana pomoc publiczna zgodnie z dokumentami:

- Wytyczne w sprawie krajowej pomocy regionalnej (Dz. Urz. WE C 74 z 10.03.1998), zwane dalej „Wytycznymi w sprawie krajowej pomocy regionalnej”,
- Wytyczne wielosektorowe o pomocy regionalnej na duże projekty inwestycyjne (Dz. Urz. WE C 70 z 19.03.2002).

Zgodnie z rozporządzeniem 70/2001, maksymalna wysokość pomocy publicznej zależy od intensywności pomocy w danym regionie, zgodnie z mapą pomocy regionalnej przyjętej dla Polski.

Na dofinansowanie składają się:

- dotacja inwestycyjna, liczona od wartości kwalifikowanych wydatków inwestycji, w wysokości maksymalnie 50% dopuszczalnej intensywności pomocy dla danego regionu,
- dotacja na tworzenie nowych miejsc pracy, w wysokości maksymalnie równoważności 4 tys. € na jedno utworzone miejsce pracy.

Poddziałanie 2.2.2.

Maksymalna wielkość wsparcia wyniesie 50% całości wydatków kwalifikowanych projektu. Istnieje również maksymalne i minimalne ograniczenie kwotowe. Wsparcie będzie udzielane w oparciu o zasadę *de minimis*.

5.6.2.3. Działanie 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje

Cel

Celem działania jest zwiększenie konkurencyjności MSP prowadzących działalność na terenie Rzeczypospolitej Polskiej poprzez unowocześnienie ich oferty produktowej i technologicznej.

Opis

Drugim, obok wiedzy, kluczowym z punktu widzenia konkurencyjności przedsiębiorstwa na rynku czynnikiem jest dysponowanie nowoczesnymi środkami trwałymi, wykorzystywanymi przez przedsiębiorcę do produkcji lub świadczenia usług. Problemem wielu polskich MSP jest niekonkurencyjny i zdekapitalizowany majątek oraz niska rentowność, która nie pozwala na jego modernizację. Występująca na skutek tego luka technologiczna jest znacznie większa wobec konkurentów zagranicznych niż krajowych. MSP potrzebują wsparcia w formie zarówno doradztwa i lepszego dostępu do informacji, jak również w zakresie inwestycji, m.in. w celu skutecznego wdrażania przepisów BHP.

W celu zwiększenia nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach usługowych i produkcyjnych, a co za tym idzie poprawy ich oferty produktowej i technologicznej, planuje się wsparcie następujących przedsięwzięć, obejmujących tylko inwestycje określone w rozporządzeniu 70/2001 :

- działania modernizacyjne w MSP,
- wdrażanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwa,
- zakup wyników prac B+R i/lub praw własności przemysłowej przez przedsiębiorstwa,
- wdrażanie i komercjalizację technologii i produktów innowacyjnych,
- zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej,
- zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych w procesach zarządzania przedsiębiorstwem,
- dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP.

Projekty realizujące jakiegokolwiek działania modernizacyjne oraz dostosowawcze będą szczegółowo badane pod kątem zgodności z ww. rozporządzeniem.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Efekty związane z działaniem 2.3 obejmują między innymi:

- wzrost nakładów inwestycyjnych w sektorze MSP,
- wzrost poziomu innowacyjności przedsiębiorstw,
- stworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach.

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą działanie 2.3 jest PARP we współpracy z RIF. We właściwych przypadkach do współpracy zostaną włączone również instytucje sektora finansowego. W okresie przedakcesyjnym podobne programy inwestycyjne dla MSP były wdrażane przez PARP z narodowych funduszy budżetowych i funduszy

programu Phare. Komplementarnie do działania „Mikroprzedsiębiorstwa” w ramach ZPORR (poniżej 10 pracowników i działające nie dłużej niż 3 lata, z wyłączeniem nowo utworzonych przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie), Beneficjentami działania 2.3 są działające już MSP, wliczając mikroprzedsiębiorstwa istniejące ponad 3 lata albo mikroprzedsiębiorstwa oparte na zaawansowanych technologiach o znaczącym potencjale rynkowym.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

W ramach działania będzie udzielana pomoc publiczna.

Maksymalna wysokość pomocy publicznej zależy od intensywności pomocy w danym regionie, zgodnie z mapą pomocy regionalnej przyjętej dla Polski.

Pomoc publiczna będzie udzielana zgodnie z rozporządzeniem 70/2001 oraz rozporządzeniem 69/2001.

5.6.2.4. Działanie 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska

Cel

Celem jest zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw działających w warunkach JRE poprzez wspieranie przedsiębiorstw zobligowanych do dostosowania swojej infrastruktury do wymogów ochrony środowiska.

Działanie to będzie wspomagało realizację zobowiązań negocjacyjnych Polski w zakresie wdrażania wybranych dyrektyw z dziedziny ochrony środowiska.

Opis

W myśl zasad zrównoważonego rozwoju wzrost gospodarczy powinien odbywać się z uwzględnieniem właściwego oddziaływania na stan środowiska naturalnego. Współczesne podejście do ochrony środowiska wymusza tworzenie i wdrażanie nowych technik i technologii, przede wszystkim takich, które przyczyniają się do eliminacji zanieczyszczeń u źródła.

Zastosowanie takich technologii w wielu wypadkach może prowadzić do uzyskiwania podwójnych korzyści; oprócz pożądanego obniżenia poziomu negatywnych oddziaływań na środowisko osiąga się obniżenie materiałochłonności i energochłonności, co w powiązaniu z obniżeniem opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska pozwala na istotne obniżenie kosztów operacyjnych działalności przedsiębiorstw realizujących takie przedsięwzięcia. Bariere w wdrażaniu tego rodzaju technologii stanowi z reguły brak środków inwestycyjnych lub niska zdolność kredytowa przedsiębiorstw.

Jednakże wiele postulowanych, „przyjaznych środowisku” zmian technologicznych powoduje przejściowe, a w niektórych przypadkach trwałe zwiększenie kosztów operacyjnych. W długookresowej analizie *kosztów i korzyści środowiskowych* bilans takich zmian jest ewidentnie dodatni, jednak z punktu widzenia krótko- i średniookresowej strategii finansowej przedsiębiorstw ich wprowadzanie może wydawać się nieuzasadnione ekonomicznie. Z drugiej strony podmioty, które nie wdrożą ekologicznych procedur do momentu wygaśnięcia wynegocjowanych okresów przejściowych, zostaną postawione przed koniecznością zakończenia uciążliwej dla środowiska działalności produkcyjnej, a co najmniej znacznego jej ograniczenia, co może nieść ze sobą nie tylko niepożądane skutki społeczno-ekonomiczne, ale także szkody ekologiczne.

Uzgodnione w traktacie negocjacji akcesyjnych tempo wdrażania przez polskie przedsiębiorstwa przemysłowe unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, określonych w dyrektywach UE – częstokroć znacznie szybsze niż miało to i ma nadal miejsce wśród dotychczasowych członków Unii – powoduje konieczność poniesienia w stosunkowo krótkim czasie ogromnych wydatków inwestycyjnych. Jednocześnie konwencjonalne mechanizmy finansowania inwestycji – w pełni zgodne z zasadą *zanieczyszczający płaci*, stanowiącą fundament polskiej polityki ekologicznej – wydają się ciągle niewystarczające dla wygenerowania środków niezbędnych dla sfinansowania tak ambitnych zamierzeń. Dlatego w okresie przejściowym konieczne jest uruchomienie programów wsparcia „przyjaznych środowisku” działań przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP, które borykają się z największymi trudnościami w zdobywaniu środków na rozwój i wdrażanie nowoczesnych technologii.

W związku z powyższym w ramach działania 2.4 przewiduje się wsparcie następujących typów przedsięwzięć:

- inwestycje dostosowujące instalacje do wymagań ochrony środowiska, w szczególności do wymagań BAT, warunkujące możliwość i termin uzyskania pozwolenia zintegrowanego (zgodnie z dyrektywą nr 61/1996/WE z dnia 24 sierpnia 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń przemysłowych (Dz. Urz. WE L 257 z 10.10.1996)),
- inwestycje związane z budową lub modernizacją oczyszczalni i podczyszczalni ścieków przemysłowych oraz zmianami technologicznymi w przedsiębiorstwach, ze szczególnym uwzględnieniem redukcji substancji szkodliwych odprowadzanych do środowiska wodnego i trwałych substancji organicznych (zgodnie z dyrektywą nr 464/1976/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego (Dz. Urz. WE L 129 z 18.05.1976) i dyrektywami „córkami” oraz dyrektywą nr 271/1991/WE z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991)),
- realizacja zadań przyczyniających się do ograniczania emisji z obiektów spalania paliw do powietrza (zgodnie z wymogami dyrektywy nr 80/2001/WE z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania (Dz. Urz. WE L 309 z 27.11.2001)),
- realizacja inwestycji i programów przyczyniających się do rozwiązywania problemów odzysku i unieszkodliwiania odpadów przemysłowych i niebezpiecznych (m. in. zgodnie z wymogami dyrektywy nr 442/1975/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L 194 z 25.07.1975), dyrektywy nr 689/1991/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 31.12.1991), dyrektywy nr 62/1994/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz. Urz. WE L 365 z 31.12.1994), dyrektywy nr 67/1994/WE z dnia 16 grudnia 1994 r. w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 365 z 31.12.1994), dyrektywy nr 59/1996/WE z dnia 16 września 1996 r. w sprawie unieszkodliwiania polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (Dz. Urz. WE L 243 z 24.09.1996) oraz dyrektywy nr 76/2000/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (Dz. Urz. WE L 332 z 28.12.2000).

Spodziewane rezultaty realizacji działania

Rezultaty działania obejmują korzyści środowiskowe (zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zagospodarowanie odpadów przemysłowych, poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych) oraz społeczno-ekonomiczne (zachowanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które dzięki poczynionym inwestycjom nie będą musiały zakończyć działalności).

Beneficjenci

Instytucją Wdrażającą dla działania 2.4 jest NFOŚiGW.

Beneficjentami są przedsiębiorstwa, które dokonywać będą inwestycji w zakresie ochrony środowiska.

Zgodność z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Realizacja działania związana jest z udzielaniem pomocy publicznej.

Pomoc będzie udzielana w oparciu o:

- Wspólnotowe wytyczne dotyczące pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego (Dz. Urz. WE C 37 z 03.02.2001),
- Wytyczne w sprawie krajowej pomocy regionalnej,
- Traktat Akcesyjny (Dz. Urz. WE L 236 z 23.09.2003) (okresy przejściowe w rozdziale polityka konkurencji).

Pomoc publiczna jest udzielana zgodnie ze szczegółowymi założeniami programu pomocowego notyfikowanego do Komisji Europejskiej.

Maksymalny poziom pomocy publicznej zależy od podstawy prawnej, w oparciu o którą udzielona jest pomoc regionalna lub horyzontalna, zgodnie z programem pomocowym.

5.6.3. POMOC TECHNICZNA

Cel

Celem pomocy technicznej SPO-WKP jest zapewnienie wsparcia dla procesu wdrażania SPO-WKP oraz dla efektywnego, zgodnego z prawem i politykami wspólnotowymi, wykorzystania finansowego wkładu Wspólnoty oraz środków krajowych poprzez:

- zapewnienie wysokiej jakości i spójności działań służących wdrażaniu SPO-WKP,
- zagwarantowanie zgodności realizowanych projektów z prawodawstwem unijnym i politykami wspólnotowymi,
- zorganizowanie systemu informacji i promocji operacji SPO-WKP.

Uzasadnienie

Wsparcie techniczne SPO-WKP ma charakter komplementarny w stosunku do zakresu wsparcia Programu Operacyjnego – Pomoc Techniczna 2004–2006, zwanego dalej „PO-PT”, i zgodnie z rozporządzeniem 1260/1999 skierowane jest na wzmocnienie systemu zarządzania, monitorowania, kontroli i oceny stopnia realizacji SPO-WKP. Regulacją wskazującą szczegółowe informacje odnośnie wydatków kwalifikowanych, które mogą być refundowane m.in. w ramach pomocy technicznej, jest rozporządzenie nr 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie nr 1685/2000/WE z dnia 28 lipca 2000 r. w zakresie uznawania

wydatków na działania współfinansowane z funduszy strukturalnych i wycofujące rozporządzenie nr 1145/2003 z dnia 27 czerwca 2003 r. (Dz. Urz. WE L 72 z 11.03.2004), zwane dalej „rozporządzeniem 448/2004”.

Spodziewane rezultaty

- stworzenie sprawnego systemu wdrażania SPO-WKP,
- osiągnięcie celów SPO-WKP.

Działania

W ramach pomocy technicznej realizowane są cztery działania:

3.1. Wsparcie zarządzania SPO-WKP,

3.2. Komputeryzacja oraz wyposażenie w sprzęt biurowy instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP,

3.3. Informacja i promocja działań SPO-WKP,

3.4. Wsparcie Jednostki Oceny.

5.6.3.1. Działanie 3.1. Wsparcie zarządzania SPO-WKP

Cel

Celem tego działania jest techniczne i finansowe wsparcie procesu przygotowania, monitorowania, oceny i kontroli, służące sprawnemu wdrażaniu SPO-WKP oraz efektywnemu wykorzystaniu środków EFRR.

Opis

Wsparcie skierowane jest na:

1. Proces wyboru i selekcji projektów, w szczególności:

- ekspertyzy, studia, oceny i doradztwo z zakresie zadań SPO-WKP na rzecz wsparcia procesu wyboru i selekcji projektów,
- doradztwo techniczne dla promotorów projektów dotyczące konstrukcji projektu, przeprowadzenia oceny projektów i grup projektów pod kątem ich kwalifikowalności (zasady i wskaźniki selekcji), zgodności z prawem UE i politykami wspólnotowymi,
- udzielanie pomocy w zakresie doradztwa i szkoleń specjalistycznych, wyłącznie dla projektów w ramach SPO-WKP, przy ewentualnym tworzeniu struktury konsorcyjnej (lub innej formy partnerstwa) odpowiedzialnej za realizację i finansowanie projektu na poziomie regionalnym i lokalnym,
- obsługę działalności Komitetu Sterującego²⁶ jako organu wspierającego Instytucję Zarządzającą przy wyborze i weryfikacji projektów,
- szkolenia (także szkolenia uzupełniające) w zakresie procesu wyboru i selekcji projektów dla pracowników Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących i Instytucji Wdrażających oraz innych instytucji (w tym europejskich instytucji finansowych) zaangażowanych we wdrażanie SPO-WKP, jak również dla członków Komitetu Sterującego.

---

²⁶ Nazwa „Komitet Sterujący” oznacza zawsze Komitet Sterujący SPO – WKP.

2. Zarządzanie:

- wsparcie eksperckie Instytucji Zarządzającej w zakresie metod weryfikacji projektów,
- doradztwo dla Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących i Instytucji Wdrażających w zakresie usprawnienia systemu zarządzania SPO-WKP i prawidłowości dokonywanych operacji,
- szkolenia uzupełniające dla kadry zaangażowanej w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP (pracownicy służby cywilnej i inni zaangażowani w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP),
- wydatki na wynagrodzenia, włącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne dla:
  - urzędników służby cywilnej oddelegowanych do instytucji zaangażowanych w proces zarządzania i wdrażania w celu wdrażania zadań związanych z przygotowaniem, wyborem, sprawdzaniem, audytem i monitorowaniem działań,
  - innych pracowników zatrudnionych do wykonywania wyżej wymienionych działań.

3. Monitorowanie:

- obsługa techniczna działalności Komitetu Monitorującego i jego podkomitetów (w tym koszty administracyjne, organizacja spotkań osób i instytucji zaangażowanych w realizację danego projektu i innych kosztów związanych z pracą Komitetu Monitorującego),
- obsługa ekspercka Komitetu Monitorującego,
- szkolenia i doszkalanie członków Komitetu Monitorującego w zakresie monitoringu,
- ekspertyzy na temat usprawniania systemu monitorowania,
- przygotowanie i przedłożenie przez Instytucję Zarządzającą sprawozdań na temat wdrażania SPO-WKP do Komisji Europejskiej, po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący,
- zbieranie danych ze źródeł innych niż statystyka państwowa (ekspertyzy na temat metodologii efektywnego monitorowania elementów SPO-WKP).

4. Kontrolę:

- przeprowadzenie audytu zewnętrznego (organizacyjnego i finansowego) przez niezależną firmę audytorską na zlecenie jednostki kontroli finansowej w Instytucji Zarządzającej,
- prowadzenie kontroli w miejscu realizacji projektu.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

- stworzenie efektywnego systemu oceny i wyboru projektów,
- stworzenie efektywnego systemu monitorowania projektów, działań oraz Priorytetów SPO-WKP.

Beneficjenci

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie działania jest Instytucja Zarządzająca.

Beneficjentami są:

- Instytucja Zarządzająca,
- Instytucje Pośredniczące,
- Instytucje Wdrażające oraz RIF,
- Komitet Monitorujący,
- Komitet Sterujący,
- Grupa Robocza do spraw oceny wniosków pomocy technicznej SPO-WKP.

5.6.3.2. Działanie 3.2. Komputeryzacja oraz wyposażenie w sprzęt biurowy instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP

Cel

Celem jest stworzenie potencjału administracji do zarządzania SPO-WKP, poprzez nabycie odpowiedniej ilości sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz sprzętu biurowego, dla celów zarządzania, monitorowania, kontroli i oceny.

W ramach tego działania nie będą finansowane żadne koszty związane z wdrażaniem, korzystaniem i utrzymaniem Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności – SIMIK, zwanego dalej „SIMIK”, koszty te bowiem są pokrywane z PO–PT.

Opis

W ramach tego działania zostanie zakupiony i zainstalowany kompletny sprzęt wraz z odpowiednim oprogramowaniem, niezbędny dla prawidłowego funkcjonowania Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Wdrażających oraz RIF. Cel działania zostanie osiągnięty przez wdrożenie następujących projektów:

- zakup komputerów i innego sprzętu dla celów zarządzania, monitorowania, kontroli i ewaluacji, takiego jak kserokopiarki, faksy, audiowizualny sprzęt do obsługi konferencji (rzutniki, sprzęt do prezentacji),
- zakup oprogramowania dla celów zarządzania, monitorowania, kontroli i ewaluacji.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

- zapewnienie sprawnej realizacji SPO-WKP.

Beneficjenci

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie działania jest Instytucja Zarządzająca.

Beneficjentami są:

- Instytucja Zarządzająca,
- Instytucje Wdrażające oraz RIF,
- Instytucje Pośredniczące.

5.6.3.3. Działanie 3.3. Informacja i promocja działań SPO-WKP

Cel

Celem tego działania jest realizacja obowiązków nałożonych na Instytucję Zarządzającą przez przepisy art. 46 rozporządzenia 1260/1999 oraz przepisy rozporządzenia nr 1159/2000/WE z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie prowadzenia

przez Państwa Członkowskie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych (Dz. Urz. WE L 130 z 31.05.2000), zwanego dalej „rozporządzeniem 1159/2000”.

Opis

W ramach tego działania realizowane są następujące typy projektów:

- wydawanie i dystrybucja materiałów informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych (publikacja i dystrybucja aktualnych oficjalnych tekstów SPO-WKP wraz z podręcznikiem zawierającym wytyczne jak korzystać z pakietu pomocy SPO-WKP, a także materiałów informujących o obszarach interwencji SPO-WKP oraz o rezultatach pomocy),
- ustanowienie systemu bieżącego informowania o realizacji SPO-WKP, wprowadzonych zmianach i realokacjach,
- konferencje, szkolenia i warsztaty (szkolenia i warsztaty dla Instytucji Pośredniczących i Instytucji Wdrażających, szkolenia i warsztaty dla Beneficjentów, konferencje prasowe, konferencje regionalne i spotkania informacyjne dla przedstawicieli stowarzyszeń, grup i organizacji biznesu, warsztaty medialne dla pracowników Instytucji Zarządzającej, która przeprowadzi zadania związane z promocją i komunikacją zewnętrzną; seminaria te służą utrzymaniu profesjonalnych kontaktów z mediami),
- system wymiany informacji (informowanie przy pomocy mediów, broszur, folderów, CD, Internetu itp.) potencjalnych Beneficjentów, instytucji gospodarczych, handlowych zawodowych i innych o zawartości pakietu pomocowego i dostępności środków funduszy strukturalnych na realizację konkretnych projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

- przekazanie informacji na temat SPO-WKP wszystkim zainteresowanym,
- stworzenie efektywnych kanałów dystrybucji informacji.

Beneficjenci

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie powyższego działania jest Instytucja Zarządzająca.

Beneficjentami są:

- PKD,
- potencjalni Beneficjenci działań realizowanych w ramach Priorytetu 1 i 2 SPO-WKP,
- społeczeństwo,
- instytucje gospodarcze, handlowe, zawodowe,
- inne organizacje społeczne i gospodarcze.

5.6.3.4. Działanie 3.4. Wsparcie Jednostki Oceny

Cel

Celem tego działania jest wsparcie procesu ewaluacji SPO-WKP, w szczególności procesu oceny na koniec okresu programowania (ewaluacja *ex post*) oraz procesu oceny *ex ante* dla okresu programowania na lata 2007–2013, jak również opracowanie standardów dla poszczególnych ewaluacji.

Celem jest również zapewnienie środków finansowych dla ekspertów zewnętrznych na sporządzanie ekspertyz, opinii i ocen niezbędnych dla wykonania zadania przez Jednostkę Oceny.

Uzasadnienie

Warunkiem koniecznym efektywnego wdrażania działań SPO-WKP jest bieżąca ewaluacja skuteczności podejmowanych działań oraz ocena postępów w ich realizacji.

Ocena taka zostanie dokonana przez Jednostkę Oceny na podstawie:

- stosownych wskaźników rzeczowych,
- osiągniętego wyniku finansowego,
- oceny sprawności systemu administracyjnego uruchamiania środków publicznych.

Opis

Działanie 3.4 obejmuje swoim zakresem:

- kwalifikowane wydatki administracyjne obsługi Jednostki Oceny (z wyłączeniem kosztów osobowych związanych z zatrudnieniem pracowników),
- koszty ewaluacji dokonywanej przez ewaluatorów zewnętrznych,
- koszty tłumaczeń niezbędnych w procesie ewaluacji SPO-WKP,
- koszty wsparcia eksperckiego, także koszty wynagrodzenia ekspertów w zakresie opracowania ekspertyz, analiz, studiów i koncepcji na rzecz rozwijania i doskonalenia metodologii i standardów ewaluacji.

Spodziewane rezultaty realizacji działania

- wsparcie procesu ewaluacji w zakresie efektywnego wdrażania SPO-WKP,
- zapewnienie środków finansowych niezbędnych dla ekspertów zewnętrznych w celu wypracowania ekspertyz niezbędnych dla jednostki oceny do wypełnienia nałożonych na nią zadań.

Beneficjenci

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie powyższego działania jest MGiP .

Beneficjenci:

- Jednostka Oceny.

Dalsze uszczegółowienie i doprecyzowanie działań pomocy technicznej jest przedmiotem Uzupelnienia SPO-WKP.

6. SYSTEM ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA

Poniższy rozdział zawiera ustalenia dotyczące systemu wdrażania SPO-WKP zgodnie z wymogami określonymi w art. 18.2 (d) rozporządzenia 1260/1999. Szczegółowe informacje dotyczące Instytucji Zarządzającej PWW, Instytucji Płatniczej, Instytucji Zarządzających Programami Operacyjnymi oraz relacji pomiędzy nimi znajdują się w NPR.

6.1. Zarządzanie i wdrażanie

6.1.1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ CAŁKOWITA

Całkowitą odpowiedzialność za zobowiązania zawarte w PWW i ich efektywne wdrożenie ponosi Rząd Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowany przez Radę Ministrów. Szczególną rolą Rządu jest zapewnienie systemu dostępu do finansowych, jak również innych źródeł niezbędnych do przeprowadzenia działań opisanych w SPO-WKP.

6.1.2. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA

6.1.2.1. Instytucja Zarządzająca PWW

Kwestie zarządzania i wdrażania PWW są uregulowane w rozporządzeniu 1260/1999 oraz rozporządzeniu nr 438/2001/WE z dnia 2 marca 2001 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia nr 1260/1999/WE dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach Funduszy Strukturalnych (Dz. Urz. WE L 063 z 03.03.2001), zwanym dalej „rozporządzeniem 438/2001”. Funkcję Instytucji Zarządzającej PWW pełni Minister Gospodarki i Pracy i w szczególności bierze odpowiedzialność za:

- zapewnienie całkowitej koordynacji w procesie wdrażania PWW,
- monitoring, we współpracy z Instytucją Płatniczą, przepływu funduszy niezbędnych do efektywnego wdrażania działań funduszy strukturalnych,
- transfer danych dotyczących postępów we wdrażaniu PWW i programów operacyjnych do Komisji Europejskiej,
- tworzenie sprawozdań rocznych z wdrażania PWW przedstawianych Komisji Europejskiej po uprzednim zaakceptowaniu ww. sprawozdań przez Narodowy Komitet Monitorujący PWW,
- koordynację przygotowań uzupełnień programów i w koniecznych przypadkach ich dostosowanie.

Po zatwierdzeniu przez Narodowy Komitet Monitorujący PWW, Instytucja Zarządzająca PWW daje propozycje zmian i przesunięć środków pomiędzy Priorytetami w ramach programów operacyjnych wdrażanych w ramach PWW. Decyzje dotyczące przesunięć dokonywane są wspólnie z Komisją Europejską.

6.1.2.2. Instytucja Zarządzająca SPO-WKP

Zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP jest uregulowane w rozporządzeniu 1260/1999 oraz rozporządzeniu 438/2001. Funkcję Instytucji Zarządzającej pełni Minister Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewnia Departament Zarządzania Programem Wzrostu Konkurencyjności Przedsiębiorstw, zwany dalej „DWK”.

Instytucja Zarządzająca odpowiada za efektywne i prawidłowe zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP, wypełniając określone wymogi art. 34 rozporządzenia 1260/1999:

- zapewnienie zgodności wszystkich działań prowadzonych w ramach SPO-WKP z politykami Wspólnoty, jak również zapewnienie stosowania się do zasad obowiązujących w UE dotyczących składania zamówień publicznych i przekazywania o nich informacji,
- przygotowanie Uzupelnienia SPO-WKP oraz na etapie realizacji opracowanie ewentualnych poprawek do niego i przekazywanie tych dokumentów do akceptacji przez Komitet Monitorujący, następnie przesłanie ich do Komisji Europejskiej,
- zapewnienie przygotowania i wdrażania Planu Działań w Zakresie Informacji i Promocji SPO-WKP,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych niezbędnych dla monitorowania postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji działań w ramach SPO-WKP i przekazywanie ich Instytucji Zarządzającej PWW, do jednostek monitorująco-kontrolnych EFRR i do Komisji Europejskiej,
- przygotowanie rocznych sprawozdań na temat wdrażania SPO-WKP, które po przedłożeniu i zaaprobowaniu przez Komitet Monitorujący zostaną przedstawione Komisji Europejskiej.

Do powyżej wspomnianych obowiązków wynikających z art. 34 Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest również za:

- zagwarantowanie całościowej koordynacji wdrażania SPO-WKP,
- monitoring, we współpracy z Instytucją Płatniczą, przepływu funduszy niezbędnych do efektywnego wdrażania działań funduszy strukturalnych,
- transfer danych dotyczących postępów we wdrażaniu SPO-WKP do Komisji Europejskiej,
- zapewnienie prawidłowej rachunkowości i zarządzania funduszami UE,
- zapewnienie, że wszystkie instytucje zaangażowane w zarządzanie SPO-WKP mają wystarczające możliwości techniczne i administracyjne gwarantujące pełne wywiązanie się z wyznaczonych im obowiązków,
- przekazywanie poleceń płatności do Instytucji Płatniczej funduszy strukturalnych zgodnie z wszystkimi instrukcjami przez nią przyjętymi,
- wdrożenie systemów zarządzania i kontroli opartych na procedurach opisanych w art. 4 rozporządzenia 438/2001,
- przewodniczenie i prowadzenie sekretariatu Komitetu Monitorującego,
- zapewnienie dostępności wszelkiej dokumentacji związanej z wdrażaniem projektów SPO-WKP przez przynajmniej 3 lata od daty ostatniej płatności przekazanej przez Komisję Europejską,
- przygotowanie oceny przed wdrażaniem SPO-WKP oraz oceny Uzupelnienia SPO-WKP (ocena *ex ante*),
- organizację we współpracy z Komisją Europejską i Instytucją Zarządzającą PWW oceny SPO-WKP po jego zakończeniu (ocena *ex post*),
- przygotowanie sprawozdań okresowych i rocznych dotyczących wdrażania SPO-WKP, na podstawie okresowych sprawozdań przygotowywanych przez Instytucje Wdrażające i Instytucje Pośredniczące,

- przygotowywanie sprawozdań okresowych dotyczących wdrażania EFRR i przekazywanie do jednostki monitorująco-kontrolnej EERR,
- przygotowanie, na podstawie końcowych sprawozdań Instytucji Wdrażających i Instytucji Pośredniczących, sprawozdań końcowych na temat wdrażania SPO-WKP, które będą przekazywane do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący i przesyłane do Komisji Europejskiej najpóźniej sześć miesięcy po ostatecznym terminie kwalifikowania się wydatków (art. 34.1.c),
- przewodniczenie i prowadzenie sekretariatu Komitetu Sterującego,
- udział w wyborze członków Grup Roboczych ds. oceny projektów ustanowionych na poziomie Instytucji Wdrażających dla poszczególnych działań SPO-WKP,
- weryfikację i akceptację płatności na rzecz Beneficjentów na podstawie przedstawionej dokumentacji,
- przygotowanie wniosków o dofinansowanie pomocy technicznej dla Instytucji Zarządzającej i przekazywanie ich Komitetowi Sterującemu do zaakceptowania,
- zbieranie wniosków na realizację projektów w ramach pomocy technicznej przedstawionych przez Instytucje Pośredniczące i Instytucje Wdrażające oraz przyznawanie dotacji wyselekcjonowanym projektom.

Instytucja Zarządzająca podejmuje, po zatwierdzeniu zmian przez Komisję Europejską, decyzje w sprawie zmian i przesunięć środków w ramach Priorytetów SPO-WKP. Komisja Europejska powinna być informowana o takich decyzjach w ciągu miesiąca od ich podjęcia. Każda zmiana w udziale funduszy strukturalnych i realokacji pomiędzy Priorytetami SPO-WKP będzie dokonywana przez Komisję Europejską w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą PWW.

Dalsze szczegółowe funkcje Instytucji Zarządzającej, takie jak zarządzanie finansowe przedstawione są w Uzupełnieniu SPO-WKP.

6.1.3. INSTYTUCJE POŚREDNICZĄCE

W ramach SPO-WKP Instytucja Zarządzająca deleguje funkcje zarządzania i monitorowania i kontroli do Instytucji Pośredniczących (z ang. „*intermediate body*” w rozumieniu art. 2 rozporządzenia 438/2001) - Ministra Środowiska i Ministra Nauki i Informatyzacji.

Instytucja Pośrednicząca jest odpowiedzialna m.in. za:

- zarządzanie systemem zbierania informacji finansowych i statystycznych dotyczących realizowanych projektów, przekazywanie tych danych Instytucji Zarządzającej, Instytucji Płatniczej, a także Jednostce monitorująco-kontrolnej EFRR, przy wykorzystywaniu systemu elektronicznego gromadzenia i przetwarzania danych SIMIK,
- zagwarantowanie zgodności z politykami Wspólnoty operacji podejmowanych w ramach działań w kontekście stosowania wspólnotowych zasad zawierania kontraktów publicznych oraz przekazywania o nich informacji,
- formułowanie wniosków o dofinansowanie pomocy technicznej i przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej,

- przygotowanie okresowych sprawozdań monitorowania realizacji działań na podstawie sprawozdań Instytucji Wdrażających i przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej,
- przygotowywanie sprawozdań okresowych w zakresie wdrażania EFRR w ramach SPO-WKP i przekazywanie ich za pośrednictwem Instytucji Zarządzającej do Jednostki monitorująco-kontrolnej EFRR,
- przygotowywanie rocznych sprawozdań z wdrażania działań i przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej,
- przygotowanie sprawozdania z wdrażania działań na zakończenie SPO-WKP i przekazanie do Instytucji Zarządzającej.

Pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucją Pośredniczącą zawarta jest porozumienie określające odpowiedzialność Instytucji Pośredniczącej wynikającą z przekazania powyżej wymienionych.

Przekazanie czynności zarządczych, kontrolnych i monitorujących Instytucjom Pośredniczącym przez Instytucję Zarządzającą nie zwalnia jej z pełnej odpowiedzialności za efektywność, odpowiednie zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP.

Dalsze szczegółowe funkcje Instytucji Pośredniczącej, takie jak zarządzanie finansowe, przedstawione są w Uzupełnieniu SPO-WKP.

6.1.4. INSTYTUCJE WDRAŻAJĄCE

Instytucjami Wdrażającymi są instytucje oraz podmioty publiczne i prywatne odpowiedzialne za realizację działań w ramach SPO-WKP. W przypadku programów pomocy stosownie do art. 87 Traktatu i w przypadku pomocy przyznanej przez instytucje wyznaczone przez państwa członkowskie, Instytucjami Wdrażającymi są instytucje, które przyznają pomoc (art. 9 (I) rozporządzenia 1260/1999).

W ramach systemu wdrażania SPO-WKP Instytucjami Wdrażającymi są instytucje wskazane przez Instytucję Zarządzającą, z którymi została zawarta umowa na wdrażanie działań poprzez realizację projektów zleconych i wykonanych przez Beneficjentów.

Instytucjami Wdrażającymi, czyli instytucjami odpowiedzialnymi za realizację powierzonych im działań w ramach SPO-WKP, są: PARP, ARP S.A., Minister Nauki i Informatyzacji, NFOŚiGW, Minister Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewniają DIF i DZE.

Instytucje Wdrażające są odpowiedzialne m.in. za:

- przyjmowanie wniosków od Beneficjentów na realizację projektów,
- formalną weryfikację wniosków składanych przez Beneficjentów,
- ocenę wniosków (w ramach Grup Roboczych ds. oceny projektów) według kryteriów wyboru projektów zaakceptowanych przez Komitet Monitorujący,
- rejestrowanie danych dotyczących projektów w informatycznej bazie danych SIMIK,
- podpisywanie umów o dofinansowanie z Beneficjentami na podstawie upoważnienia wynikającego z umowy zawartej pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucją Wdrażającą,
- monitorowanie wdrażania projektów w ramach SPO-WKP,

- przedkładanie wniosków o płatność do Instytucji Pośredniczącej lub bezpośrednio Instytucji Zarządzającej (potwierdzenie kwalifikowalności wydatków),
- przygotowanie sprawozdań okresowych i rocznych z wdrażania działań i przekazanie ich do Instytucji Pośredniczącej/Instytucji Zarządzającej,
- przygotowanie końcowego sprawozdania z wdrażania działań na zakończenie realizacji SPO-WKP i przedłożenie go do Instytucji Pośredniczącej/Instytucji Zarządzającej,
- przechowywanie wszelkiej dokumentacji związanej z realizacją działania, co najmniej przez 3 lata od daty ostatniej płatności przekazanej przez Komisję Europejską (końcowa płatność bilansowa) w ramach SPO-WKP.

Dalsze szczegółowe dane o Instytucji Wdrażającej przedstawione są w Uzupelnieniu SPO-WKP.

6.1.5. BENEFICJENCI

Beneficjentami w ramach SPO-WKP są podmioty ubiegające się o wsparcie projektów współfinansowanych z EFRR. Szczegółowy opis Beneficjentów przedstawiony jest w Uzupelnieniu SPO-WKP.

6.1.6. GRUPY ROBOCZE DS. OCENY PROJEKTÓW

Grupy Robocze ds. oceny projektów powołane są po uzgodnieniu ich składu z Instytucją Zarządzającą, przewodniczy im reprezentant Instytucji Wdrażającej²⁷.

Członkowie Grup Roboczych ds. oceny projektów (przy udziale ekspertów zewnętrznych, jeżeli będzie taka konieczność) przeprowadzają szczegółową ocenę przedłożonych projektów na podstawie kryteriów wyboru projektów przyjętych przez Komitet Monitorujący. W celu zapewnienia obiektywności oceny projektów członkowie Grup Roboczych do spraw oceny projektów oraz eksperci, którzy mogą mieć jakikolwiek związek z ocenianym wnioskiem, nie uczestniczą w procesie jego oceny.

6.1.7. KOMITET STERUJĄCY

W przypadku SPO-WKP Komitet Sterujący powołany zostanie przez Instytucję Zarządzającą z zachowaniem zasady partnerstwa. Instytucja Zarządzająca przewodniczy Komitetowi Sterującemu i zapewnia obsługę jego prac. Posiedzenia Komitetu odbywają się po przedstawieniu przez Grupę Roboczą ds. oceny projektów listy rankingowej projektów złożonych podczas danej rundy aplikacyjnej.

W skład Komitetu Sterującego wchodzi:

- przedstawiciele Instytucji Zarządzającej (Ministra Gospodarki i Pracy),
- przedstawiciele Instytucji Pośredniczących (Ministra Środowiska i Ministra Nauki i Informatyzacji),
- przedstawiciele Jednostki monitorująco-kontrolnej EFRR,

²⁷ W przypadku gdy Instytucja Wdrażająca pełni również rolę Beneficjenta, wnioski są składane do Instytucji Zarządzającej. Grupy Robocze ds. oceny wniosków są ustanowione przez Instytucję Zarządzającą (która poza oceną projektów monitoruje ich wdrażanie).

- przedstawiciele ministrów właściwych ze względu na zakres działań realizowanych w ramach SPO-WKP, w tym przedstawiciele Instytucji Zarządzających innymi programami operacyjnymi,
- przedstawiciele ogólnopolskich organizacji jednostek samorządu terytorialnego określonych w przepisach w sprawie powołania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego,
- przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych.

Dalsze szczegółowe dane dotyczące zadań Komitetu Sterującego i informacji o procedurach wyboru projektów przedstawione są w Uzupełnieniu SPO-WKP.

6.2. Zarządzanie i kontrola

6.2.1. ZARZĄDZANIE FINANSOWE ORAZ KONTROLA

Organizacja, podział funkcji i system zarządzania finansowego i kontroli środków pochodzących z funduszy strukturalnych funkcjonuje zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu 1260/1999 i rozporządzeniu 438/2001. Odpowiedzialność za zarządzanie finansowe ponoszą wspólnie Instytucja Zarządzająca i Instytucja Płatnicza. Minister Finansów wykonuje zadania Instytucji Płatniczej przy pomocy Departamentu Instytucji Płatniczej w MF, natomiast zadania związane z kontrolą środków – przy pomocy Biura Międzynarodowych Relacji Skarbowych i Biura do spraw Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej. W kontekście zarządzania finansowego i kontroli Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest szczególnie za zapewnienie, że wszystkie podmioty biorące udział w zarządzaniu i wdrażaniu SPO-WKP utrzymują odrębną rachunkowość dla środków UE lub kod rachunkowy odpowiadający wszystkim operacjom finansowym związanym ze wsparciem.

Instytucja Zarządzająca zapewnia, że wszystkie Instytucje Wdrażające i Instytucje Pośredniczące zostały poinformowane o finansowych zasadach zarządzania wydatkami współfinansowanymi przez EFRR, jak również zapewnia, że czynności związane z zarządzaniem finansowym i ogólnym zarządzaniem SPO-WKP są wykonywane przez wyodrębnione wydziały/departamenty.

6.2.2. JEDNOSTKA MONITORUJĄCO-KONTROLNA

Instytucja Zarządzająca współpracuje z krajową Jednostką monitorująco-kontrolną EFRR, utworzoną w MGiP. Jednostka monitorująco-kontrolna EFRR jest niezależna od Instytucji Zarządzającej. Jej działalność w żaden sposób nie zmniejsza odpowiedzialności Instytucji Zarządzającej, nałożonej stosownymi aktami prawnymi.

Jednostka ta odpowiedzialna jest w ramach EFRR za:

- monitorowanie i kontrolę poprawności zakwalifikowania danych wydatków do finansowania z EFRR,
- sporządzanie regularnych sprawozdań dla celów zarządzania na poziomie krajowym.

Szczegółowe informacje na temat roli Jednostki monitorująco-kontrolnej EFRR zawarte są w Uzupełnieniu SPO-WKP.

6.2.3. ROLA INSTYTUCJI PŁATNICZEJ

Instytucją Płatniczą, zgodnie z art. 9(o) rozporządzenia 1260/1999, dla projektów realizowanych w ramach SPO-WKP, jest Minister Finansów, którego obsługę w tym zakresie zapewnia Departament Instytucji Płatniczej w MF. Do zadań Instytucji Płatniczej należy w szczególności:

- obsługa rachunków, na których gromadzone są środki funduszy strukturalnych,
- certyfikowanie wobec Komisji Europejskiej, że deklaracje wydatków są przygotowane na bazie wiarygodnych i weryfikowalnych dokumentów,
- przygotowywanie i przesyłanie do Komisji Europejskiej wniosków o płatności w celu refundacji poniesionych wydatków,
- przekazywanie Komisji Europejskiej – nie później niż do 30 kwietnia każdego roku – rocznej prognozy wydatków dla bieżącego i następnego roku,
- gromadzenie, wyodrębnionymi kanałami monitoringu finansowego, informacji statystycznych i finansowych na potrzeby Instytucji Zarządzającej PWW i Krajowego Komitetu Monitorującego PWW,
- nadzór nad sprawnością działania SIMIK.

Ponadto zadaniem Instytucji Płatniczej jest także przygotowywanie wytycznych dotyczących zarządzania finansowego i kontroli finansowej oraz nadzorowanie i kontrolowanie ich realizacji w Instytucji Zarządzającej. Instytucja Płatnicza zapewnia jak najszybsze dokonywanie płatności do Instytucji Zarządzającej, przestrzegając poszczególnych dat ostatecznych.

6.2.4. AUDYT I PROCEDURY KONTROLI

6.2.4.1. Poświadczenie zamknięcia pomocy

Wydawanie na podstawie art. 38.1 (f) rozporządzenia 1260/1999 oraz art. 15 rozporządzenia 438/2001 poświadczenia zamknięcia pomocy (*declaration on winding-up of the assistance*) w ramach SPO-WKP jest kompetencją organu niezależnego od Instytucji Zarządzających, Instytucji Płatniczej i Instytucji Pośredniczących – Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, zwanego dalej „GIKS”. GIKS wykonuje to zadanie za pomocą komórki organizacyjnej w MF.

Poświadczenie jest wystawione na podstawie badania systemów zarządzania i kontroli, wyników sprawdzeń 5% całości wydatków (oraz dalszych próbnych sprawdzeń transakcji).

6.2.4.2. Kontrola pogłębiona (weryfikacja operacji)

Kontrolę pogłębioną, w znaczeniu art. 10 i 11 rozporządzenia 438/2001, przeprowadza Kontrola Skarbową. Kontrola pogłębiona obejmuje m.in.:

- sprawdzanie skuteczności zastosowanych systemów zarządzania i kontroli,
- kontrolę 5% kwalifikowanych wydatków na podstawie reprezentacyjnej próby zatwierdzonych operacji finansowych.

Kontrolę pogłębioną wykonuje 16 Urzędów Kontroli Skarbowej, zwanych dalej „UKS”. Za jej koordynację, w tym wybór reprezentatywnej próby, jednolitą metodologię kontroli, systematyzowanie wyników i przekazywanie ich odpowiednim instytucjom krajowym oraz Komisji Europejskiej, odpowiedzialne jest Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych w MF, do którego sprawozdają UKS. Biuro sprawozdaje z kolei do GIKS i współpracuje z Europejskim Biurem ds. Przeciwdziałania Oszustwom (*European Anti-Fraud Office – OLAF*) i innymi krajami członkowskimi UE w celu zabezpieczenia interesów UE.

6.2.4.3. Audyt wewnętrzny

We wszystkich instytucjach zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności należących do sektora finansów publicznych zostały stworzone komórki audytu wewnętrznego. Pełnią one funkcję ciała doradczego dla kierownika instytucji, zapewniając go jednocześnie o prawidłowym funkcjonowaniu systemu zarządzania finansowego i kontroli.

Za koordynację systemu kontroli finansowej i audytu wewnętrznego odpowiedzialny jest, zgodnie z ustawą z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148, z późn. zm.²⁸) Minister Finansów, który wykonuje swoje zadania w tym zakresie przy pomocy Głównego Inspektora Audytu Wewnętrznego.

6.2.4.4. Doniesienie o powstałych nieprawidłowościach

Wszystkie odpowiednie instytucje są odpowiedzialne za wykrywanie nieprawidłowości i zgłaszanie ich do Instytucji Zarządzającej, która na ich podstawie sporządza sprawozdania o nieprawidłowościach dla GIKS oraz przekazuje do wiadomości Instytucji Płatniczej. GIKS przy pomocy Biura Międzynarodowych Relacji Skarbowych informuje Komisję Europejską o nieprawidłowościach w oparciu o uzyskane informacje. Instytucja Płatnicza ponosi ogólną odpowiedzialność za korekty finansowe i odzyskiwanie kwot niewłaściwie wydatkowanych. Instytucje te działają zgodnie z rozporządzeniem nr 1681/1994/WE z dnia 11 lipca 1994 r. dotyczącym nieprawidłowości oraz odzyskiwania kwot wypłaconych nieprawidłowo w związku z finansowaniem polityki strukturalnej i organizacją systemu informacji w tej dziedzinie (Dz. Urz. WE L 178 z 12.07.1994) i art. 8 rozporządzenia 438/2001.

6.2.5. PRZEPIY WY ŚRODKÓ W FINANSOWYCH

Obieg przepływu płatności, monitoringu i oceny procedur przedstawia wykres 4. „Przepływy środków finansowych z EFRR w ramach SPO-WKP” i wykres 5. „Zarządzanie finansowe i kontrola w ramach SPO-WKP – model uproszczony”.

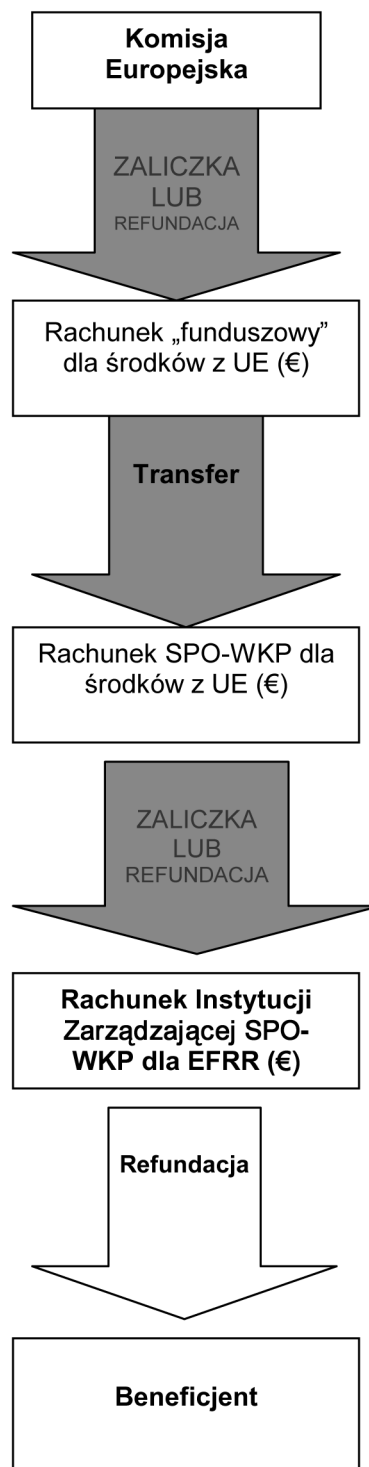
---

²⁸ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 594, Nr 96, poz. 874, Nr 166, poz. 1611 i Nr 189, poz. 1851 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 93, poz. 890, Nr 121, poz. 1264 i Nr 123, poz. 1291.

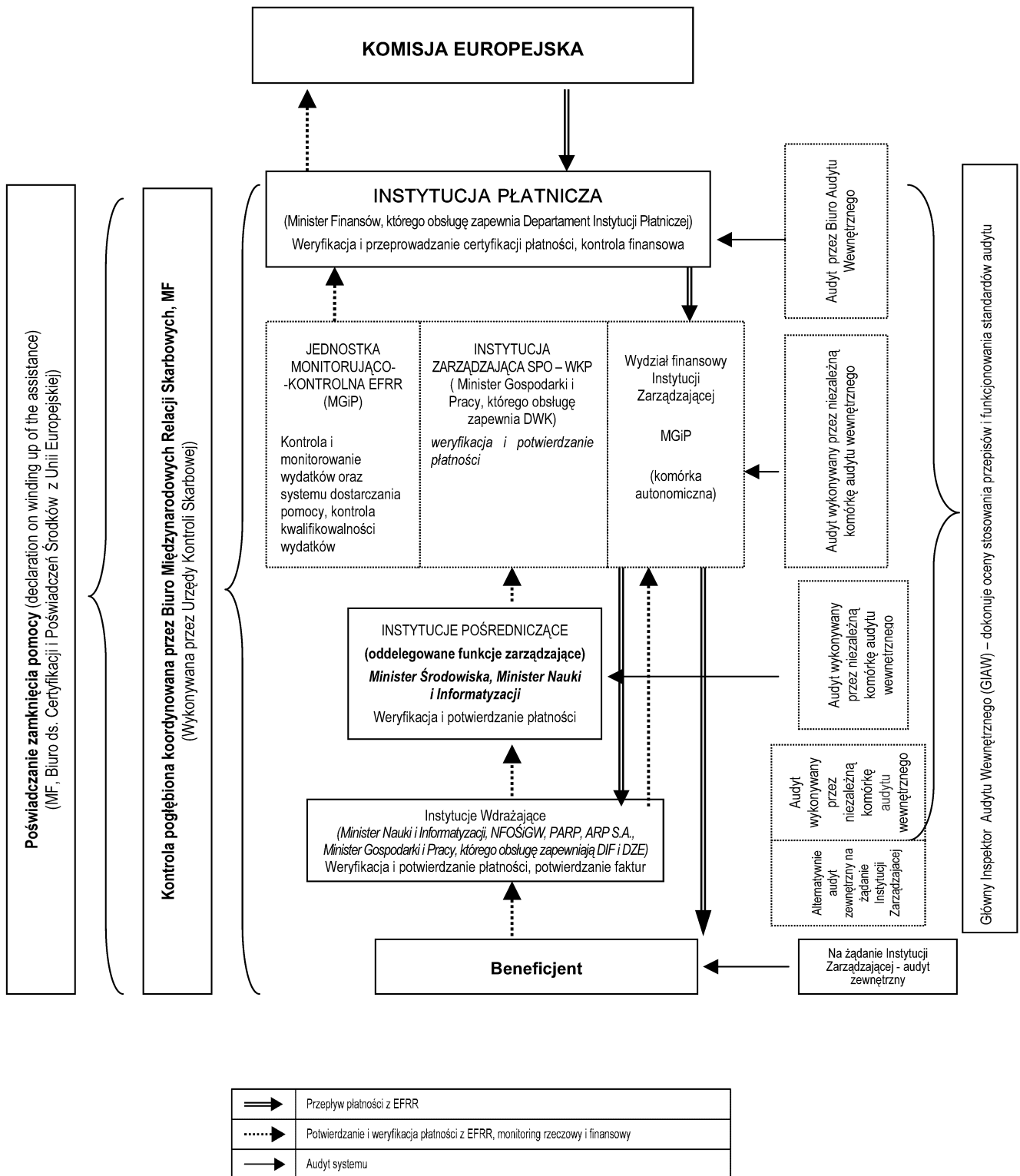
Upoważniony przedstawiciel MF
+
księgowy

Upoważniony przedstawiciel
MF
+
księgowy

Upoważniony przedstawiciel
Instytucji Zarządzającej SPO-
WKP
+
księgowy

Wykres 5. ZARZĄDZANIE FINANSOWE I KONTROLA w ramach SPO-WKP – model uproszczony

Poświadczenie zamknięcia pomocy (declaration on winding up of the assistance)
(MF, Biuro ds. Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej)

Kontrola pogłębiona koordynowana przez Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych, MF
(Wykonywana przez Urzędę Kontroli Skarbowej)

KOMISJA EUROPEJSKA

INSTYTUCJA PŁATNICZA

(Minister Finansów, którego obsługę zapewnia Departament Instytucji Płatniczej)
Weryfikacja i przeprowadzanie certyfikacji płatności, kontrola finansowa

JEDNOSTKA
MONITORUJĄCO-
KONTROLNA EFRR
(MGiP)

Kontrola i monitorowanie wydatków oraz systemu dostarczania pomocy, kontrola kwalifikowalności wydatków

INSTYTUCJA
ZARZĄDZAJĄCA SPO – WKP
(Minister Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewnia DWK)

weryfikacja i potwierdzanie płatności

Wydział finansowy
Instytucji
Zarządzającej

MGiP
(komórka autonomiczna)

Audyt przez Biuro Audytu Wewnętrznego

Audyt wykonywany przez niezależną komórkę audytu wewnętrznego

Audyt wykonywany przez niezależną komórkę audytu wewnętrznego

Audyt wykonywany przez niezależną komórkę audytu wewnętrznego

Na żądanie Instytucji Zarządzającej - audyt zewnętrzny

INSTYTUCJE POŚREDNICZĄCE
(oddelegowane funkcje zarządzające)

Minister Środowiska, Minister Nauki i Informatyzacji

Weryfikacja i potwierdzanie płatności

Instytucje Wdrażające
(Minister Nauki i Informatyzacji, NFOŚiGW, PARP, ARP S.A., Minister Gospodarki i Pracy, którego obsługę zapewniają DIF i DZE)

Weryfikacja i potwierdzanie płatności, potwierdzanie faktur

Beneficjent

Główny Inspektor Audytu Wewnętrznego (GIAW) – dokonuje oceny stosowania przepisów i funkcjonowania standardów audytu

6.3. Zbieranie i transfer danych

Art. 18 rozporządzenia 438/2001 wymaga (tam gdzie jest to możliwe) stworzenia systemu monitoringu i elektronicznego transferu i wymiany danych potrzebnych do spełnienia wymogów w zakresie monitoringu i oceny w ramach funduszy strukturalnych.

Transfer danych i system monitoringu dla funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności jest w Polsce prowadzony przez SIMIK. System ten pozwala na stały dostęp do informacji (finansowych i rzeczowych) dotyczących postępów we wdrażaniu działań i Programów.

System ten musi działać na podstawie osobnego i bezpiecznego protokołu przekazywania danych i dostępu do informacji, który będzie zapewniał maksymalną ochronę przed nieupoważnionym dostępem do danych i ich nieuprawnionym wykorzystaniem. Certyfikacja do Komisji Europejskiej i autoryzacja płatności przez Instytucję Płatniczą pełnią kluczową rolę w systemie monitoringu funduszy UE. Z tego względu system zarządzany jest przez MF (działające jako operator systemu). Dane z SIMIK przekazywane są do Komisji Europejskiej przez MF.

Instytucje Wdrażające tworzą najniższy poziom w skomputeryzowanym systemie monitoringu (system terminal). Wszystkie Instytucje Wdrażające wprowadzają do systemu i weryfikują dane dotyczące poszczególnych projektów.

6.4. Monitorowanie

Zgodnie z art. 34 rozporządzenia 1260/1999, monitorowanie obejmuje zarówno monitoring rzeczowy, będący elementem zarządzania poprzez cele określone w SPO-WKP, jak i monitorowanie wskaźników finansowych, będących funkcją zarządzania finansowego programami i projektami.

W celu prowadzenia skutecznego monitoringu i oceny wszystkich wydatków publicznych (zarówno wspólnotowych, jak i krajowych), wyodrębnione komórki (departamenty) monitorujące wydatki i efekty rzeczowe interwencji publicznych znajdują się docelowo w Instytucji Zarządzającej.

W Instytucji Zarządzającej znajdują się komórki monitoringu i oceny. Jednostki uczestniczące w procesie przepływu środków z EFRR na wszystkich poziomach zarządzania stosują jednolite zasady monitoringu, zarówno finansowego, jak i rzeczowego, które są oparte na wskaźnikach i przedstawiają informacje oraz sprawozdania w ustalonym formacie.

Za monitorowanie sposobu i przebiegu realizacji SPO-WKP odpowiada Instytucja Zarządzająca. Nadzór nad wdrażaniem SPO-WKP sprawuje Komitet Monitorujący.

Monitorowanie prowadzone jest z zachowaniem zasady partnerstwa. Komitet Monitorujący został powołany przez państwo członkowskie w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą, po konsultacjach z partnerami i w zgodzie ze swoimi instytucjonalnymi zasadami i doświadczeniem. Partnerstwo powinno promować zrównoważony udział kobiet i mężczyzn.

6.4.1. SKŁAD I ROLA KOMITETU MONITORUJĄCEGO

W skład Komitetu Monitorującego wchodzi:

1) ze strony rządowej – po jednym przedstawicielu:

- a) ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,
  - b) Instytucji Zarządzającej,
  - c) właściwych ministrów ze względu na rodzaj działalności objętej SPO-WKP, którzy nie pełnią funkcji Instytucji Zarządzającej albo Instytucji Pośredniczących,
  - d) Instytucji Pośredniczących,
  - e) Instytucji Płatniczej,
  - f) właściwej Krajowej jednostki monitorująco-kontrolnej EFRR;
- 2) ze strony samorządowej przedstawiciele:
- a) Konwentu Marszałków,
  - b) ogólnopolskich organizacji, które określa art. 23, ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116, poz. 1206), zwanej dalej „ustawą o NPR”;
- 3) przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych:
- a) organizacji pracowników i organizacji pracodawców wyłonionych na podstawie ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.²⁹),
  - b) organizacji pozarządowych - wskazanych przez Radę Działalności Pożytku Publicznego,
  - c) środowiska naukowego - wskazanych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego.

Minister Gospodarki i Pracy powinien zapewnić, aby przedstawiciele strony samorządowej stanowili 1/3 składu oraz przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych stanowili 1/3 składu.

W posiedzeniach Komitetu Monitorującego mogą uczestniczyć w charakterze obserwatorów:

- 1) wojewodowie albo ich przedstawiciele;
- 2) przedstawiciele Beneficjentów SPO-WKP;
- 3) przedstawiciele Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- 4) przedstawiciele kontroli skarbowej;
- 5) przedstawiciele Związku Banków Polskich;
- 6) przedstawiciele Komisji Europejskiej;
- 7) przedstawiciele Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Jeżeli zakres omawianych spraw tego wymaga, w obradach Komitetu mogą uczestniczyć, bez prawa do głosowania, eksperci oraz przedstawiciele innych

---

²⁹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1793 i poz. 1800 oraz z 2002 r. Nr 10, poz. 89 i Nr 240, poz. 2056.

instytucji lub grup społecznych i zawodowych. Skład Komitetu Monitorującego jest ustalany zgodnie z zasadą zachowania równowagi płci wśród swoich członków.

Późniejsze zmiany w składzie członków Komitetu Monitorującego mogą być przezeń zatwierdzone według prawa krajowego, bez konieczności wprowadzania poprawek do SPO-WKP.

Zgodnie z art. 42 ust. 3 ustawy o NPR do zadań Komitetu Monitorującego należy:

- rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach każdego działania,
- rozpatrywanie i akceptowanie Uzpełnienia SPO-WKP oraz propozycji jego zmian,
- okresowe badanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów, określonych w SPO-WKP oraz Uzpełnieniu SPO-WKP,
- badanie rezultatów realizacji SPO-WKP, w tym osiągnięcia celów SPO-WKP wyznaczonych dla poszczególnych działań,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań okresowych, sprawozdań rocznych oraz sprawozdań końcowych przygotowanych przez Instytucję Zarządzającą,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie zmian w SPO-WKP,
- zgłaszanie Instytucji Zarządzającej propozycji zmian w ramach SPO-WKP,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie planu działań promocyjnych w ramach SPO-WKP oraz proponowanie jego zmian.

Komitet Monitorujący decyduje o realokacji wydatków współfinansowania pomiędzy działaniami w ramach SPO-WKP, w zakresie danego Priorytetu. Jeśli Komitet Monitorujący decyduje o realokacji EFRR z jednego działania na działanie inne, odpowiadające im środki współfinansowania krajowego zasadniczo również będą przemieszczone. Zmiana w poziomie wsparcia Wspólnoty może być wprowadzona jedynie za zgodą Komisji Europejskiej. Wszelkich zmian w wielkości wsparcia z EFRR, jak również transferów pomiędzy Priorytetami programów operacyjnych lub między programami operacyjnymi dokonuje Komisja Europejska w porozumieniu z krajem członkowskim.

Komitetowi Monitorującemu przewodniczy reprezentant Instytucji Zarządzającej. Komitet Monitorujący ustanowiony jest nie później niż 3 miesiące po decyzji udzielenia wsparcia z EFRR. W związku z zasadami zamieszczonymi w powyższym paragrafie, Komitet Monitorujący odpowiedzialny jest za ustanawianie swoich własnych zasad i procedur w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą.

W celu odpowiedniej ewaluacji Komitet Monitorujący powinien wyznaczyć stałe grupy robocze, szczególnie do monitorowania działań o charakterze horyzontalnym, i docierać do opinii niezależnych ekspertów. Grupy te będą monitorowały projekty w odniesieniu do polityk horyzontalnych (zrównoważony rozwój, ochrona środowiska, równouprawnienie kobiet i mężczyzn, społeczeństwo informacyjne, innowacje, rynek pracy). Dodatkowo będą one promować i rozpowszechniać, jak ważne jest uwzględnianie zagadnień horyzontalnych w projektach.

6.4.2. SKWANTYFIKOWANIE CELÓW, PODSTAWOWE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA

Zgodnie z art. 36 rozporządzenia 1260/1999, Instytucja Zarządzająca wraz z Komitetem Monitorującym prowadzą monitoring w oparciu o wskaźniki. Określone w SPO-WKP oraz Uzupelnieniu SPO-WKP wskaźniki służą mierzeniu postępu realizacji Priorytetów, działań i projektów oraz ocenie ich efektywności i oddziaływania.

System wskaźników odzwierciedla cele SPO-WKP. Zidentyfikowano szereg wskaźników tematycznych, które będą monitorowane podczas realizacji SPO-WKP. Nie oczekuje się, że jedyny wpływ na te wskaźniki będzie miała realizacja SPO-WKP, gdyż będą na nie wpływały również inne czynniki (np. gospodarka światowa, polityka finansowa itp.). Wskaźniki zostały stworzone na dwóch podstawach: związanych z celami ogólnymi (z ang. „top-down”) i z celami na poziomie działań (z ang. „bottom-up”), które są spójne z Uzupelnieniem SPO-WKP, SPO-WKP i PWW. Kryteriabrane pod uwagę przy konstrukcji wskaźników biorą pod uwagę rekomendacje Komisji Europejskiej (prawidłowość, odpowiedniość, dostępność, porównywalność, mierzalność i niezawodność). Wskaźniki te mają wykazać:

- określone cele mierzone w przypadku, kiedy nadają się do pomiaru Priorytetów i działań oraz zapewniają ich wzajemną spójność,
- rezultaty i poziom oddziaływania (również we wczesnym stadium, jeżeli tylko istnieje możliwość odnotowania oddziaływania),
- postępy w realizacji planu finansowego.

Tam, gdzie będzie to możliwe, statystyki będą dzielone ze względu na płeć.

MGiP stworzyło *Przewodnik do tworzenia wskaźników monitorowania programów, priorytetów, działań, projektów*, jak również listę podstawowych wskaźników monitorowania w poszczególnych obszarach interwencji funduszy strukturalnych. Prace te powstały na podstawie następujących dokumentów Komisji Europejskiej:

- Dokument roboczy nr 3 – Wskaźniki monitorowania i ewaluacji (*Working document No 3 – Indicators for Monitoring and Evaluation*),
- Przewodnik dla systemu monitorowania i ewaluacji pomocy udzielanej z EFS w okresie 2000–2006 (*Guidelines for Systems of Monitoring and Evaluation of ESF Assistance in the period 2000–2006*),
- Kryteria i wskaźniki dla programów rozwoju obszarów wiejskich – pytania (*Common Evaluation Questions with Criteria and Indicators for Rural Development Programmes 2000–2006*).

Dane projektu są wprowadzane do systemu monitorowania SIMIK. Monitorowanie koncentruje się na najważniejszych danych i szczególna uwaga poświęcana jest zapewnieniu jakości tych danych. W przypadku zdecentralizowanego wdrażania Programów i projektów, tego samego typu dane będą zbierane w ten sam standardowy sposób we wszystkich regionach. W największym stopniu zapewniona zostanie spójność pomiędzy PWW, SPO-WKP, Uzupelnieniem SPO-WKP, wnioskami, formularzami i sprawozdaniami, jak również systemem monitorowania. Krajowa Jednostka Ewaluacyjna będzie korzystać z bazy danych do przeprowadzania oceny.

Okresem bazowym, do którego odnosić się będą wskaźniki monitorowania, jest rok (lub jego ostatni kwartał) poprzedzający rok rozpoczęcia wdrażania SPO-WKP, Priorytetów, działań i projektów.

6.5. Ocena (ewaluacja)

Zgodnie z art. 40–43 rozporządzenia 1260/1999, elementem monitorowania postępów realizacji SPO-WKP jest ewaluacja skuteczności podejmowanych działań, zarówno na podstawie określonych wskaźników rzeczowych, osiągniętego wyniku finansowego, jak i oceny sprawności wdrażania uzgodnień. Uzgodnienia dotyczące ewaluacji SPO-WKP w trakcie jego trwania zostały przedstawione poniżej.

6.5.1. OCENA PRZED REALIZACJĄ SPO-WKP (EWALUACJA *EX ANTE*)

Ocena *ex ante* SPO-WKP (zgodnie z art. 41 rozporządzenia 1260/1999) została przeprowadzona jako element większego procesu ewaluacyjnego, który objął pozostałe programy operacyjne oraz NPR. W jej przygotowaniu brali udział zarówno zagraniczni, jak i polscy eksperci zewnętrzni, posiadający szerokie doświadczenie zawodowe i naukowe w tej dziedzinie (szerzej o ocenie *ex ante* SPO-WKP w rozdziale 2).

6.5.2. OCENA W POŁOWIE OKRESU PROGRAMOWANIA

Zgodnie z art. 42 rozporządzenia 1260/1999, ocena w połowie okresu programowania powinna badać początkowe rezultaty wsparcia. Biorąc pod uwagę krótki okres programowania SPO-WKP (lata 2004–2006) nie przewiduje się przeprowadzenia takiej oceny.

6.5.3. OCENA NA ZAKOŃCZENIE REALIZACJI SPO-WKP (*EX POST*)

Zgodnie z art. 43 rozporządzenia 1260/1999 ocena *ex post* SPO-WKP jest dokonywana na zlecenie i odpowiedzialność Komisji Europejskiej we współpracy z państwem członkowskim i Instytucją Zarządzającą. Powyższa ocena przeprowadzana przez niezależnych ekspertów powinna bazować na ocenie prac dokonanych w trakcie okresu programowania. Powinna ona obejmować wykorzystanie środków, skuteczność i wydajność pomocy oraz jej oddziaływanie, które zostaną przedstawione w odniesieniu do polityki spójności ekonomicznej i społecznej. Ocena *ex post* kończy się nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu programowania.

6.5.4. BUDOWA ZDOLNOŚCI OCENY, DODATKOWE OCENY I OCENA NA ZAKOŃCZENIE REALIZACJI SPO-WKP (*EX POST*)

Wzrost możliwości polskiej administracji publicznej do dokonywania ewaluacji jest jednym z celów okresu programowania 2004–2006. Jest to proces niezbędny do lepszego wykorzystania przeprowadzonej już oceny do polepszenia działania w okresie programowania 2004–2006 i do przygotowania oceny wstępnej (*ex ante*) dla przyszłej interwencji funduszy strukturalnych po 2006 r., jak również do przygotowania oceny na zakończenie okresu 2004–2006.

Stworzenie Krajowej Jednostki Ewaluacyjnej w MGIP jest głównym elementem wzrostu możliwości administracji krajowej w zakresie ewaluacji. Stopniowo będzie tworzona Jednostka Oceny SPO-WKP. Będzie ona administracyjnie wyodrębniona z Instytucji Zarządzającej.

Polska w porozumieniu z Komisją Europejską stworzy roboczy plan oceny. Ten plan roboczy może obejmować m.in.:

- nakreślenie standardów oceny,
- ograniczoną liczbę dodatkowych ocen o charakterze sektorowym, regionalnym i horyzontalnym. Oceny te wejdą w skład sprawozdania Komitetu Monitorującego i do oceny *ex post*,
- poprawę i rozwój systemu wskaźników, ich kwantyfikacji i ustalania celów,
- poprawę i rozwój metod oceny oddziaływania współfinansowanych polityk współfinansowania, w szczególności w ramach analizy koszt-zysk dla dużych projektów w rozumieniu art. 25 i 26 rozporządzenia 1260/1999,
- koordynację działań ewaluacyjnych w ramach SPO-WKP.

Jednostka Oceny SPO-WKP będzie działać we współpracy z Komitetem Monitorującym i Instytucją Zarządzającą.

Rezultaty ewaluacji będą na życzenie udostępnione obywatelom (art. 40 rozporządzenia 1260/1999).

6.6. Informacja i promocja

Do obowiązków Instytucji Zarządzającej należy nadzór nad spełnieniem wymagań zawartych w rozporządzeniu 1159/2000. Przewidziane w tym obszarze działania zawarte będą w Uzupełnieniu SPO-WKP. SPO-WKP zawiera alokacje budżetowe na pokrycie kosztów informacji i promocji na poziomie SPO-WKP (*Communication Action Plan*).

W ramach Instytucji Zarządzającej wyodrębniony jest oddzielny wydział odpowiedzialny za informację i promocję. Do zakresu działań tej jednostki zalicza się głównie dostarczanie informacji dotyczących funduszy strukturalnych i rodzajów projektów wspieranych z EFRR, inicjowanie i organizację dodatkowej reklamy i działań informacyjnych, odgrywanie roli punktu kontaktowego dla potencjalnych Beneficjentów w porozumieniu z Instytucjami Pośredniczącymi (jeżeli jest to konieczne). Informacja powinna być kierowana do całości społeczeństwa, a w szczególności do partnerów gospodarczych i społecznych, organizacji promujących równość szans kobiet i mężczyzn oraz do organizacji pozarządowych.

Działalność informacyjna i promocyjna jest przedmiotem regularnej oceny dokonywanej przez Komitet Monitorujący i wchodzi w skład całościowej oceny SPO-WKP.

Poza dostarczaniem informacji Beneficjentom, działania informacyjne będą składać się z propagowania osiągnięć EFRR i NPR, przy których podkreślany będzie wkład UE w realizację przedsięwziętych działań.

Działania promocyjne wspierane są poprzez rozwój narzędzi informacyjnych kierowanych do poszczególnych grup, tj.:

- elektroniczny system informacyjny dla SPO-WKP – odpowiedzi na zapytania dotyczące propozycji i realizacji projektów w ramach SPO-WKP, kryteriów wyboru projektów, porady on-line, wnioski aplikacyjne, forum, porady techniczne, często zadawane pytania,
- biuletyn kierowany do szerokiego grona odbiorców wydawany w formie papierowej i elektronicznej przez Instytucję Zarządzającą. Będzie on zawierał odpowiedzi na pytania, informacje na temat realizacji projektów, wyjaśnienia,

przykłady najlepszych praktyk, artykuły zawierające analizy, komentarze, pomysły, opinie itp.,

- narzędzia, takie jak artykuły prasowe, nagrania programów telewizyjnych, radiowych i z konferencji, publikacje, sprawozdania, broszury itp.,
- Informacyjna Grupa Robocza³⁰, do której zadań należy m.in.: opracowanie wspólnej strategii promocyjnej, koordynacja działań promocyjnych pomiędzy poszczególnymi Instytucjami Wdrażającymi, stworzenie wewnętrznego systemu przepływu informacji oraz analiza sprawozdań ewaluacyjnych ze spotkań Komitetu Monitorującego.

---

³⁰ Informacyjna Grupa Robocza składa się z przedstawicieli wszystkich instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO-WKP, czyli Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Wdrażających.

7. PARTNERSTWO

Zgodnie art. 8 rozporządzenia 1260/1999, przygotowywanie SPO-WKP odbywało się z zachowaniem zasady partnerstwa. Partnerzy gospodarczy i społeczni zostali włączeni do prac nad przygotowaniem SPO-WKP.

Partnerzy społeczno-gospodarczy, zidentyfikowani na etapie opracowywania SPO-WKP, uczestniczą również w procesie wdrażania projektów współfinansowanych ze środków EFRR, m.in. poprzez udział w pracach Komitetu Monitorującego.

Formalny proces konsultacji społecznych rozpoczął się w lipcu 2002 r. W tej fazie konsultacje polegały na zbieraniu opinii i uwag od merytorycznych departamentów MGiP, organizacji społeczno-zawodowych, a także samorządów. W wyniku tych uzgodnień dokonano zasadniczych zmian w strukturze dokumentu, zarówno w części dotyczącej oceny pozycji konkurencyjnej gospodarki, jak również w układzie Priorytetów i działań w celu osiągnięcia wyznaczonych efektów. Tak zmieniony projekt stał się przedmiotem następnej fazy konsultacji. Dokument zamieszczono na stronie internetowej celem zebrania opinii, uwag i propozycji władz krajowych i regionalnych. Jednocześnie zaproponowano władzom samorządowym możliwość zorganizowania spotkania w tej sprawie z ich przedstawicielami w przypadku, gdyby uznały to za niezbędne. Równocześnie w tej samej sprawie zwrócono się do 16 wybranych ogólnopolskich organizacji społeczno-zawodowych.

Na przełomie września i października 2002 r. konsultacje odbywały się m.in. w ramach regionalnych spotkań na temat celów i Priorytetów zawartych w projekcie NPR i SPO-WKP, podczas których zbierano uwagi i sugestie. W spotkaniach w ośmiu województwach brali udział przedstawiciele Instytucji Zarządzającej.

W rezultacie otrzymano ogółem wiele uwag, zarówno o charakterze ogólnym, jak i bardzo szczegółowym, co świadczy o dużym zaangażowaniu ze strony partnerów w pracach nad uzgadnianiem projektu.

Projekt SPO-WKP był również przedmiotem dyskusji na dwóch konferencjach tematycznych:

- pierwszej w dniach 10–12 października 2002 r. w Mierzęcinie z udziałem 69 osób, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce i poświęconej podsumowaniu dotychczasowej działalności ośrodków, metodom i formom ich działania, omówieniu doświadczeń innych krajów oraz wypracowaniu programu wspierania innowacyjności i przedsiębiorczości w najbliższych latach. Uczestnicy tej konferencji sformułowali zapisy Priorytetów oraz działania i ich zakresy,
- drugiej – w dniach 25–26 października 2002 r. w Białymstoku z udziałem 100 osób, na temat „*Parki naukowe i technologiczne w Polsce – sukcesy i porażki*”, zorganizowanej przez Podlaską Fundację Rozwoju Regionalnego i poświęconej przeglądowi tego rodzaju inicjatyw w Polsce, wymianie doświadczeń, a także zbadaniu możliwości finansowania tych przedsięwzięć w najbliższych latach, w szczególności po akcesji do UE. Ponadto omówiono inicjatywy lokalne i regionalne w zakresie działań proponowanych w SPO-WKP i ich zgodności z zapisami Priorytetów, a także podsumowano przydatność dotychczasowych form działania.

W trakcie tych konferencji, w których brali udział potencjalni Beneficjenci – instytucje wspierające innowacyjność i przedsiębiorczość i przedstawiciele sfery biznesu,

projekt SPO-WKP został poddany wnikliwej analizie. Wskazywano na konieczność wyważenia pomiędzy różnymi instrumentami wsparcia innowacyjności i przedsiębiorczości, opierając się na strukturze jakościowej potencjalnych adresatów pomocy (względnie niski poziom technologiczny zainteresowanych przedsiębiorstw), oraz ujęcia działań przewidzianych w Priorytecie dotyczącym budowy społeczeństwa informacyjnego odpowiednio w dwóch pierwszych Priorytetach.

Odbyły się również dwie konferencje na szczeblu centralnym, organizowane przez ówczesny Departament Programowania Rozwoju Regionalnego w byłym Ministerstwie Gospodarki.

- pierwsza w dniu 18 października 2002 r. poświęcona była przeglądowi programów operacyjnych pod kątem kształtowania rynku pracy i zmian struktury zatrudnienia,
- druga w dniu 23 października 2002 r. poświęcona była badaniom, rozwojowi i nowym technologiom na tle głównych celów i Priorytetów programów operacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem SPO-WKP. Podczas tej konferencji podkreślano konieczność włączenia działań, uwzględniających zagadnienia rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz wykorzystania zasobów sfery B+R dla poprawy pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki.

Miały także miejsce dwie konferencje na szczeblu centralnym, na których w ramach budowy partnerstwa Departament Strategii Gospodarczej reprezentujący MGiP przedstawił rządowe programy wspierania innowacyjności w kontekście integracji z UE, ze szczególnym uwzględnieniem SPO-WKP:

- pierwsza w dniach 25–26 listopada 2002 r. zorganizowana przez były urząd KBN, związana była z inauguracją 6. Programu Ramowego.
- druga w dniach 11–12 grudnia 2002 r. zorganizowana przez PARP, poświęcona była roli systemu wsparcia MSP w budowaniu konkurencyjnych warunków polskiej gospodarki.

Partnerzy społeczni i gospodarczy, zidentyfikowani na etapie opracowania SPO-WKP, uczestniczą także w procesie wdrażania projektów współfinansowanych ze środków EFRR, między innymi poprzez udział w pracach Komitetu Sterującego dokonującego wyboru projektów oraz Komitetu Monitorującego (szerzej o udziale parterów społecznych w pracach Komitetu Sterującego w rozdziale 6.1.7 oraz Komitetu Monitorującego – w rozdziale 6.4.1). Wszyscy partnerzy społeczni i gospodarczy są na bieżąco informowani o pomocy udzielanej z EFRR w ramach SPO-WKP.

Ponadto, zgodnie z art. 46 rozporządzenia 1260/1999 oraz rozporządzenia 1159/2000, Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za informowanie wszystkich partnerów społecznych i gospodarczych, uczestniczących w procesie wdrażania SPO - WKP, o zaangażowaniu finansowym EFRR w realizację projektów. W tym celu Instytucja Zarządzająca przygotowuje i realizuje plan działań w zakresie informacji i promocji (*Plan działań w zakresie informacji i promocji SPO-WKP*) na poziomie SPO-WKP, który został zamieszczony w Uzupelnieniu SPO-WKP w rozdziale VII.

ZAŁĄCZNIK 1. TABLICA FINANSOWA DLA SPO-WKP

Tablica finansowa 1 dla SPO-WKP według Priorytetów (zobowiązania) - łącznie 2004–2006 (€) w cenach bieżących

Priorytet/Działanie	Kategorie interwencji	Koszty ogółem (wraz z wkładem prywatnym)	Publiczne										Fundusz Spójności	Inne instrumenty finansowe	Pożyczki EBI		
			Ogółem	Wkład wspólnotowy					Krajowy wkład publiczny								
				Ogółem	EFRR	ESF	EAGGF	FIFG	Ogółem	Budżet państwa	Budżety jednostek samorządu teryt.	Inne NFOŚiGW				Prywatne	
Priorytet 1 Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu		813429546	547459396	547459396							168640367	147490367	21150000		97329783		
Priorytet 2 Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw		2019629022	683339023	683339023							285999999	234200000		51799999	1050290000		
Pomoc techniczna		27100000	20300000	20300000							6800000	6800000					
Ogółem		2860158568	1712538785	1251098419	1251098419	1251098419					461440366	388490367	21150000	51799999	1147619783		
Całkowite związane z EFRR																	
Całkowite związane z ESF				0,0				0,0									
Całkowite związane z EAGGF																	
Całkowite związane z FIFG																	

* W planach finansowych ujęte są tylko wydatki kwalifikowane (rozporządzenie 448/2004)

Tablica finansowa* 2 dla SPO-WKP według Priorytetów i roku (zobowiązania) ogółem 2004–2006 (€), w cenach bieżących

Priorytet/Działanie	Koszty ogółem (wraz z wkładem prywatnym)	Publiczne										Fundusz Spójności	Inne instrumenty finansowe	Pożyczki EBI	
		Wkład wspólnotowy					Krajowy wkład publiczny								Prywatne
		Ogółem	EFRR	ESF	EAGGF	FIFG	Ogółem	Budżet państwa	Budżety jednostek samorządu teryt.	Inne NFOŚiGW					
Priorytet 1	813429546	716099763	547459396	547459396		168640367	147490367	211500000		97329783					
2004	190057412	167316356	127913618	127913618		39402738	34461051	4941687		22741056					
2005	271543863	239052660	182756135	182756135		56296525	49236107	7060418		32491203					
2006	351828271	309730747	236789643	236789643		72941104	63793209	9147895		42097524					
2004-2006	813429546	716099763	547459396	547459396		168640367	147490367	211500000		97329783					
Priorytet 2	2019629022	969339022	683339023	683339023		285999999	234200000	51799999		1050290000					
2004	471885326	226485585	159661826	159661826		66823759	54720715	12103044		245399741					
2005	674204506	323590485	228116274	228116274		95474211	78182029	17292182		350614021					
2006	873539190	419262952	295560923	295560923		123702029	101297256	22404773		454276238					
2004-2006	2019629022	969339022	683339023	683339023		285999999	234200000	51799999		1050290000					
Pomoc techniczna	27100000	27100000	20300000	20300000		6800000	6800000								
2004	6331902	6331902	4743085	4743085		1588817	1588817								
2005	9046682	9046682	6776666	6776666		2270016	2270016								
2006	11721416	11721416	8780249	8780249		2941167	2941167								
2004-2006	27100000	27100000	20300000	20300000		6800000	6800000								
Ogółem	2860158568	1712538785	1251098419	1251098419		461440366	388490367	211500000		1147619783					
2004	668274640	400133843	292318529	292318529		107815314	90770583	4941687		268140797					
2005	954795051	571689827	417649075	417649075		154040752	129688152	7060418		383105224					
2006	1237088877	740715115	541130815	541130815		199584300	168031632	9147895		496373762					
2004-2006	2860158568	1712538785	1251098419	1251098419		461440366	388490367	211500000		1147619783					
Całkowite związane z EFRR				1251098419											
Całkowite związane z ESF															
Całkowite związane z EAGGF															
Całkowite związane z FIFG															

* W planach finansowych ujęte są tylko wydatki kwalifikowane (rozporządzenie 448/2004)

**ZAŁĄCZNIK 2. RAMOWA STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA
ŚRODOWISKO SPO-WKP**

Działania proponowane w SPO–WKP są zgodne ze Strategią zrównoważonego rozwoju oraz z 6. Programem Ramowym działań UE na rzecz środowiska.

Diagnoza stanu i wskaźniki oddziaływania

W diagnozie stanu obecnego skoncentrowano się na zagadnieniach ekonomicznych, nie uwzględniając bezpośrednio zagadnień dotyczących konkurencyjności gospodarki z punktu widzenia oddziaływania na środowisko (poziomy emisji, zużycie surowców, energochłonność). Przedstawiono natomiast dane na temat poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, zastosowania nowoczesnych technologii, poziomu nakładów na B+R, wydajności pracy. Wszystkie te czynniki także stanowią elementy zrównoważonego rozwoju.

Wśród wskaźników monitorowania działań SPO-WKP znalazły się także wskaźniki zrównoważonego rozwoju. Tu wzięto już pod uwagę wskaźniki dotyczące stanu środowiska w poszczególnych obszarach: woda (gospodarka wodna i wodno-ściekowa), powietrze (wskaźniki emisji gazów), odpady (sposób postępowania z odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi), wskaźniki ogólne, takie jak energochłonność gospodarki, czy nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w przemyśle. Ponadto uwzględniono także czynnik społeczny – wskaźnik liczby utworzonych nowych miejsc pracy w firmach objętych wsparciem SPO-WKP.

W SPO-WKP nie zdefiniowano kryteriów wyboru projektów, które są przedstawione w załączniku nr 8 do Uzupelnienia SPO-WKP, łącznie z kryteriami ekologicznymi (załącznik nr 8. Zasady wyboru projektów w ramach działań).

Cele środowiskowe

SPO-WKP nie koncentruje się bezpośrednio na zagadnieniach środowiskowych – nie to jest jego głównym celem. Jednak w SPO-WKP przewidziano jedno obszerne działanie obejmujące wsparcie dla inwestycji w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska. Celem tego działania jest pomoc przedsiębiorstwom w dostosowaniu do wymogów wybranych dyrektyw UE w obszarach: gospodarka wodna i wodno-ściekowa, ochrona powietrza, ochrona wód oraz wdrażanie projektów realizujących zasady dotyczące zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń, zwłaszcza z punktu widzenia dostosowania do wymogów *BAT*.

Oprócz wymienionych działań w SPO-WKP znalazły się inne propozycje, których przewidywanym skutkiem będzie przede wszystkim zwiększenie konkurencyjności oraz zmniejszenie presji wywieranej przez przedsiębiorstwa na środowisko. Mowa tu o wspieraniu wprowadzania nowoczesnych technologii, czystszych i bardziej oszczędnych, w tym także technologii informacyjnych. Przewiduje się także pomoc doradczą i finansową w zakresie projektowania i wdrażania certyfikatów zarządzania środowiskowego. W SPO-WKP znalazły się także propozycje wsparcia dla doradztwa w zakresie konkurencyjności technologicznej i produktowej MSP, które będzie obejmować także realizację przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska. Te elementy – jeśli zostaną skutecznie wdrożone – z pewnością przyczynią się do bardziej efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych. Konsekwencją tych działań może być zmiana modeli produkcji na bardziej oszczędne materiałowo i bliższe idei zrównoważonego rozwoju. Działania te są również wstępnym krokiem dla realizacji programów zrównoważonych wzorców konsumpcji i produkcji,

rekomendowanych podczas Szczytu Narodów Zjednoczonych w Johannesburgu i zgodnych z przygotowywaną w Polsce strategią zmiany modeli produkcji i wzorców konsumpcji na zgodne z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju. Powyższe cele były i nadal będą osiągane poprzez szczególną preferencję dla projektów dotyczących przeciwdziałania zmianom klimatycznym, Czystszej Produkcji, zwiększenia zakresu odpowiedzialności biznesu za skutki środowiskowe, poprawy gospodarki odpadami, zmian modeli produkcji i konsumpcji. Szczegółowe warunki preferencji powinny zostać określone w kryteriach wyboru projektów.

Innowacyjność

SPO-WKP kładzie ogromny nacisk na rozwój innowacyjności. W niektórych działaniach uwzględnia się także konieczność wprowadzania rozwiązań proekologicznych lub wymienia się ochronę środowiska jako dziedzinę, na którą należy zwrócić szczególną uwagę. Jednakże rozwiązania innowacyjne w zakresie technologii przyjaznych dla środowiska nie są tożsame z ekoinnowacją. Pominięte zostały takie rozwiązania jak zagadnienie „zielonego zaopatrzenia”, czy tworzenie „zielonych miejsc pracy”.

Negatywne oddziaływania SPO-WKP

SPO-WKP nie zawiera analizy ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko powstałych wskutek realizacji SPO-WKP. Jest to zapewne wynikiem założenia, że realizacja projektów w ramach SPO-WKP nie powinna przyczyniać się do powstania negatywnych oddziaływań. Dlatego też nie rozważa się możliwych negatywnych skutków wdrażania SPO-WKP. W związku z tym nie zaproponowano także działań ograniczających te negatywne skutki. (W tym miejscu jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że w ramach SPO-WKP mowa jest o wielu sektorach – także MSP mogą działać w różnych branżach. Bardzo trudno jest zatem jednoznacznie przewidzieć i skwantyfikować oddziaływania dla wszystkich obszarów objętych SPO-WKP oraz przedstawić propozycje działań zapobiegawczych lub naprawczych).

Można się spodziewać, że np. działania w zakresie modernizacji dużych zakładów, które będą mogły być zrealizowane w ramach wsparcia inwestycji, oraz wsparcie dostosowania do wybranych dyrektyw UE w dziedzinie ochrony środowiska spowodują polepszenie stanu powietrza, zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych oraz spowolnienie procesów degradacji powierzchni ziemi, o ile podejmowana przez modernizowane jednostki działalność będzie oddziaływać na środowisko istotnie mniej niż dotychczas.

Proponowane działania mogą mieć wpływ na stan środowiska, jednakże na poziomie SPO-WKP są na tyle ogólnie sformułowane, że trudno jest jednoznacznie i sumarycznie stwierdzić, czy oddziaływanie to będzie pozytywne, czy negatywne. Nie można określić, w jaki sposób (czy to na poziomie lokalnym, czy regionalnym) może wpłynąć na środowisko lawinowy rozwój i powstawanie nowych MSP, który to rozwój SPO-WKP ma wspierać, jeżeli działania obejmujące m.in. ograniczenie emisji przez istniejące zakłady nie zostaną w dostatecznym stopniu zrealizowane. Wówczas pozytywne oddziaływanie SPO-WKP może być zniwelowane przez dodatkową emisję z zakładów nowo powstałych. Może się okazać, że w skali całego kraju stan środowiska nie uległ poprawie, mimo że wskaźniki energo- i materiałochłonności, odpadowości oraz wskaźnik emisji zanieczyszczeń na jednostkę produkcji poprawią się.

Rozpatrując ewentualne negatywne oddziaływania SPO-WKP należy wziąć także pod uwagę wpływ realizacji SPO-WKP na zdrowie ludzi. Zagrożenia dla zdrowia są pochodną stanu środowiska. Ryzyko dla zdrowia wynika zarówno z zagrożenia (cech charakterystycznych substancji), jak i z narażenia (możliwości kontaktu). Na wzrost zagrożenia może wpłynąć np. wzrost ilości lub liczby wprowadzanych do środowiska substancji szkodliwych, na wzrost narażenia natomiast większa liczba miejsc, w których można być narażonym na kontakt z daną substancją. Wzrost liczby MSP może (choć oczywiście nie musi) spowodować zarówno wzrost zagrożenia, jak i narażenia, a tym samym zwiększyć ryzyko zdrowotne. Z drugiej jednak strony zastosowanie czystszych technologii oraz inne inwestycje z zakresu ochrony środowiska w sektorze produkcyjnym mogą przyczynić się do obniżenia negatywnego oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko, a co za tym idzie zmniejszenie negatywnego wpływu na zdrowie ludzi. Ponadto zwiększenie liczby miejsc pracy, a więc i poprawienie kondycji finansowej rodzin zatrudnionych, może przynieść pozytywne skutki dla zdrowia i komfortu życia ludzi. Tak, jak w przypadku bezpośrednich oddziaływań SPO-WKP na środowisko przyrodnicze trudno jednoznacznie ocenić skutki jego realizacji w odniesieniu do zdrowia ludzi. Trzeba jednak zauważyć, że niektóre działania, zwłaszcza w ramach Priorytetu 2, koncentrują się na projektach dotyczących standardów BHP.

Podnoszenie świadomości ekologicznej

W ramach SPO-WKP przewidziano działania związane z doradztwem dla przedsiębiorców (np. w zakresie systemów zarządzania środowiskowego). Można zatem oczekiwać, że część działań przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej. Trzeba jednak zaznaczyć, że środki na realizację SPO-WKP będą pochodzić z EFRR. Fundusz ten w bardzo ograniczonym zakresie obejmuje finansowanie przedsięwzięć związanych z rozwojem zasobów ludzkich. Tego rodzaju szkolenia są finansowane z EFS.

Ocena oddziaływania na środowisko

W SPO-WKP nie został zaproponowany odrębny system ocen oddziaływania na środowisko. W NPR znajduje się zapis mówiący o tym, że na każdego Beneficjenta nałożony zostanie obowiązek przedkładania, wraz ze zgłaszanym projektem inwestycyjnym, oceny oddziaływania na środowisko, przygotowanej zgodnie ze stosownymi regulacjami prawnymi, zamieszczonymi w ustawie – Prawo ochrony środowiska. Przestrzeganie zasad dotyczących ochrony środowiska analizowane będzie także przez Komitet Monitorujący powołany przy Instytucji Zarządzającej.

Przepis dotyczący przygotowania oceny zgodnie ze stosownymi regulacjami prawnymi oznacza, że istniejący w polskim prawodawstwie i będący wymogiem formalnym proces oceny oddziaływania uważa się za wystarczający. Należy jednak podkreślić, że w odniesieniu do większości działań (szczególnie odnoszących się do MSP), które mogą być podejmowane w ramach SPO-WKP, w odniesieniu do procedur oceny oddziaływania na środowisko system prawny przewiduje bądź możliwość rezygnacji z przeprowadzenia procedury, bądź ograniczenia jej zakresu (dotyczy to przedsięwzięć klasyfikowanych dawniej jako „mogące pogorszyć stan środowiska”). Powyższy zapis z NPR wyklucza możliwość całkowitej rezygnacji z przeprowadzenia oceny, jednak nadal pozostawia możliwość ograniczenia jej zakresu. Decyzję o tym podejmuje administracja samorządowa. Wobec silnych nacisków na „uproszczenie” i skrócenie procesów administracyjnych (jak to miało miejsce w przypadku budowy autostrad w Polsce) można żywić obawy, że

w przypadku działań podejmowanych w ramach NPR i SPO-WKP w wielu przypadkach uproszczenie procesu polegało będzie m.in. na rezygnacji z procesu oceny oddziaływania na środowisko wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Często bowiem ocena ta traktowana jest jak zbędna komplikacja procesu inwestycyjnego, a nie narzędzie profilaktyki w zakresie ochrony środowiska.

Rola służb ochrony środowiska w procesie realizacji SPO-WKP

Podobnie jak w przypadku ocen oddziaływania na środowisko, zakłada się, że procedura wymagana prawem polskim stanowi wystarczającą gwarancję włączenia służb ochrony środowiska. Jednak aby wzmocnić znaczenie ekologicznych kryteriów realizacji SPO-WKP zdecydowano o włączeniu w skład Komitetu Monitorującego przedstawicieli służb ochrony środowiska lub ekspertów z tego zakresu.

Konsultacje społeczne

SPO-WKP poddano szerokim konsultacjom społecznym, a ich wyniki znalazły odzwierciedlenie w kolejnych jego wersjach. Przebieg konsultacji został szczegółowo opisany w rozdziale „Partnerstwo”. Mówi się tam o powołaniu grup roboczych, które będą uczestniczyły w procesie monitorowania realizacji działań przewidzianych w ramach SPO-WKP. Proces konsultacji stał się podstawą do wypracowania zasady partnerstwa.

Równość szans w dostępie do zasobów środowiska

SPO-WKP nie przewiduje specjalnych działań uwzględniających zapewnienie równości szans w dostępie do zasobów środowiska opierając się na założeniu, że taką równość zapewnia sama idea gospodarki rynkowej. Z punktu widzenia finansowania działań taka równość zostanie zachowana. Pomoc dla przedsiębiorstw przewidziana w SPO-WKP musi być zgodna zarówno z polskimi, jak i unijnymi regulacjami dotyczącymi udzielania pomocy publicznej oraz polityki konkurencji.

W SPO-WKP nie porusza się zagadnień związanych z gospodarką przestrzenną, ochroną przyrody i krajobrazu i zachowaniem wartości kulturowych.

**ZAŁĄCZNIK 3. ZGODNOŚĆ DZIAŁAŃ SPO-WKP Z ZASADAMI POMOCY
PUBLICZNEJ**

Numer działania SPO-WKP	Nazwa działania	Numer pomocy publicznej	Informacja na temat zatwierdzenia	Okres udzielania wsparcia
1.1	<u>Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw</u>	W działaniu nie będzie udzielana pomoc publiczna		
1.2	<u>Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw</u> 1. Dokapitalizowanie funduszy mikropożyczkowych 2. Dokapitalizowanie funduszy poręczeń kredytowych 3. Wsparcie powstawania funduszy kapitału załączkowego typu seed capital	Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską	Procedura przejściowa Procedura przejściowa Procedura przejściowa	31.12.2006 31.12.2006 31.12.2006
1.3	<u>Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm</u> - rozporządzenie 69/2001			
1.4	<u>Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką</u> 1. Projekty inwestycyjne w zakresie budowy, modernizacji i wyposażenia laboratoriów świadczących specjalistyczne usługi dla przedsiębiorstw 2. Projekty badawcze i prace rozwojowe: badania przemysłowe i badania przedkonkurencyjne prowadzone przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw we współpracy z instytucjami prowadzącymi działalność naukowo-badawczą	Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską	Procedura przejściowa Procedura przejściowa	31.12.2006 31.12.2006

Numer działania SPO-WKP	Nazwa działania	Numer pomocy publicznej	Informacja na temat zatwierdzenia	Okres udzielania wsparcia
1.5	<u>Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych on line</u>	W działaniu nie będzie udzielana pomoc publiczna		
2.1	<u>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo</u> - rozporządzenie 70/2001– doradztwo dla firm innych niż zaawansowane technologicznie start-ups. - rozporządzenie 69/2001– doradztwo dla zaawansowanych technologicznie start-ups.		Fiszka informacyjna (summary information sheet) zostanie przekazana do Komisji Europejskiej	31.12.2006
2.2	<u>Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw</u> 1. Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji 2. Wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw rozporządzenie 69/2001	Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską -	Procedura przejściowa -	31.12.2006 -
2.3	<u>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje</u> - rozporządzenie 70/2001		Fiszka informacyjna (summary information sheet) zostanie przekazana do Komisji Europejskiej	31.12.2006
2.4	<u>Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska</u>	Zostanie uzupełnione po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską	Procedura przejściowa	31.12.2006

Uwaga:

Wypełniając obowiązki wynikające z art. 34 (1) (g) rozporządzenia 1260/1999, Instytucja Zarządzająca monitoruje powyższą tabelę pod kątem jej aktualności i informuje Komisję Europejską o każdej dokonanej zmianie.

Zostanie stworzony mechanizm kontroli kumulacji pomocy udzielanej w ramach różnych reżimów pomocowych oraz z różnych źródeł (włączając także pomoc udzieloną w ramach zasady de minimis). Jeśli pomoc udzielana przed dniem akcesji może zostać zakwalifikowana jako pomoc w ramach jednego z wyłączeń grupowych:

dla MSP, na szkolenia bądź na zatrudnienie, program taki zostanie notyfikowany do Komisji Europejskiej z wykorzystaniem procedury przejściowej.

Wprowadzenie nowego programu pomocowego lub nowej pomocy indywidualnej (ad hoc) wymaga modyfikacji systemu udzielanej pomocy. Modyfikacja taka będzie zatwierdzona w drodze formalnej decyzji.

Art. 4 Decyzji Komisji Europejskiej, zatwierdzającej obecny SPO-WKP (klauzula zawieszająca w zakresie pomocy publicznej) ma zastosowanie do działań, w ramach których udzielana będzie pomoc publiczna, która nie została do chwili obecnej zatwierdzona przez Komisję. Na obecnym etapie artykuł ten ma zastosowanie do następujących działań:

- 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw,
- 1.4. Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką,
- 2.1. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo,
- 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje,
- 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.

W przypadku działania 2.2 – Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw, klauzula zawieszająca dotyczy jedynie poddziałania 2.2.1 - Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji.